ROLDUC'S JAARBOEK

ONDER REDACTIE VAN

L. LINSSEN, Pr. EN
J. METZEMAKERS, Pr.

XI.

1931

MGR. C. VAN BOMMEL
Bisschop van Luik: 1829—1852

Een voorvechter van het vrije Katholieke onderwijs.

Z. D. H. Mgr. van Bommel.

Stichter van het Luiksche Klein-Seminarie te Rolduc. 17 October 1831 [1]).

.....

Te Leiden uit een achtbare en diep-geloovige familie geboren — 5 April 1790 —, genoot Cornelius Richardus Antonius van Bommel zijn opleiding tot het priesterschap in het bisdom Munster in Westphalen, eerst in het College van Wellinghegge en vervolgens in het Seminarie van Borgh, dat onder het bestuur stond van den beroemden van Overberg. Hij werd te Munster den 8 Juni 1816 priester gewijd door den eerbiedwaardigen Kerkvoogd Mgr. Droste zu Vischering, bisschop van het diocees Munster en broer van den later zoo bekend geworden aartsbisschop van Keulen van dien naam.

Men verhaalt, dat de jeugdige van Bommel tijdens zijn theologische studiën het voorrecht had, een onderhoud te hebben te Dulmen met de vrome Anna Catharina Emmerich, die hem aanspoorde zich als priester te wijden aan de opvoeding der jeugd. Reeds lang had de jonge leviet in stilte dit verlangen gekoesterd en hij zag in dien wensch een vingerwijzing der Goddelijke Voorzienigheid. Na zijn priesterwijding in het vaderland teruggekeerd, sloot hij zich dan ook nauw aan bij zijne trouwe vrienden, de E.E. H.H. C. L. van Wijckersloot en W. F. van Niel, die evenals hij te Borgh hadden gestudeerd. Samen stichtten zij een klein-seminarie in het buitengoed „Hageveld" onder Velzen (N.-H.), dat in October 1817 werd geopend. Regent van Bommel was „de" man aan het hoofd van een dergelijke onderwijsinrichting.

Onder zijn bekwaam bestuur kwam het Seminarie dermate tot bloei, dat de overheden, ook niet-katholieke, herhaaldelijk hun hooge waardeering voor het onderwijs aldaar te kennen gaven.

Baron Goubau en Piet van Ghert [2]), de Directeur-Generaal van katholieken eeredienst en diens secretaris, bezochten het Seminarie Hageveld in 1824 en waren vol lof over de inrichting. De briefwisseling van den E. H. van Bommel, die ons tegelijk den professor, den regent en den econoom doet kennen, bewijst, dat hij in zijn veelvuldige bezigheden een wondere aanleg en geschiktheid en buitengewone hoedanigheden aan den dag wist te leggen. [3]) Reeds nu openbaart zich de geestdriftige opvoeder der jeugd, de moedige kampioen voor het vrije katholieke onderwijs, de man, die tot den dood toe al zijn energie en werkkracht — in lessen, boeken, omzendbrieven, persartikelen en polemieken — in dienst zal stellen van een onsterfelijk ideaal.

Aan het bestaan van Hageveld werd even-

---

[1]) In Rolduc's Jaarboek van 1930 werd een artikel opgenomen van Pater J. Kleijntjens S.J., handelend over de moeilijkheden tusschen het bisdom Luik en het nieuwe bisdom Roermond bij de overname van Rolduc in 1843. Daarin werd de meening volgehouden, dat Rolduc toen door Luik op minder tegemoetkomende wijze is behandeld. Zulks wil niet zeggen, dat er eenige rancune zou blijven voortbestaan te Rolduc. Integendeel, het portret van Mgr. van Bommel prijkt in de rij bisschoppen, die onze bisschopszaal versieren, en gaarne grijpen wij de gelegenheid aan, geboden door het feit, dat in October van dit jaar het 100 jaar geleden is, dat Mgr. van Bommel Rolduc opende als klein-seminarie van het bisdom Luik, om een karakterschets van dien grooten Kerkvoogd te geven. Wijl twee schrijvers aangezocht waren en beiden aan ons verzoek voldaan hebben, zijn wij in staat een dubbel artikel op te nemen, waarvan het eerste, van de hand van een priester uit het bisdom Luik, n.l. Dr. J. Paquay, meer een algemeene karakterschets geeft, terwijl de bekende Nederlandsche historicus Mgr. Henssen in het tweede een onderwerp behandelt, waarbij Mgr. van Bommel een groote rol heeft gespeeld. (Red.).

[2]) Deze behoorden beiden tot de ..katholieke" omgeving van Koning Willem I en hebben de katholieke Kerk in ons land enorm veel kwaad gedaan door het josefistisch streven van den Koning ten zeerste te steunen.

[3]) Mgr. Monchamp: „L'évêque van Bommel et la Révolution belge", Bruxelles 1905 p. 8.

wel plotseling een einde gemaakt door de twee koninklijke besluiten van 14 Juni 1825, die de klein-seminaries ophieven en de oprichting van een „Collegium Philosophicum" te Leuven gelastten.

Ondanks de ijverige bemoeiingen van den Gouverneur van Noord-Holland, M. Tets van Goudriaan, bleef Hageveld gesloten. De regeering moet van plan geweest zijn aan van Bommel het bestuur van het „Collegium Philosophicum" op te dragen. Doch de oud-regent van Hageveld was er geenszins voor te vinden en weigerde beslist zijn medewerking te verleenen aan de oprichting van een College, dat hij terecht beschouwde als een aanslag op de vrijheid van onderwijs en als een inbreuk op de rechten der Kerk in zake de opleiding der geestelijkheid.

In zijn „Documents et Lettres Pastorales", deel IV, bl. 574—577, en in de overwegingen, die volgen op zijn predikatie „Sermon sur la Primauté du Souverain Pontife" 1838, bl. 72, heeft Mgr. van Bommel breedvoerig de onderhandelingen besproken, die hij toenmaals met de regeering heeft gevoerd.

10 Augustus 1824 werd van Bommel bij Zijne Majesteit Koning Willem I ontboden. De audiëntie duurde niet minder dan vier uur en hij verklaarde nadrukkelijk aan Zijne Majesteit, dat het „Collegium Philosophicum" essentieele wijzigingen moest ondergaan, wilde het door de katholieken geduld worden.[4]) Met name wees hij bij deze gelegenheid den Koning ook op het gevaarlijke zijner besluiten voor de rust van het land: „Indien men eenmaal aan het vechten raakt, Sire, dan is het te laat."

De onderhandelingen, die gedurende deze jaren gevoerd zijn tusschen onze regeering en Rome, hadden intusschen geleid tot het concordaat van 1827, met als voornaamsten inhoud: het herstel van een normaal bisschoppelijk bestuur in ons land. Het „Collegium Philosophicum" zou door een koninklijk besluit facultatief gesteld worden, — zoo had de Koning mondeling toegezegd.

Sinds het overlijden van Mgr. Zaepffel, 17 October 1808, was de bisschoppelijke zetel van Luik vacant gebleven. Cornelius Richardus Antonius van Bommel nu werd voorgedragen voor dit bisdom en tot bisschop verheven in het Pauselijk Consistorie van 18 Mei 1829.

De Pauselijke Bulle, voorzien van het koninklijk „Placet", werd hem pas overhandigd den 4 October van datzelfde jaar.

Inmiddels verschenen twee koninklijke besluiten, gedagteekend van 20 Juni 1829: door het eene werd het „Collegium Philosophicum" facultatief gesteld, door het andere bleef deze inrichting behouden.

Mgr. van Bommel vertoefde op dit oogenblik bij zijn familie te Antwerpen en stelde er een krachtig protest op onder den titel: „Trois chapitres sur les deux arrêtés du 20 Juin 1829 par un père de famille pétitionnaire".[5])

[4]) „De Koning was volstrekt niet gebelgd over de vrijmoedigheid, waarmee ik hem deze opmerkingen maakte; ook over het feit, dat ik wezenlijke veranderingen in de inrichting van het collegium philosophicum noodzakelijk noemde, wilde de instelling kans hebben van slagen." Mandements IV, p. 574.

Den 13 Augustus 1825 schrijft van Bommel uit Hageveld aan zijn neef J. D. Peyrot van Antwerpen: „Sa Majesté a daigné écouter mes réponses. Et, quoique cette lutte ait duré plus de quatre heures, Elle ne nous a pas donné le moindre signe soit d'impatience soit de mécontentement de la manière très hardie et très énergique avec laquelle nous lui avons dit notre façon de parler." cfr. Mgr. Monchamp, op. cit., p. 45.

[5]) In dit werk toont de schrijver afdoende deze drie punten aan:

1. het tweede besluit vernietigt het effect van het eerste; het sluit feitelijk opnieuw de seminaries, door het „Collegium Philosophicum" ongeveer verplichtend te stellen, dat door het eerste rechtens facultatief verklaard wordt.
2. de rechten der bisschoppen over de seminaries, vooral wat betreft het toelaten der leerlingen, blijven beperkt, of liever, zij worden vernietigd; welnu deze heilige rechten zijn ook grondwettelijke rechten, daar de vrijheid van eeredienst door de stellige beloften van den Koning en door de grondwet gewaarborgd zijn.
3. deze willekeurige en onwettige toestand zal voortaan bestendigd blijven en de uitvoering van het concordaat wordt uitgesteld ad calendas Graecas.

[6]) Dienaangaande verklaart Mgr. van Bommel: „Comme je n'avais recherché aucune dignité, je ne devais pas craindre de perdre celle qu'on venait de m'offrir. Je publiai donc à l'heure même un écrit auquel les convenances ne me permettaient pas de mettre mon nom mais que le roi et plusieurs de ses ministres, son ambassadeur à Rome et l'envoyé du Saint-Siège à Bruxelles savaient être de moi. Cet écrit, où je ne ménageais pas le ministère, fit une grande sensation surtout sur les protestants modérés" Mandements, IV, p. 574.

Dit schrijven zou aan den opsteller, die de bisschoppelijke wijding nog niet ontvangen had, den weg naar het episcopaat hebben kunnen versperren. Doch Mgr. van Bommel had die hooge waardigheid niet gezocht en vreesde dus ook niet ze te verliezen. [6])

De „Trois Chapitres" moeten nog al veel indruk gemaakt hebben op den Koning, alsook het algemeen verzoekschrift tegen de bestaande grieven en de steeds nauwer wordende unie tusschen liberalen en katholieken, de eerste voorteekenen eener dreigende revolutie.

In de particuliere audientie n.l., die de vorst aan Mgr. van Bommel toestond, den 2 October 1829, teekende hij het Besluit, dat inderdaad een einde maakte aan het „Collegium Philosophicum" en de priesterseminaries herstelde, overeenkomstig het Concordaat. In diezelfde audiëntie verzocht Zijne Majesteit den Bisschop van Luik een voorloopig ontwerp op te maken van de grondwettelijke vrijheden, die volgens hem zouden moeten gewaarborgd worden.

Dadelijk zette zich Mgr. van Bommel aan het werk, samen met Engelbert Sterckx, den toekomstigen kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, en het ontwerp kon aan den vorst overhandigd worden nog vóór zijn vertrek uit Brussel, den 5 October.

Het ontwerp is getiteld:

Système de liberté illimitée des cultes et des opinions religieuses mis constitutionnellement en rapport avec la loi fondamentale du Royaume des Pays-Bas et spécialement appliqué au culte catholique. [7])

De onvermoeibare Kerkvoogd liet het niet bij deze twee eerste geschriften: hij ondernam een grondige studie van het vraagstuk der vrijheid van onderwijs en liet in de Octobermaand een anoniem vlugschrift verschijnen: **„Essai sur le monopole de l'enseignement aux Pays-Bas."**

Schrijver eischt de vrijheid van onderwijs op, steunend op het recht der huisvaders en op de vrijheid van eeredienst, door de grondwet gewaarborgd.

Wanneer van Bommel spreekt van het laatste besluit van Koning Willem, vreest hij niet te zeggen: „Door dit besluit heeft de Koning geen concessie gedaan aan de katholieken; want concessie beteekent afstand doen van een recht ten gunste van een derde. Wel verre van dat de Koning hier afstand gedaan heeft van een recht, heeft hij de bisschoppen slechts hersteld in datgene, wat zij grondwettelijk bezaten. De Koning heeft dus niets anders gedaan dan de onwettige hinderpalen wegnemen, die in den weg stonden aan de uitoefening van een recht, dat, onontbeerlijk voor den katholieken eeredienst, eveneens door de grondwet gewaarborgd was. Het is dus geen concessie, die hij gedaan heeft, maar een daad van koninklijke rechtvaardigheid. Alle katholieken zijn zich hiervan bewust; alle ware liberalen en de protestanten, die te goeder trouw zijn, zijn van hetzelfde gevoelen als zij."

Den 7 November 1829 kwam de bisschop van Luik in zijn residentiestad aan. Hij ontving er de H. Wijding op den 15 van dezelfde maand.

In Januari 1830 werd het „Collegium Philosophicum" bij koninklijk besluit opgeheven.

De bisschop van Luik stelde verscheidene malen den Koning duidelijk de gevaren voor oogen, waaraan de politiek van zijn bestuur hem blootstelde.

Wij laten hier volgen, hetgeen hij naar aanleiding hiervan schreef in 1838: „Al mijn officieele en vertrouwelijke correspondentie, vooral met den Minister Staatssecretaris,

---

[7]) De auteur beschrijft er den betreurenswaardigen toestand van Frankrijk en spreekt met enthousiasme over de vrijheid, die men in de Vereenigde Staten geniet. Hij spreekt zich duidelijk uit over het ontstaan der verschillende partijen, die het koninkrijk der Nederlanden verdeelen en over de katholiek-liberale unie der zuidelijke gewesten, terwijl hij den katholieken noch den liberalen van vroeger zijn afkeuring onthoudt en de unionisten van 1828 prijst. Hij zet even helder als logisch het organisatieplan uiteen, hetgeen hij noemt de „onbeperkte vrijheid der eeredienst en godsdienstige overtuigingen." Hij heeft het vervolgens over de bescherming van eeredienst, die enkel en alleen bestaat in den regeeringssteun toe te staan naar rato van het aantal aanhangers en in de tusschenkomst der rechterlijke macht in geval van een conflict en op verzoek van de godsdienstige autoriteiten en van hun onderhoorigen. De schrijver plaatst zich onder het regiem van het concordaat van 18 Juni 1827. In zooverre kan men zeggen, dat de verhandeling van Mgr. van Bommel de voorloopster is van de constitutie van 1831.

geeft blijk van mijn standvastige vrijmoedigheid om de regeering de noodzakelijkheid en den plicht onder het oog te brengen, toch rechtvaardig te zijn jegens allen. Ik zei onophoudelijk, dat elke regeering, die zich bij vergissing of anderszins op een verkeerd standpunt plaatst, op een punt van algemeen belang, godsdienstig, zedelijk of politiek, en die daarna door eigenliefde of tengevolge van nieuwe illusies en valsche raadgevingen hardnekkig weigert oprecht op haar schreden terug te komen, gevaar loopt haar ernstigste belangen en misschien vroeg of laat zelfs haar bestaan in gevaar te brengen. De Julirevolutie barstte los in Frankrijk: toen drong ik met nog meer nadruk aan, maar zonder mijn binnenkamers te verlaten, terwijl ik me verwijderd hield van elke politieke beweging, vreemd bleef aan elke politieke vergadering." [8])

Men kent de gebeurtenissen in de maanden Augustus en September van het jaar 1830; iedereen weet, hoe snel en gemakkelijk de revolutie slaagde.

Aan den onheilspellenden gloed der revolutie en de dringende verzoekschriften van de naar den Haag gezonden deputaties, bemerkte Koning Willem, maar te laat, dat van Maenen, die de verpersoonlijking was geweest van de bemoeizieke en treiterende regeering, den nieuwen Staat tot op zijn fundamenten had doen wankelen, en dat deze Staat, heelemaal beroofd van den onontbeerlijken steun van de welwillendheid der volkeren, ging ineenstorten. Het ministerie schreef den 3den September aan Mgr. van Bommel, dat van Maenen zoo pas ontslagen was en het verzocht hem aan dit bericht de gewenschte publiciteit te geven. Te midden van de opwinding der geesten wachtte de bisschop zich wel er voor, deze mededeeling bekend te maken.

Het ministerie schreef hem opnieuw den 18 September en verzocht hem zijn invloed aan te wenden om de gemoederen tot bedaren te brengen, en door te gaan met onder de leden der clergé levendig te houden „de gevoelens van trouw aan den Koning, van liefde tot orde en vrede, waardoor zij zoo uitschitterden." De bisschop onthield zich van iedere daad, van elken stap, want zijn bemoeiingen zouden vruchteloos geweest zijn. [9])

Den 10 November 1830 werd het Nationaal Congres te Brussel geopend.

In zijn zitting van 24 December 1830 begon het de bespreking aangaande de vrijheid van onderwijs en, enkele dagen later, werd over art. 17 der Belgische grondwet gestemd en de vrijheid van onderwijs geproclameerd. Den 17 Februari 1831 werd de grondwet in haar geheel aangenomen.

* * *

De eerste zorg van Mgr. van Bommel, na de Belgische omwenteling, was het onderwijs van zijn Seminariën te reorganiseeren.

Toen hij nauwelijks twee maanden zijn bisschoppelijken zetel in bezit genomen had, kondigde hij, in zijn eerste herderlijk schrijven, gedateerd van den Haag den 14 Januari 1830, aan, als de vervulling van een zijner eerste plichten en zijner vurigste verlangens, te zullen overgaan tot de stichting van een Klein-Seminarie voor de leerlingen van zijn uitgestrekt diocees.

„Ons hart", zegt hij, „brandt van verlangen om de hand aan het werk te slaan.... O, geliefde jeugd!, die steeds het voorwerp was van onze teederste zorgen en dierbaarste gevoelens, gij zult weldra ervaren, welke voorname plaats gij in ons hart inneemt, en dat onze verheffing tot grootere waardigheid onze liefde tot u nog heeft doen groeien. Onze eerste zorgen zullen voor u zijn. Tracht er met vurigheid aan te beantwoorden."

Reeds in April 1830 opende de bisschop het Groot-Seminarie te Luik en hij droeg het bestuur er van op aan M. Dehesselle, den toekomstigen bisschop van Namen.

In overleg met Mgr. Barrett, Vicaris-Generaal en Administrator van het bisdom Luik, hadden de nog overlevende kloosterlingen der abdij van Rolduc, aan het Luiksche Seminarie de abdij met al hare aanhoorigheden geschonken voor de vestiging al-

[8]) Notes qui suivent son „Sermon sur la Primauté du Souverain Pontife". Liège 1838, p. 72.

[9]) Mandements et Lettres Pastorales, t. IV. p. 577.

daar van een Klein-Seminarie. Eerst werd de machtiging geweigerd bij koninklijk besluit van 13 Juli 1818, doch, na een nieuw request en de definitieve schenking van 25 Mei 1819, werd dit verzoek ingewilligd den 31 Mei 1820.

De vestiging van het Seminarie werd echter slechts toegestaan bij Kon. Besluit van 18 Juni 1830. Toen kon Mgr. van Bommel eindelijk gebruik maken van de vrijheid die hem in zake onderwijs gegeven werd en de vrome bedoeling der schenkers, de oprichting van het Klein-Seminarie, kon eindelijk verwezenlijkt worden. [10])

Het aanbod van de oude reguliere kanunniken van Rolduc werd dus door Mgr. van Bommel dankbaar aanvaard, zoodra de omstandigheden het veroorloofden, en de eerste afdeeling van het Seminarie van Luik, gevestigd te Rolduc, werd den 17 October 1831 geopend. Het gesticht werd geplaatst onder 't bestuur van den Z. E. H. Pieter Jan Schrijen van Peer. [11])

De groote bisschop installeerde en organiseerde zelf de nieuwe inrichting, plaatste aan het hoofd ervan een uitgelezen corps professoren, stelde het reglement op van de leeraren en leerlingen, besteedde aanzienlijke sommen aan het onderwijs en de meubileering der oude abdij, vestigde er gedurende zes weken zijn verblijf om alles aan den gang te helpen, tot zelfs de spelen der leerlingen toe, onderhield van uit Luik met het Bestuur een in alle opzichten merkwaardige correspondentie, waarvan wij nog kostbare overblijfselen bezitten. [12])

In zijn herderlijk schrijven van den 26 Augustus 1831 maakte de bisschop de aanstaande opening van het Klein-Seminarie bekend: „Gij weet, zeer geliefde Broeders, dat wij besloten hebben in de prachtige abdij van Rolduc, gelegen op 6 mijlen van Maastricht en op 10 mijlen van Luik, op de grenzen van twee provincies, maar op de uiterste grens van het bisdom, deze nuttige inrichting te openen, en daar door een werking der Goddelijke Voorzienigheid over ons vaderland de tijden kalmer geworden zijn, hebben wij het tijdstip van deze opening vastgesteld op den 17 van de maand October e. k..... Niemand kan betwisten, dat de uitgestrekte gebouwen van de abdij, op volmaakte wijze ingedeeld, hygiënisch en luchtig, wedijveren met de schoonheid der ligging, der tuinen en wandelwegen; dat de toegang er heen langs twee mooie wegen buitengewoon gemakkelijk is en dat van al degenen, die het gebouw bezichtigd hebben, er niemand is, die niet van oordeel is, dat men in de vereeniging van al deze voordeelen ruimschoots schadeloosstelling vindt voor het feit, dat de verre afstand van de plaats voor eenige onzer diocesanen min of meer onaangenaam is."

De opening van het Klein-Seminarie had werkelijk plaats op den vastgestelden dag. Maar onder welke omstandigheden!

De oude monniken waren gedwongen geweest hun abdij [13]) te verlaten op het oogenblik, dat zij bezig waren met haar weer op te bouwen en zonder hun werk te hebben kunnen voltooien. Het huis bevond zich in een toestand van volkomen verval. Geen plaveisel in de gangen, geen vloer in de zalen, geen meubelstuk noch in de kerk, noch in de klassen, noch op de slaapzalen; de meest noodzakelijke en elementaire voorwerpen ontbraken.

Een jong dichter heeft deze „heldhaftige" tijden bezongen:

Cela vous étonne, ah! une bêche à la main
On voyait Sa Grandeur déblayer le jardin,
On voyait à la cour, ses mains épiscopales
Enseigner dans le cuir à découper des balles,
Et dresser à la fois les Régents aux leçons
Les élèves au jeu, et partout des maçons.
Que de faits curieux! des dortoirs sans chambrettes,
Des chambrettes sans lits, sans rideaux, sans cassettes;
Des coffres renversés parmi des matelas

---

[10]) Mgr. Corten: „Rolduc in Woord en Beeld" bl. 156—157.
Bulletin de la Société Scientifique et Littéraire du Limbourg. t. XLV (1931) pp. 165—174.

[11]) De Normaalschool werd er bij gevoegd in 1837 onder 't bestuur van den Z. E. H. Petrus Dominicus van Laer.

[12]) Mgr. Monchamp, op. cit. p. 26.

[13]) De abdij was verkocht door de Administratie der domeinen den 23 Maart 1797 (3 Germinal an V).

Formant le lit de camp de ces nouveaux soldats." [14])

Dank zij de liefderijke zorgen van den bisschop, bloeide Rolduc en het diocees van Luik verheugde zich in den bloei en groei van de krachtige planten, die bestemd waren om later overgeplant te worden over de geheele uitgestrektheid van zijn groot grondgebied.

Ofschoon het Klein-Seminarie 300 leerlingen telde, was het toch niet meer toereikend voor de behoeften van het bisdom. Men voelde de noodzakelijkheid om een tweede inrichting te stichten voor de provincie Luik. Mgr. van Bommel richtte in de maand October 1837 in het oude klooster van Bernardfagne het Klein-Seminarie van St. Roch (Ferrières) op onder het bestuur van den kanunnik Delsupexte. De zorgzame bisschop begunstigde bovendien in 1836 het gemeentelijk College van St. Truiden, in 1838 het gemeentelijk College Marie-Thérèse te Herve, en stichtte in 1841 het College St. Quirinus te Hoei, evenals het Institut primaire Saint-Paul te Luik.

Maar de politieke berekeningen kwamen deze prachtige ontluiking van het katholieke onderwijs belemmeren. Holland, waarvan België zich sinds 1830 had afgescheiden, eischte voor zich het grondgebied van Limburg op, gelegen op den rechteroever der Maas en de waarborgende mogendheden ondersteunden dezen eisch. God alleen weet, welk een moeite het kostte aan broeders om van elkander te scheiden, die onderling zoo innig verbonden waren door godsdienst en hoogere gevoelens.

Toch kon men niet door een vruchteloos verzet het bestaan zelf van het land in gevaar brengen, en het vredesverdrag, dat een deel van Limburg van het koninkrijk België losscheurde, werd te Londen geteekend den 19 April 1839.

Dadelijk nam de Hollandsche regeering dit deel in bezit, in denzelfden tijd, dat Gregorius XVI, bij breve van 2 Juni 1840, het Apostolisch Vicariaat van Roermond oprichtte. Die dag was een dag van rouw voor Rolduc en slechts de kracht en de troost van het geloof waren in staat om de bitterheid te verzoeten van een afscheiding, die ruw van elkaar scheidde hen, die onder eenzelfde dak en onder de leiding van eenzelfden herder leefden.

De kanunnik Bellefroid heeft in roerende woorden de droefheid van den bisschop van Luik en van zijn kudde in deze verzen beschreven:

A l'occasion du morcellement du diocèse.

„C'en est donc fait: en vain je m'attache à vos pas;
Mes pleurs ni mon amour ne vous retiendront pas,
Et pourtant j'en atteste et ces rives fleuries
Et ces bocages frais et ces douces prairies
Où, dociles brebis, on vous vit tant de fois
Folâtrer en suivant ma houlette et ma voix:
Tout ce que peut le coeur d'un pasteur et d'un père,
Tout ce qu'amour inspire à la plus tendre mère,
Je vous l'ai prodigué! Veilles, périls, soucis,
Qu'ai-je épargné pour vous, o mes chères brebis?
Et voilà que le sort vous ravit au vallon
Où deux lustres entiers vous guida ma houlette,
O mes chères brebis! ma tendresse inquiéte
En vain vers vous s'élance et s'attache à vos pas.
Mes pleurs ni mon amour ne vous retiendront pas,
C'est ainsi qu'un pasteur aux échos du rivage
Retraçait de ses maux la douloureuse image." [15])

Men moest nu elders een plaats zoeken voor het Klein-Seminarie. De abdij van Saint-Laurent te Luik, die van Val-Dieu bij Aubel, de Groote Kommanderij van de Duitsche

[14]) De klasse „la cinquième", gegeven door M. Peters, later directeur van het Klein-Seminarie van Rolduc, werd in de eerste dagen onderbroken door een tragische gebeurtenis: de geïmproviseerde banken stortten met geraas in elkaar: „Goddank, geen dooden! maar de les werd doorgebracht met het rechtzetten van de stukken, met alles weer op zijn plaats te zetten."

[15]) Kersten. Journal historique et littéraire. VIII. pp. 443—445.

Ridderorde te Ouden Biesen bij Bilsen trokken de aandacht van den bisschop, die eindelijk zijn keuze liet vallen op de abdij van St. Truiden.

Door schenking, gedaan door twee oude Benedictijner monniken, Dom Quinten Vanishoven en Dom Remigius Vanpassel, was de kerkfabriek van O. L. Vrouw te St. Truiden sinds den 18 October 1824 eigenares van de overblijfselen der abdij. [16])

Het kerkbestuur deed afstand van dezen eigendom ten gunste van het bisschoppelijk seminarie onder voorwaarde, dat men hem een rente uitkeerde, die gelijk stond met den huurprijs der onroerende goederen. Deze schenking werd goedgekeurd bij Kon. Besluit van den 15 Juli 1839. De begrooting van de bouwwerken, goedgekeurd bij Kon. Besluit van den 14 Maart 1840, wees een bedrag aan van 511.000 franken.

Den 21 Februari 1840 voteerde de Kamer een eerste toelage van 100.000 franken, gevolgd door twee gelijke subsidies voor de twee volgende jaren. In de maand April 1843 had men voor gebouwen 644.000 franken besteed. Het Seminarie van St. Truiden opende zijn cursussen den 2 Mei 1843. De plechtige inwijding had plaats den 26 October d.o.v.

* * *

Mgr. van Bommel had een roemrijk aandeel aan de stichting van de katholieke Universiteit van Leuven, erfgename van den geest en de glorie van de Brabantsche **Alma Mater,** die meer dan drie eeuwen zoo'n schitterenden luister over de Nederlanden gespreid heeft.

De bisschop van Luik ondersteunde krachtig het vruchtbare initiatief van den aartsbisschop van Mechelen, Mgr. Engelbert Sterckx. Het is bekend ,dat, bij Apostolische breve van den 13 December 1833, de bisschoppen van België gemachtigd waren de katholieke Universiteit op te richten, die in Mechelen den 4 November 1834 geopend werd; zij werd naar Leuven overgebracht en plechtig ingewijd op 1 December 1835.

[16]) Paquay: Les ventes de l'abbaye de St. Trond dans „Bulletin de la Société scientifique et littéraire du Limbourg." t. XXVII (1909) 295—310.

Het Lager Onderwijs maakte in niet mindere mate het voorwerp uit van de voortdurende zorgen van den bisschop van Luik.

Wijl hij voorzag, dat weldra een wet op het Openbaar onderwijs in de Kamers zou besproken worden, publiceerde hij in 1839—1840 een **„Exposé des vrais principes sur l'instruction publique",** inhoudende 600 bladzijden, die dadelijk een hevige polemiek uitlokte. Na de aanneming van de organieke wet op het Lager Onderwijs, afgekondigd den 23 September 1842, regelde Mgr. van Bommel onmiddellijk de bisschoppelijke inspectie der scholen.

Eigenhandig stelde hij den Catechismus van het bisdom op en besteedde al zijn zorgen aan dit uitmuntend werk. (1846) Persoonlijk trad hij op in de kerken om het woord Gods te verkondigen en gaf zijne onderrichtingen in druk uit om ze nog meer onder het volk te verspreiden.

De religieuze onderwijs-congregaties hadden haar actie zien verlammen door de kwellende maatregelen van de Hollandsche regeering (11 Februari 1824—1 Februari 1825). Den 21 Februari 1826 had Koning Willem negen scholen doen sluiten, die de „Broeders van de Christelijke Scholen" te Luik hadden begonnen. Vijf scholen werden te Luik geopend door deze kloosterlingen van 1831—1842.

De „Broeders van Liefde van Gent" vestigden zich te St. Truiden in 1833 en openden er lagere scholen. De „Broeders van Liefde van O. L. Vrouw van Barmhartigheid", gesticht door Mgr. Zwijsen, namen hun intrek te Maeseyck in 1851.

Talrijke stichtingen van vrouwelijke onderwijs-congregaties ontstonden in het bisdom: „Zusters der Voorzienigheid" in 1832, „Zusters van het H. Kruis" den 8 September 1833; „Reguliere Kanunnikessen van het H. Graf" den 28 Augustus 1837; „Ursulinen" in 1837; „Zusters van O. L. Vrouw" in 1838; „Dames van het Christelijk Onderwijs" in 1838; „Zusters van St. Vincentius a Paulo" en „Zusters der Kindsheid van Jezus" in 1840; „Zusters van Liefde van Gent" en „Dochters van Liefde" in 1841; „Zusters van Maria" en „Zusters van Liefde van Tilburg" in 1846.

Den 19 Maart 1840 keurde Mgr. van Bommel de stichting goed der „Zusters van St. Jozef" te Luik en in 1844 die der „Zusters van Barmhartigheid".

De congregaties der liefdezusters verbreidden zich snel: behalve de „Zusters van St. Augustinus" en de „Zusters van St. Carolus Borromeus' te Luik, hadden de Grauwzusters er huizen sinds 1832, de „Ziekenzusters van St. Augustinus" sinds 1839, de „Kleine Zusters der Armen" sinds 1840, de „Zwartzusters" en de „Zusters van St. Carolus van Nancy" sinds 1842, de „Zusters van den H. Verlosser" sinds 1849.

De kloosterorden werden in het bisdom gereorganiseerd onder de begunstiging van de vrijheid van vereeniging, door de grondwet geproclameerd: de „Minderbroeders van St. Franciscus" te St. Truiden sedert 1833; de „Congregatie der Paters Redemptoristen" te Luik sedert hetzelfde jaar en te St, Truiden het volgend jaar; de „Sociëteit van Jezus" te Luik sinds 1838; de „Cisterciënzers" in de abdij van Val-Dieu sinds 1844; de „Trappisten" te Achel sedert 1846. De Benedictinessen, Carmelitessen, Clarissen en Cisterciënzerszusters breidden haar eerste nederzettingen uit en stichtten er nieuwe sinds 1833.

Gedurende heel het episcopaat van Mgr. van Bommel aanschouwde het bisdom Luik een krachtig ontluikenden bloei van religieuze communiteiten van mannen en vrouwen.

* * *

De voortdurende zorgen van den volijverigen bisschop golden tenslotte de administratie van zijn uitgestrekt diocees: Den 6 Mei 1833 verdeelde hij zijn groot bisdom in 36 Dekenaten, die hij om beurten bezocht van 1834—1843, terwijl hij het Sacrament des Vormsels toediende aan ruim 400.000 personen.

Den 28 Januari 1835 liet hij zijn belangrijke **„Instruction sur l'Administration des Fabriques d'Eglises"** verschijnen. Hij begon met de heilzame gewoonte te herstellen van de Diocesane Synode volgens de door de Kerk vastgestelde vormen. Het resultaat van deze indrukwekkende vergadering was de verzameling van de **Statuta dioecesis Leodiensis,** synodaal afgekondigd den 25 September 1851.[17])

Behalve de stoot, dien de onvermoeibare bisschop wist te geven aan de verschillende congregaties, die zich wijdden aan onderwijs en opvoeding, was hij de bevorderaar van verschillende instellingen van liefdadigheid: „De Vereeniging van St. Franciscus Régis" in 1843; „De Vereeniging van St. Vincentius a Paulo" in 1846. Hij begunstigde met alle kracht de verbreiding van de aartsbroederschap der H. Familie, gesticht te Luik den 7 April 1845, evenals de broederschappen van het H. Sacrament en van de eeuwigdurende aanbidding.

Een gedenkwaardige datum in de kerkelijke geschiedenis van Luik was het jaar 1846, waarin het zesde eeuwfeest gevierd werd van de Instelling van het Feest van het Allerheiligste Sacrament. Dit jubileum (10—25 Juni), waarop de beste predikanten, gehoor gevend aan den oproep van den vromen en ijverigen bisschop, hun stem lieten weerklinken in de verschillende kerken der stad, heeft het geloof van het volk aan het aanbiddelijk Sacrament des Altaars weer verlevendigd en wonderbare vruchten van genade en heil voortgebracht.

* * *

De dappere bisschop overleed op Woensdag in de Goede Week, den 7 April 1852, in den ouderdom van 62 jaar. Bij de plechtige uitvaart, gehouden in de Kathedraal van Luik, den 12 April, hield Mgr. Jacquemotte, vicaris-generaal, een treffende lijkrede. Het stoffelijk overschot van den grooten bisschop werd begraven onder het koor van de kerk van het Groot-Seminarie.

Paus Pius IX betuigde zijn levendige deelneming bij den rouw van de kerk van Luik en schreef den 29 April 1852 aan het Kathedraal Kapittel: „Ook Wij hebben met groot leedwezen het verlies betreurd van den Kerkvoogd, die door zijn uitschitterende vroomheid, zijn heel bijzondere verknochtheid aan Onzen persoon en aan den Apostolischen Stoel, zijn herderlijke waakzaamheid voor de

[17]) Liège, 1851. 425 p.p.

verdediging van het katholicisme en het heil van zijn kudde, in de hoogste mate Onze welwillendheid en Onze achting had verworven."

Bij duizenden exemplaren werd het bidprentje van den grooten kerkvoogd verspreid, waarop te lezen staat:

†

Bid voor de ziel van Monseigneur

CORNELIUS - RICHARDUS - ANTONIUS VAN BOMMEL

Geb. te Leiden, 5 april 1790.
Tot Priester gewijd te Munster, 8 Juny 1816;
Bestierder van het Klein Seminarie te Hageveld, 1817-1825;
Gepreconiseerd tot Bisschop van Luik, 18 mei 1829;
Gewijd te Luik, 15 november van het zelfde jaer;
Huisselijk Prelaet van Zijne Heiligheid en assisterende Bisschop bij den Pausselijken Troon, meert 1845;
Overleden te Luik, 7 april 1852;
Bijgezet in de Kerk van het Seminarie te Luik, 14 april;
En in eenen graefkelder onder het koor der zelve, 15 april 1852.

„Laet 60.000 zeer eenvoudige godvruchtige aendenkingen „drukken, en aen de lieve Kinderen van mijn Bisdom uitdeelen, „opdat zij voor de rust mijner ziel bidden; en, indien God mij „barmhartig is, zal ik ook vurig bidden voor hen, voor al wie „medewerkt tot hunne christelijke opvoeding, voor geheel „mijne geestelijkheid, en voor alle degene die onder mijn „Bisdom staen."

(Wensch van Monseigneur den Bisschop van Luik, uitgedrukt in een voorschrift aen de uitvoerders van zijnen laetsten wil.)

„Ik geef u mijnen zegen, voor geheel mijn Bisdom, voor de „geestelijkheid, de Kloostergemeenten de gestichten van on„derwijs, en voor mijne lieve Kinderen die zooveel voor mij gebeden hebben"

(Woorden uitgesproken door Monseigneur den Bisschop, eenige oogenblikken voor zijne dood, toen hij zijnen laetsten zegen gaf aen de Hoog Eerweerd. Heeren Neven en Jacquemotte, Vicarissen generael.)

Weest uwe herders indachtig, die u het woord Gods gepredikt hebben, en ziende hoedanig hun einde is geweest, volgt hun geloof na. H. PAULUS AAN DE HEBREEN cap. XIII.v.7.

PATER AVE R. I. P.

Dr. JAN PAQUAY,
Pastoor-Deken.

Bilsen.

.....

Cornelius van Bommel en het Collegium Philosophicum te Leuven.

.....

Het is genoegzaam bekend hoezeer Koning Willem I, toch reeds een autocraat van den ouden stempel, door zijn naaste omgeving werd gestijfd om de Katholieke Kerk in de Nederlanden van zich afhankelijk te maken. Vooral de opvoeding van de toekomstige geestelijkheid wilde hij zooveel mogelijk geheel aan zich trekken. Wat de bedoeling daarbij was, kan met een paar aanhalingen toegelicht worden. De toenmalige directeur-generaal van den roomsch-katholieken eeredienst, baron Melchior Goubau

d'Hovorst, heeft krachtens zijn ambt een voorname rol gespeeld bij de gebeurtenissen, welke hier verhaald zullen worden.

Ramaer erkent in het N. N. Wb. [1]), dat deze een „vrijdenker" was en dat het „gedurende zijn geheel ministerschap zijn toeleg is geweest het Ultramontanisme tegen te werken, de scholen aan den invloed der geestelijken te onttrekken". En niet minder duidelijk geeft dezelfde auteur te kennen wat er op den bodem lag van het plan, om een eigen kweekschool te stichten ter opleiding van de Katholieke geestelijkheid in de Nederlanden: „Op 15 April 1823 werd „door Goubau voor het eerst melding ge„maakt van het denkbeeld om een Collegium „Philosopicum op te richten, ten einde den „seminaristen te leeren den schijn van het „wezen van den godsdienst te onderscheiden „en zelf de waarheid te onderzoeken, m.a.w. „te trachten, vrijzinnige geestelijken te kwee„ken". Bondiger, en tevens meer juist heeft de toenmalige zaakgelastigde van den H. Stoel in de Nederlanden, Fr. Capaccini [2]) de gansche schoolpolitiek van Willem I in een paar woorden gekarakteriseerd: „niet de protestantiseering, maar de invoering van verdraagzame, verlichte, Gallicaansche beginselen had hij op het oog." [3])

Reeds in 1818 was de afgekeerdheid der Regeering jegens het onderwijs in de kleinseminaries aan het licht getreden. Een legaat had de voormalige abdij van Rolduc aan het bisdom Luik vermaakt, onder beding, dat daarin een klein-seminarie van dat diocees zou opgericht worden. Op 13 Juli 1818 werd de toestemming om dit legaat te aanvaarden geweigerd; als grond gaf de Regeering aan, „dat het bestaan van zoodanige, lagere, god„geleerde scholen strijdig was met de grond„regels van een goed bestuur". Eerst toen men in 1820 de inrichting in Rolduc tot kleinseminarie liet vallen, werd er toestemming verleend het legaat te aanvaarden. [4])

Nog duidelijker bleek die afkeer uit een gesprek, dat Koning Willem omstreeks denzelfden tijd had met een oom van regent Van Bommel. „Ik vermeen — zoo had de Koning „hem gezegd — dat het klein-seminarie van „Hageveld groot wordt; ik bedoel: door het „aantal leerlingen. Die Heeren dwingen mij „het op te heffen en alleen Warmond en „andere groot-seminaries te dulden. Want om „Fransch, Latijn en andere lagere vakken te „leeren is in onze steden voldoende gelegen„heid. Gij kunt uw neef, die aan het hoofd „staat dier inrichting, onder vier oogen mijn „inzicht doen kennen. Wel zeide ik, zoo ver„volgt de Heer van Bommel in den brief, „waarmede hij dat gesprek aan zijn neef „boodschapte, Z. M. te kunnen verzekeren, „dat de daar gegeven lessen volstrekt geen „nadeel brengen aan den Staat; Hij wilde „niets meer hooren en zeide op ontevreden „toon: ik zal het kwaad wel keeren". [5])

Wij zullen hier het doorzetten van deze plannen zoo beknopt, als maar mogelijk is, verhalen. Genoeg zij het te herinneren aan de twee koninklijke besluiten van 14 Juni 1825, waarbij alle Latijnsche scholen en colleges, dus ook de klein-seminaries, met het einde van September moesten gesloten worden en het oprichten van een Collegium philosophicum in het vooruitzicht werd gesteld. De regent van Hageveld vernam, welke slag zijn geliefd seminarie bedreigde, op 21 Juni, terwijl hij met zijn leerlingen het patroonfeest vierde van den H. Aloysius. Aanstonds werd door hem een poging aangewend, om dat onheil, zoo mogelijk, nog te keeren. Willem I die voor zijn onderdanen steeds uiterst toegankelijk was, verleende hem de gevraagde audiëntie. Het betoog van den moedigen verdediger der Katholieke zaak kwam hierop neer: dat de vernietiging der klein-seminaries niet enkel te kort deed aan het goed recht der Katholieken, maar ook voor de rust des lands nadeelige gevolgen kon hebben. „Indien men eenmaal aan het vechten raakt, Sire, zoo veroorloofde hij zich op te merken, dan is het te laat." [6]) Uit dat laatste mag allerminst worden opgemaakt, dat daarbij een bedreiging werd ge-

[1]) N. N. Biogr. Wb. VIII, 626.
[2]) Zie over dezen uiterst bekwamen diplomaat, N. N. Biogr. Wb. VII, 276.
[3]) Een aanhaling, ontleend aan de papieren van de Haagsche Nuntiatuur, Albers, Herstel der hierarchie I, 109.
[4]) Albers. Herstel-hiërarchie, I, 104.
[5]) Albers. l. c.
[6]) Albers, gesch. hiërarchie, I, 120.

uit; daarvoor was de spreker niet slechts te scherpzinnig, maar ook een te goed onderdaan. Doch hij zag ditmaal beter in de toekomst dan zijn welwillende, maar slecht beraden souverein,

Op 1 September 1825 werd ten gevolge van de genomen besluiten Hageveld gesloten. Laat Van B. zelf ons hier verhalen hoe dat is toegegaan. Toen hij jaren na dat voorval, in 1840, als bisschop van Luik de handschoen opvatte, welke door prof. Matthijs Siegenbeck tegen de „lichtschuwe" klein-seminaries in het strijdperk der openbare discussie was geworpen, herinnerde zich Van B. één der meest pijnlijke oogenblikken uit zijn vroegere loopbaan als regent van Hageveld, maar welke voor hem toch te gelijk een vertroostende keerzijde bezat. Hij brengt dan in zijn „Open Brief" aan den verguizer van het Katholiek onderwijs een ridderlijk eeresaluut aan den Gouverneur van Noord-Holland, Jhr. Arnold Tets van Goudriaan, die, toen het hem niet gelukt was de model-inrichting voor vernietiging te bewaren, de hem afgedwongen sluiting op de meest kiesche wijze heeft verricht: „Hij verklaarde", aldus lezen wij in de brochure van Van B. „met kracht in een korte, doch toepasselijke „aanspraak, hoezeer het hem griefde een al„gemeen Besluit, dat Hij eerbiedigde zonder „de motieven ervan te doorgronden, op een „gesticht van zijn provincie te moeten toe„passen, dat bij iedereen achting en vertrou„wen verdiend had. Hij ontroerde zichtbaar „bij de algemeene en hevige aandoening, die „zijn verklaring onder de toehoorders te „weeg bracht; en mij de hand drukkende, „toen bijna allen weenend het vertrek ver„laten hadden: „„het treft mij — zoo waren „zijn woorden — het grieft mij innig; dit was „geen school, het was een huisgezin; ik zal „nog alles doen, om dien slag te weren of te „verzachten (en hij heeft woord gehouden); „en komen er betere oogenblikken, niets zal „ik verzuimen, om weder te openen wat ik „heden sluiten moest". [7]) Vermoedelijk schreef van B. het aan 't gunstig rapport, door den Gouverneur bij de Regeering uitgebracht, toe, dat de Koning, na den jeugdigen Broere in audiëntie te hebben ontvangen, deze heeft toegestaan met nog een paar andere discipelen als gast in het gesloten seminarie van Hageveld bij van B. te blijven vertoeven.

De eigenlijke gangmaker van deze campagne tegen de klein-seminaries was de referendaris van de zaken van r. k. eeredienst, P. van Ghert. Van huis uit katholiek, en niet een ongeloovige of onverschillige ten opzichte van den godsdienst, maar een vriend der „Aufklärung", waarvan hij de beginselen te Jena aan de voeten van Hegel had ingezogen; bovendien het Josephisme en 't Cesaropapisme hartstochtelijk toegedaan; in de middelen om tot zijn doel te geraken verre van kieskeurig. Zulk soort van vijanden is voor de Kerk eigenlijk veel gevaarlijker dan besliste tegenstanders uit niet-katholieke kringen. Het Collegium philosophicum heeft hem steeds na aan het hart gelegen; volgens een schrijven, dat de inspecteur voor het onderwijs aan den toenmaligen Minister v. binnenl. zaken op 7 Juli 1825 zond, [8]) was eigenlijk niet baron Goubau, maar Pieter van Ghert de vader geweest van dat rampzalig college. „Ik weet niemand — zoo getuigde Mr. D. van Ewijck — op wiens oordeel ik in deze liever dan op dat van den Heer van Ghert zoude afgaan; hij is de voornaamste instigator bij zijn departement geweest van het geheele Besluit, en kent de zaken en het gewigt derzelven."

Dat schrijven had ten doel om den Minister van raad te dienen wie tot hoogleeraar van het Collegium Philosophicum zou benoemd worden en vooral aan wien men de leiding kon toevertrouwen. Een vijftal personen werden door hem genoemd, die voor hoogleeraar in aanmerking kwamen. „Van de „vijf in dezen brief genoemde personen, zijn „er mij slechts twee bekend, namelijk de „Heer Muller en Winssinger. De overigen „zijn mij opgegeven door den Heer Van „Ghert, die mij verklaard heeft hen persoon„lijk te kennen en voor hunne goede en libe„rale denkwijze, alsmede voor hun kunde in „te staan. De berigten, welke ik omtrent die

[7]) Albers, Gesch. der hiërarchie, II, 120.

[8]) Rijksarchief van den Haag. Stukken uit het kabinet des konings, K. 530.

„personen zelve heb ingewonnen, met name „bij den Heer Schraut te Gent, zijn in geen „opzigt met de berigten van den Heer Van „Ghert in strijd".

De meeste zorg baarde echter het vraagstuk wie aan het hoofd van 't College zou komen te staan. Ook omtrent dat punt gaf de Heer van Ewijck advies: „Het moeilijkste is — „zoo lezen wij nog in zijn brief — dat men „personen moet kiezen, die, ook bij hunne „meest orthodoxe geloofsgenoten, ter goeder „naam staan; het Collegium zou anders da„delijk in een kwaden reuk komen. Dit is ook „de reden waarom eenigszins geïnsisteerd „wordt op den heer Van Bommel als regent. „Deze heeft een grooten naam en is van zeer „fatsoenlijke afkomst, hetwelk ook geen on„verschillige zaak is".

Het vertrouwen in de persoonlijkheid en de gaven van Hageveld's regent, dat in dit schrijven tot uiting kwam, was niet onverdiend. Toen eenige jaren later, in 1829, Van B., op verlangen van Willem I ter benoeming tot bisschop van Luik werd voorgeslagen, heeft Capaccini,[9]) misschien wel de meest scherpzinnige diplomaat, welken de H. Stoel in den Haag ooit heeft gehad, de voortreffelijke eigenschappen van van B. uiteengezet: „Volgens het algemeen gevoelen is deze de „voorzichtigste, geleerdste en voorbeeldigste „geestelijke van heel Holland, of juister ge„zegd, van het gansche koninkrijk der Ne„derlanden. De koning heeft die keuze ge„daan zonder iemand te raadplegen, en alleen „omdat ze den H. Vader aangenaam zal we„zen".[10]) En in een anderen brief, naar Rome gezonden[11]) verklaart hij: „Van Bommel is „oprecht en rechtschapen, heeft een helder „en levendig gelaat. Hij is als geboren voor „den tijd, waarin wij leven en om het hoofd „te bieden aan deze Regeering; is zeer ge„leerd, spreekt volmaakt Fransch en Duitsch; „zijn woord toont de helderheid van zijn „geest. Alle **„Opmerkingen"** door De Méan „en Ciamberlani aan den Koning gericht, en „vooral het groote **Verslag** van 400 blz. (over „de Nederlandsche missie) aan den H. Stoel „opgezonden, vloeiden uit zijn pen. Hij heeft „de gave des woords, en trekt, hoewel hij „veel spreekt, toch altijd de aandacht. Zijne „manieren zijn uiterst beschaafd."

Zeer begrijpelijk dat met de aanbeveling van den Administrateur van Onderwijs werd rekening gehouden. De onmisbare van Ghert trok derhalve erop uit, en zal ons thans zijn bevinding mededeelen. Wij vinden die vermeld in een schrijven, dat baron Goubau op 22 Aug. 1825 liet toekomen.[12]) „De referen„daris van Ghert — zoo lezen wij daar — tot „voorwendsel nemende de tentoonstelling „van Haarlem te gaan bezigtigen, heeft van „die gelegenheid gebruik gemaakt de Heeren „Van Bommel en Bogaerts, de één benoemd „tot regent *) en de ander tot hoogleeraar bij „het Collegium philosophicum te Leuven, te „onderhouden en, indien zij bedenkingen „tegen het aannemen hunner bedieningen in „het midden hadden te brengen, zoo als wel „te vermoeden was, de verkeerdheid daarvan „aan te toonen en hen nopens het groote „belang der zaak beter in te lichten.

„Gemelde referendaris, zich het eerst bij „den heer Van Bommel vervoegende, be„speurde aanvankelijk tot zijn genoegen, dat „die geestelijke de heilzaamheid der strek„king van beide Uwer Majesteits besluiten „zeer wel inzag; dan desniettemin gaf hij te

[9]) N. N. Biogr. Wb. VII, 276.
[10]) Albers. Herstel-hiërarchie, II, 272.
[11]) Albers. Herstel-hiërarchie, l c.

[12]) Rijksarchief den Haag, Stukken uit het kabinet des konings, K. 530.

*) Dat de regeering niet enkel *het plan* gehad heeft om C. van Bommel te benoemen tot regent van het „collegium philosophicum", maar dat de benoeming ook werkelijk is geschied, blijkt uit het volgende authentieke stuk, berustend in het archief van het bisdom Luik:

Brussel, den 29 Juli 1825.

Bij Besluit van 19 Juli 1825 nr. 129 heeft het Zijne Majesteit behaagd uw Eerw. te benoemen tot *Regent* bij het *Collegium Philosophicum* te Leuven.

Ik heb de eer Uw Eerwaarde geluk te wenschen met het vertrouwen hetgeen Zijne Majesteit U daardoor bewijst en U uit te noodigen U van nu af aan bereidvaardig te maken ten einde door U het opzigt met den eersten October aanstaande kan worden aanvaard.

De Directeur-Generaal voor de zaken van den R. C. Eeredienst.

(get. GOUBAU).

Aan den heer van Bommel R. C. priester en onder-President en Hoogleeraar in het Gesticht van Hageveld bij Velsen.

„kennen dat wat de wijze aanbetrof, waarop „die waren genomen, namelijk zonder de „Kerkvoogden deswegens te hooren, bij vele „geestelijken een mistrouwen in de zaak had „veroorzaakt, en ging dan ook verder voort „het ongerijmde stelsel te betogen, dat zoo„danige oprigting als het Collegium philo„sophicum niet zoude kunnen geschieden „zonder de kerkvoogden daarin te kennen; „ja, wat merkwaardig is, hij deed zulks ge„noegzaam in dezelfde vergelijkingen en „voorbeelden, welke door den aartsbisschop „van Mechelen [den prins De Méan] in het „midden zijn gebragt. Na langen tijd met „hem over de zaak gesproken en geredeka„velt te hebben, scheen hij dan toch eeniger„mate van zijn stelsel af te gaan, en verzocht „zelfs eenige dagen uitstel, om zich te bera„den en zijne bloedverwanten te raadplegen, „of hij al of niet de eervolle betrekking zoude „kunnen aannemen, die hem was opgedra„gen, waarvan echter het gevolg is geweest, „dat hij heeft betuigd zulks niet te kunnen „doen, uithoofde de kerkelijke overheid zich „daartegen stellig had verklaard".

Ook de heer Ant. Bogaerts, [13]) die te voren leeraar te Hageveld was geweest, doch in den zomer van 1825 als assistent aan de schuilkerk, De Papagaai te Amsterdam vertoefde, kreeg een bezoek van den referendaris; ook hij maakte echter bezwaar de benoeming tot hoogleeraar te aanvaarden.

Van belang is ook het slot van den brief. Daaruit blijkt, dat men in den Haag begon te begrijpen wat er eigenlijk achter al dit weigeren stak.

„Om Uwe Majesteit van alles kennis te „doen dragen heb ik gemeend deze inlich„tingen te moeten laten voorafgaan, alvorens „tot het hoofdpunt te komen, waarvan ik mij „verpligt acht Hoogstderzelve mededeeling „te moeten doen. De referendaris Van Ghert „heeft namelijk in de noordelijke Provinciën „van goeder hand vernomen en ontdekt, dat „de geheele tegenstand der geestelijke over„heid in de zuidelijke Gewesten tegen beide „Hare besluiten deszelfs oorsprong verschul„digd is aan de inblazingen en invloed van „den heer Ciamberlani, [14]) vice-superior der „Hollandsche zending, welke heeft kunnen „goedvinden niet alleen de aartspriesters, „maar zelfs de vicarissen-generaal van 's Her„togenbosch en Breda, die niet eens onder „zijn geestelijk gezag staan, aan te schrijven „zich op een bepaalden tijd te verzamelen „te Maarssen bij Utrecht, aan het huis van „den aartspriester Van Nooy aldaer, ten „einde gezamelijk te beraadslagen over beide „Uwer Majesteits besluiten en dienaan„gaande een eenparige beslissing te nemen."

Die vergadering heeft werkelijk te Maarssen plaats gehad. Niettegenstaande volgens Van Banning, den aartspriester van Holland en Zeeland, de Koning bij het nemen van die besluiten de beste bedoelingen voorhad, verbood, zoo had van Ghert vernomen, op die vergadering Ciamberlani, dat de aartspriesters zich middellijk of onmiddellijk met deze zaak zouden bemoeien, alsook eenigszins mede te werken tot uitvoering van die besluiten, ofwel adressen in deze aangelegenheid op te stellen, daar deze zaak uitsluitend hem, als vice-superior van de Hollandsche zending, en den aartsbisschop van Mechelen aanging.

Ten slotte stelde Goubau den Koning voor middelen te beramen, om Ciamberlani door den Koning van Pruisen uit Munster te laten verbannen. Ook wees hij nog op de nalatigheid van den Gouverneur van Utrecht en van den Procureur der rechtbank aldaar, welke dat samenspannen te Maarssen ongehinderd hadden laten doorgaan; ja zelfs niet eens daarvan op de hoogte waren geweest.

Of aan deze ophitsing gevolg is gegeven, bleef mij onbekend; wel hebben beide ambtenaren, die in dit schrijven van nalatigheid worden beschuldigd, 's konings ongenade moeten ondervinden. De vice-superior bleef echter ongehinderd van Munster uit de Missie besturen, totdat hij op 29 Januari 1828 hoog bejaard daar stierf.

Ook in de latere aangelegenheden van het Collegium philosophicum heeft van B. nog een belangrijk aandeel gehad. Doch wij behoeven dat hier niet nogmaals op te halen; bij Albers kan men het volledig vinden.

Toen de Hoogeerw. Directeur van Rolduc tot mij het verzoek richtte iets voor het **Jaarboek** over die illustre school te schrijven, was ik gaarne daartoe bereid: Rolduc en Ha-

[13]) Bijdr. bisd. Haarlem, XXXIII, 300.
[14]) N. N. Biogr. Wb. I, 595.

geveld hebben zooveel met elkander gemeen! Het liefste zou ik voor een bijdrage geput hebben uit de papieren nalatenschap, te Luik bewaard. Reeds een twintig jaren geleden had ik die documenten voor een gedeelte kunnen raadplegen; mij was het toen maar te doen de betrekkingen tusschen Broere en zijn voormaligen leermeester na te gaan; de vrucht van die studie heb ik gepubliceerd in „De Katholiek" van 1911 (CXXXIV, 1-13; 93-101). Zelfs heb ik in gezelschap van den Directeur een autotocht naar Luik ondernomen, waar de Groot-vikaris, Mgr. Simenon mij allerminzaamst ontving en gaarne verlof gaf de kostbare documenten, in het archief van het Groot-Seminarie bewaard, te raadplegen. Tot mijn spijt was het echter niet mogelijk van dit genereus aanbod genoegzaam profijt te trekken, wijl de papieren van Van B. in dat dépôt nog ongeordend liggen.

Ik sluit dit artikel met den wensch, dat het eenmaal mogelijk zal wezen om met behulp van de brieven en andere documenten, daar bewaard, eene volledige geschiedenis te schrijven van Mgr. v. B. en zijn bestuur. Verrassende bijzonderheden zullen dan ongetwijfeld nog aan het licht komen, want onze vermaarde landgenoot, de regent van Hageveld en de latere bisschop van Luik was niet slechts iemand, die naar de getuigenis van Capaccini veel sprak en daarbij steeds boeide, maar hij heeft ook onverdroten en nauwgezet alles aangeteekend uit zijn veelbewogen loopbaan.

A. H. L. HENSEN.

.....

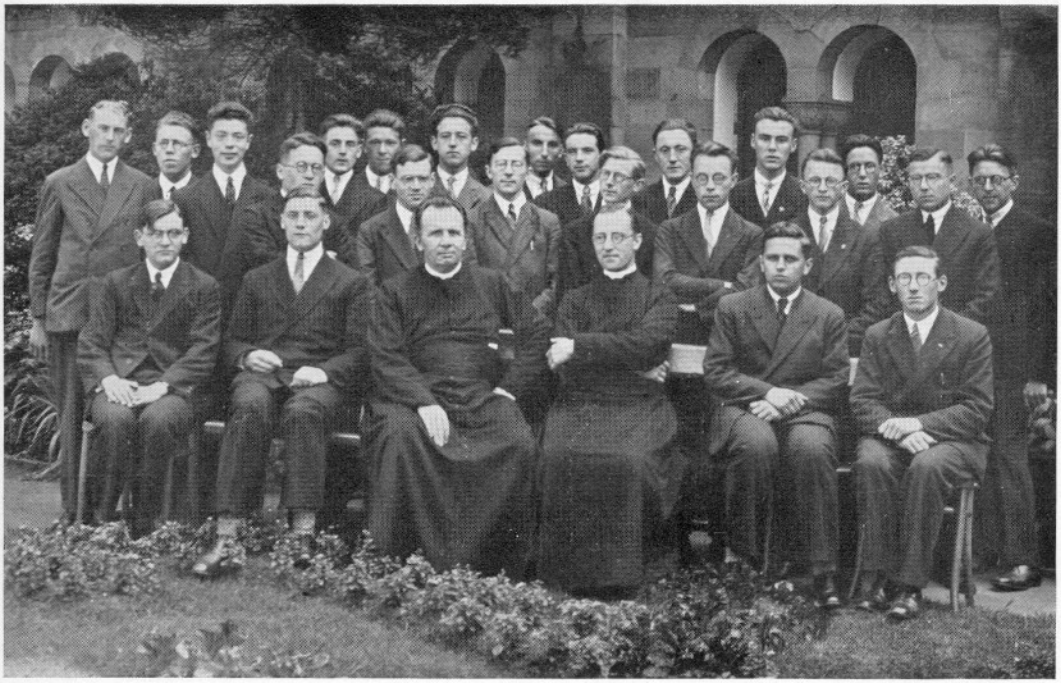

PHILOSOPHIE SUP.

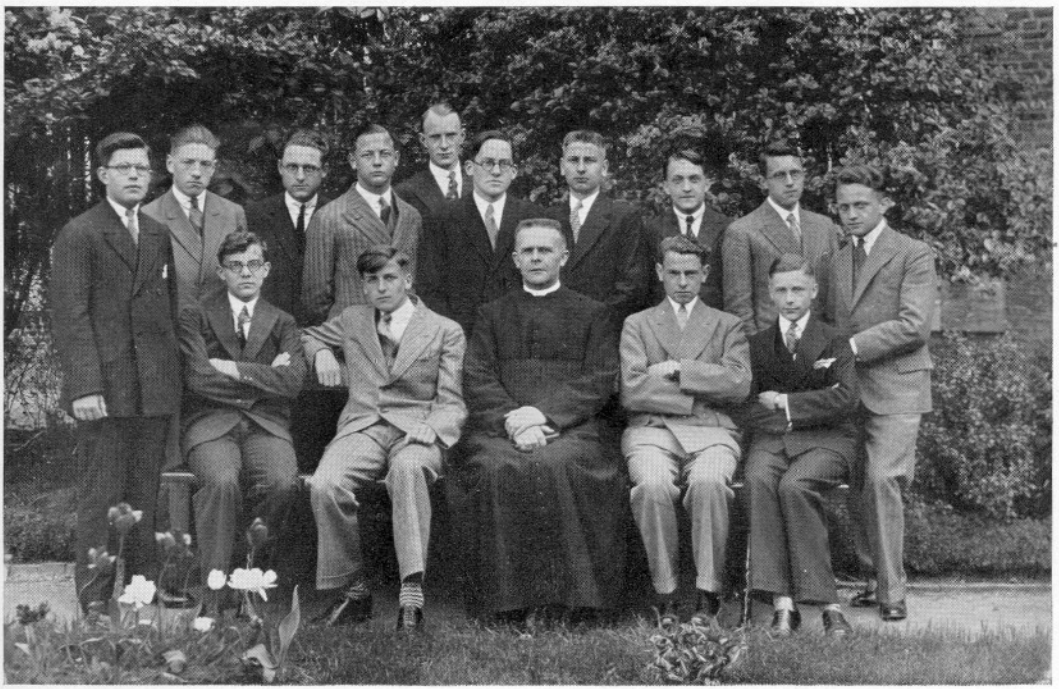

6E KLAS GYMNASIUM

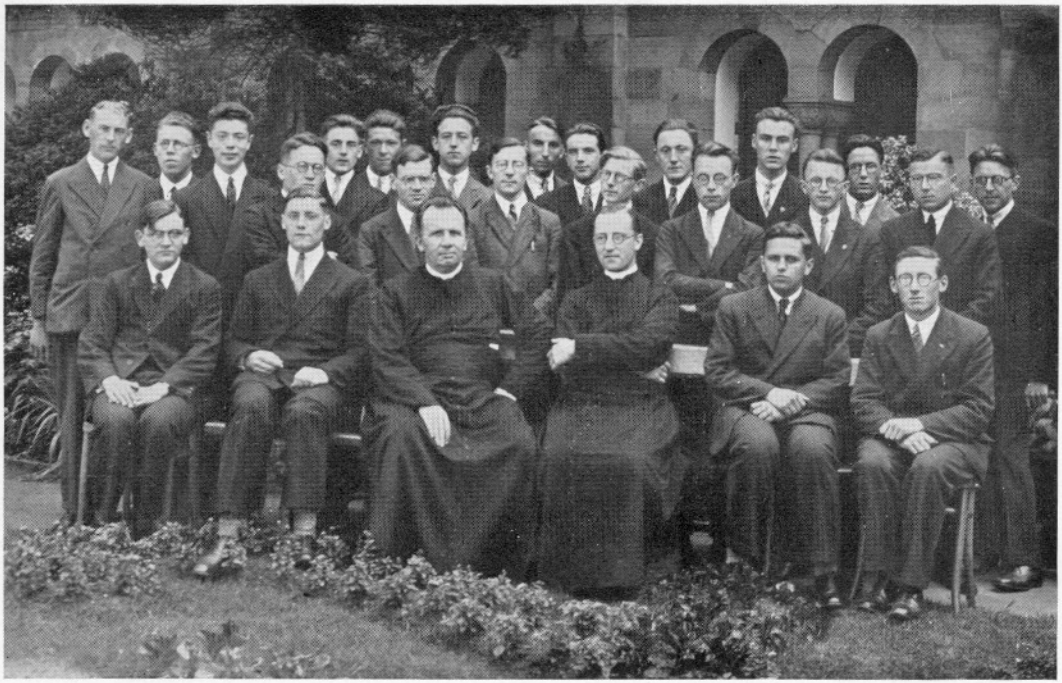

PHILOSOPHIE SUP.

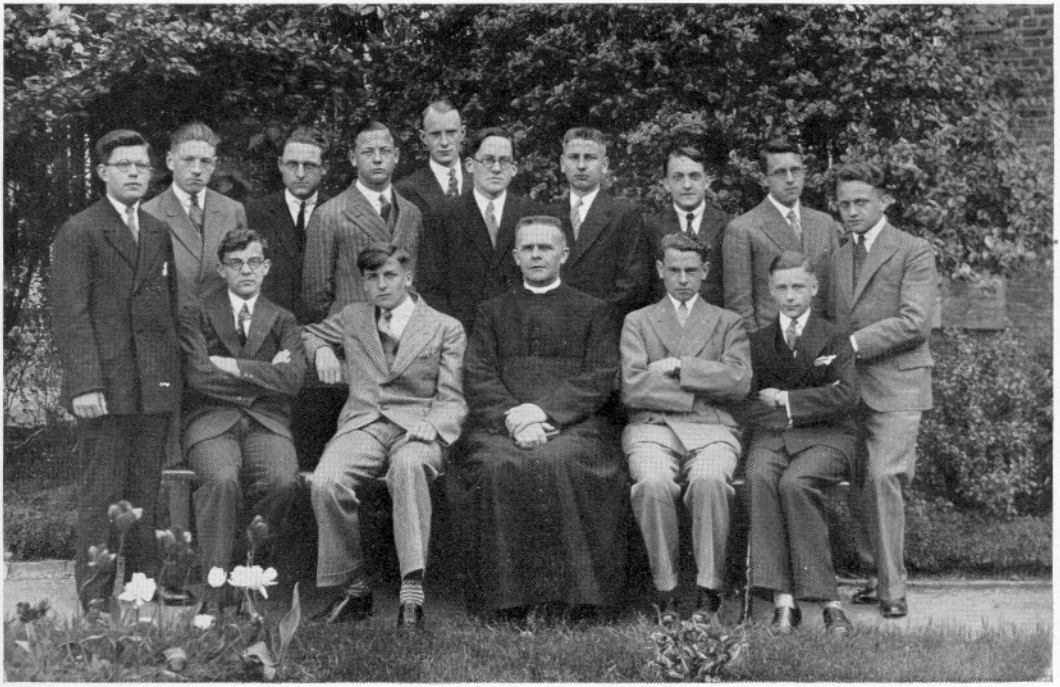

6E KLAS GYMNASIUM

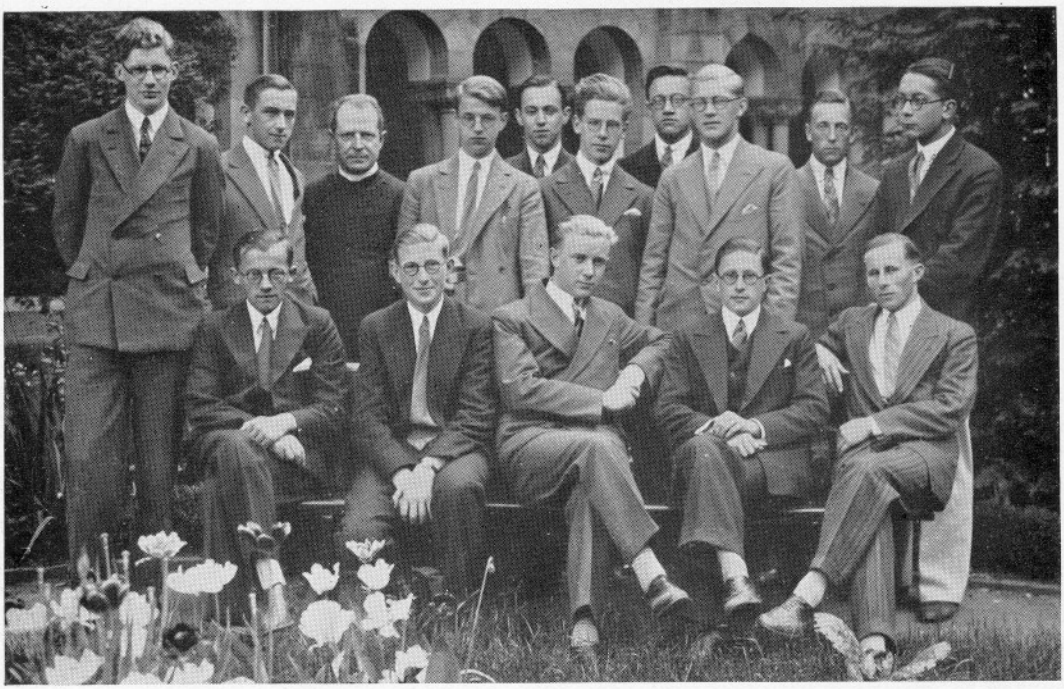

5E KLAS H. B. S.

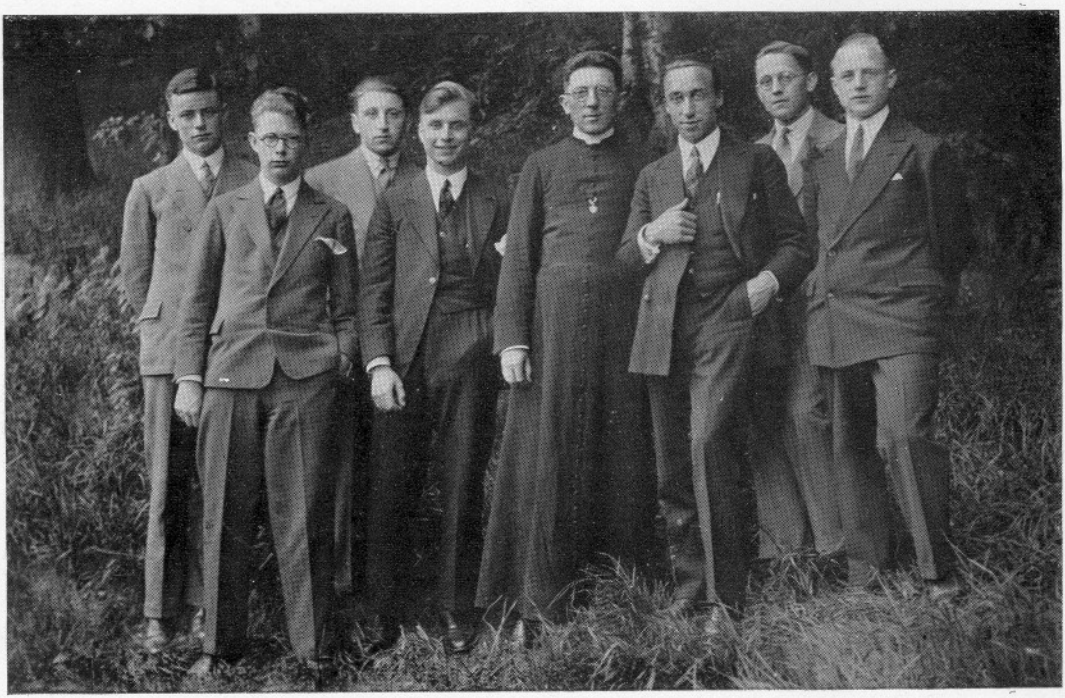

5E KLAS H. H. S.

KRONIEK

1930—1931

Ook dit jaar beginne het overzicht van het Rolducsche leven met een korte vermelding, van wat min of meer belangrijk geschiedde onder de laatste groote vacantie en dan schrijven wij in de eerste plaats over de voortzetting van de reeds vóór half Juli begonnen verbouwing van Slaapzaal III; het was werkelijk interessant te zien, met welk een gemak de zware houten dakspanten werden afgenomen en hoe precies de nieuwe ijzeren spanten hoog boven op haar plaats gebracht werden. Met heel wat spoed volgde ondanks vele regenbuien, die dezen of genen der leeraren, wonend onder slaapzaal III, met zorg en angst vervulden voor zijn meubelen, het aanbrengen van het nieuwe dak, het stucadoorwerk, de opstelling van de nieuwe chambretten en van de moderne waschgelegenheid, de hernieuwing van het oude tympanon boven den oostelijken hoofdingang; ook het oude klokje boven slaapzaal III, dat zoolang zijn dienst geweigerd had, onderging een degelijke reparatie en klepte weldra zijn min of meer harmonische klanken over de speelplaats uit.

29 Juli. Onze leeraar de Weleerw. Heer A. Peeters slaagde voor M.O. Fransch A.

3-5 Augustus. Dr. Poels zwaait zijn scheptер te Rolduc over de honderden deelnemers aan de zesde Rolducsche Sociale Week.

4 Augustus. Te Kerkrade officieele opening van het nieuwe slachthuis, waarheen Rolduc ook voortaan zijn slachtvee moet ter slachtbank brengen; hygiënisch wel een aanwinst, maar een nieuwe pecuniaire last.

11 Augustus. Op eenigszins tragische wijze overleed een onzer trouwe bedienden n.l. Alex. Kockelkorn. R. I. P.

3 September. De leerlingen keeren terug van de groote vacantie; sommigen teleurgesteld, dat geen verlenging was aangekondigd en zulks ondanks de verschillende grootere veranderingen die waren aangebracht: ze mogen hier worden vermeld: verbouwing van slaapzaal III en het aangrenzend gedeelte naar het oude casino, een viertal nieuwe kamertjes voor zwakkere leerlingen, de herstelling van de groote heerengang, nieuwe bevloering van de studiezaal van Klein Rolduc en van enkele klassen, het aanbrengen van nieuwe beter sluitende ramen in de beide groote studiezalen en de daaraan aansluitende klaslokalen, de algeheele verbetering van de speelplaats van Klein Rolduc.

....Het huis is weer stampvol, ook de philosophie inférieure is goed bezet. Als nieuwe leeraren begroeten wij de Weleerw. Heeren J. Bohnen en G. Halmans, gekomen uit het Groot Seminarie van Roermond en de heeren Mr. P. M. H. Bailleux (ter vervanging van Mr. J. Linthorst), C. A. J. de Groot, die voortaan aardrijkskunde zal geven in plaats van den afgetreden leeraar Dr. Julien Nagant; deze laatste zocht nog een verdienstvollen werkkring in het Kerkraadsche hospitaal.

4 September. Tegen den avond begint de retraite, gegeven door de Z. E. Paters Redemptoristen Keulers, Mulders en van den Bemd. Gedachtig het „Divide et impera" hebben dit jaar afzonderlijke conferenties plaats voor de drie hoogste afdeelingen; deze maatregel kwam aan de retraite ten goede, want èn leiders èn deelnemers waren over de retraite geheel voldaan.

11 September. Er is hoog bezoek te Rolduc; een Iersch gezelschap, d.w.z. de Iersche minister van Binnenlandsche Zaken Mulchaly, met een paar zijner ambtenaren kwam naar Zuid-Limburg om den woningbouw en andere sociale inrichtingen in onze mijnstreek te bezoeken en werd door Hollandsche heeren, onder wie Dr. Poels, rondgeleid; ter afwisseling kwamen zij ook Rolduc zien; met groote belangstelling namen de heeren ons huis in oogenschouw. Na de aangeboden lunch, gedurende welke interessante mededeelingen over het Groene Erin werden gedaan, wilden de Iersche heeren ook de Rolducsche jeugd begroeten; de directeur heette

hen bij de jongens welkom, waarna de minister in het Engelsch de leerlingen toesprak en vertelde van de groote moeielijkheden waarin de jonge onafhankelijke staat alsnog verkeert; hij vroeg hun gebed voor het welslagen van de pogingen door hem aangewend, om Ierland vooruit te brengen en voor hen zelf van den directeur „one small favour", drie Engelsche woorden, die beter dan de andere schenen verstaan te zijn, want zij lokten een hartelijk applaus uit.

.... In den namiddag van den zelfden dag vertoefde te Rolduc de Roemeensche bisschop Mgr. M. Robu uit Jassy, maar zijn bezoek droeg een zeer stil karakter.

13 September. De leerlingen profiteeren van de kleine gunst, hun bij het bezoek van den Ierschen minister verleend.

19 September. Wij krijgen bericht, dat de regeering steun wil verleenen bij de restauratie van den ouden Rolducschen toren; eerlang kan dus met dat belangrijke werk begonnen worden.

21 September. Missiedag met Pater van den Berg M.S.C. als spreker.

25 September. Benoeming van den Heer M. Ogier uit Maastricht tot dirigent van Rolduc's orchest en harmonie en tot leeraar voor viool. Een musicus van betrekkelijk veel jaren maar van veel talent en met een jong hart.

26 September. In de aula een rondreizende tentoonstelling van „Nederlandsch Fabricaat", waarvoor vooral door de leerlingen der H. H. S. belangstelling getoond werd.

28 September. In het Kerkraadsche hospitaal sterft een Rolducsche figuur, n.l. Wikus Werry, de schoenmaker met zijn mooien baard, die gedurende 66 jaren, zooals hij meedeelde, het schoeisel der Rolducsche jeugd repareerde; hij was een voorbeeldig christen, die iederen vroegen morgen het eerst aan de deur van de St. Lambertuskerk stond, om bij en met God den dag te beginnen. Hij hield altijd vol, door Maria van Kevelaer wonderdadig te zijn genezen van een langdurige ziekte aan zijn been. Vroeger oefende Werry ook het beroep van photograaf uit; vele van de photo's voorkomende in „Rolduc in Woord en Beeld" werden door hem gemaakt. R. I. P.

1 October. De welgeslaagde, mooie tocht naar Schin op Geulle, Wylré, Gulpen en Wittem, waarvan een beschrijving in dit jaarboek.

12 October. Pater Klein Burink M.S.C. preekt en collecteert onder de hoogmis voor de nieuwe kerk van Overhoven-Sittard.

....In den namiddag in de Rolducsche aula een liefdadigheidsconcert uitgaande van de Centrale Jeugdcommissie van Kerkrade; het concert en de daarbij gehouden rede van Dr. Ritzen O.F.M. werden door den Katholieken Radio-omroep via Huizen uitgezonden.

14 October. De Nederlandsche Dagbladpers maakt onder leiding van het „Comité ter behartiging van de Limburgsche Industrie" een rondtocht door onze provincie om de verschillende takken van industrie en de in wording zijnde waterwerken te bezichtigen. Op het program stond ook een „kort" bezoek aan Rolduc, door groote verlating was het bezoek inderdaad kort; toch was de ontvangst hartelijk; de heeren werden met handgeklap en harmonietonen begroet. De directeur sprak een enkel woord ter verwelkoming, herinnerend aan het feit, dat de Rolducsche monniken de eerste ontginners van steenkolen waren in West-Europa; ook beloofde hij, dat de leerlingen zouden worden opgevoed tot mannen van vaderlandsliefde, die later de nationale industrie zouden steunen en bevorderen. Geantwoord werd door den directeur-generaal der Nederlandsche Staatsmijnen Dr. Mr. Frowein, die verklaarde dat de ontvangst te Rolduc op het ruim veertig deelnemers tellende gezelschap een mooien indruk maakte, dat men gaarne naar dit cultuurcentrum was gekomen; hij hoopte, dat de jongens altijd nationaal zouden voelen en eindigde met een driewerf „Hoog" op Rolduc. Terwijl de jongens het Limburgsche volkslied aanhieven, haastten de bezoekers zich weg; enkelen wierpen onder leiding van Dr. van Gils een vluchtigen blik op onze kerk en de leiders zetten hun naam in het boek der bezoekers van Rolduc.

21 October. Dag van diepen rouw voor de naburige Duitsche mijnstreek; in het vroe-

ge ochtenduur heeft een verschrikkelijke mijnramp plaats te Alsdorf, die meer dan 260 slachtoffers eischte. Vanaf den Rolduc-schen sterrentoren kon men duidelijk de in de gebouwen aangerichte schade zien. Daar het Dinsdag is, gaat de wandeling naar de plaats des onheils en zijn de leerlingen in staat van dichterbij de veroorzaakte verwoesting en de treurende mijnwerkersbevolking te zien. Spontaan komt uit de leerlingen het plan op, om een collecte voor de achtergeblevenen te houden; als later in Limburg dat plan wordt overgenomen, wordt de opbrengst van onze collecte gevoegd bij die van onze provincie.

19 October. Heden gaan de Zuid-Limburgers voor een dag naar huis, de hier blijvende leerlingen genieten van de film „Turksib".

26 October. Wij hebben een jubilaris in huis in den persoon van den stoker (vroeger van de gasfabriek, nu van de centrale verwarming) Jos. Herberichs, die 40 jaren te Rolduc werkzaam is. Voor het dienstdoende personeel een mooie dag, ook omdat tegelijk hetzelfde feest van twee anderen (Willem Heuts en Lambert Dortscheidt) herdacht wordt.

1 November. Allerheiligen brengt verheven stemming en vreugde; heerlijk klinkt in ons kerkgebouw de Missa „Pro Pace" van A. Händel.

5 November. Na een lange regenperiode eindelijk een zonnedag, waarvan de leerlingen mogen profiteeren met een flinke wandeling.

23 November. Het langere 1ste trimester brengt den Limburgers een tweeden vrijen dag, voor de anderen een interessante film over de natuur in Africa: „Simba".

25 November. St. Catharien, gevierd selon l'usage antique et solemnel. 's Avonds de uitvoering van: „Het Oompje uit America".

2 December. Onze vroegere leeraar Dr. Nagant, die zijn verblijf in ons huis met nog een paar maanden verlengd heeft, verlaat heden Rolduc voor goed.

5 December. Aan het zoo juist vermelde vertrek zat voor de leerlingen een aangename afwisseling in de gewone orde vast; 's avonds hield de heer Haesaert een mooie lezing met projecties over Jan Toorop en zijn werk. De voordracht werd afgewisseld met goede muziek van Rolduc's harmonie en orchest.

6 December. Opening van het jaarlijksche triduum van Voor Eer en Deugd, gepreekt door Pater de Wael M.S.C., die zeer goed voldeed.

8 December. Het mooie feest van Maria Onbevlekt Ontvangen, met de plechtige hoogmis, waarin de Missa „Cantate Domino Canticum Novum" van L. Refice wordt uitgevoerd en met de indrukwekkende plechtigheid van de hernieuwing der opdracht aan de Onbevlekte.

9 December. Onze directeur ziet zich gedwongen door ongesteldheid zijn vacantie te vervroegen. Dr. Jacobs treedt op als zijn plaatsvervanger.

20 December. Begin van de Kerstvacantie.

28 December. Begrafenis te Schin-op-Geulle van onzen oudleerling Jos. van Loo. De directeur, enkele leeraren en een aantal van zijn vroegere medeleerlingen begeleiden den te vroeg ontslapene grafwaarts.

6 Januari. De jongens komen terug van de vacantie. De oude trouwe kastanjebomen op de speelplaats heeft men meedoogenloos gekortwiekt; zal er nu schaduw zijn, als de zomer komt met zijn zonneschijn?

14 Januari. Mgr. Hallett, president van het Groot Seminarie Wonersh-Guildford in Engeland, houdt voor de min of meer Engelsch verstaande leerlingen een voordracht met mooie lichtbeelden over de Engelsche martelaren, met name over Thomas More en John Fisher; wij verwijzen naar zijn Engelsch artikel en het hoofdstuk van een onzer medewerkers over hetzelfde onderwerp.

20 Januari. In de aula voor de leerlingen van Groot Rolduc een hoogst interessante lezing van het bekende kamerlid Feber over Ghandi en Lenin.

21 Januari. Onze muziekleeraar P. Zeyen was op 17 Januari 30 jaar als zoodanig en als organist werkzaam; voor hem is een pauselijke onderscheiding bij deze gelegenheid aangevraagd; daar ze heden arriveert, wordt zij den jubilaris op dezen dag op hartelijke wijze aangeboden. Na het souper volgde een

speciale huldiging van de Rolducsche muziekbeoefenaars.

23 Januari. Alle leerlingen profiteeren van de aan Mh. Zeyen toegekende onderscheiding.

2 Februari. In den morgen in de crypte de plechtigheid van de opdracht der nieuwe congreganisten; 's avonds bij uitzondering geen tooneelstuk, wel muziek en daarna de klankfilm „Ria Raga", opgenomen door onzen oudleerling Pater Beltjens van de congregatie van het Goddelijk Woord te Steyl.

8 Februari. Het heeft een paar dagen nog al hard gevroren en er is ijs op de vijvers, voor zoover er water in is. Eenigen wagen zich op het ijs, maar weldra is het bedekt met water en zoo komt er van ijssport dit jaar maar bitter weinig.

Heden de gewone uitgangsdag voor de jongens uit Zuid-Limburg en de traditioneel geworden filmvoorstelling voor hen die thuis blijven. Dit keer krijgen we de spannende wildernis-film Pori.

....Eindelijk is de kruisweg in onze kerk klaar gekomen.

....Ook te Rolduc luistert men heden met belangstelling zelfs met ontroering naar de eerste Vaticaansche radiouitzending, waarin de H. Vader zich richt tot Zijn tallooze kinderen verspreid over den aardbol.

15 Februari. Heden en de twee volgende dagen de zegenrijke dagen van het 40-uren gebed. Den eersten dag vooral is de hoogmis indrukwekkend, niet het minst door de prachtige muziek. Uitgevoerd wordt de Credo uit de „Festmesse van Hans Bill", Kyrie, Sanctus, Benedictus en Agnus Dei waren composities van den Rolducschen koordirigent.

16 Februari. In de rookzaal wordt een mooi radiotoestel opgezet voor de leerlingen der hoogere klassen; in de aula dien dag de groote film: „Die Niebelungen".

18 Februari. Alweer een verrassing: in de aula voert het Zuid-Limburgsch Tooneel het blijspel „De Gebroeders Kalkoen" op en tot zeer laat in den avond galmt het gelach door onze tooneelzaal.

....Rolduc komt in het bezit van een paar exemplaren van een hoogst belangrijk werk over onze kerk getiteld: „Die Romanische Bauplastik in Klosterrath", geschreven door onzen oudleerling Dr. H. A. Diepen, die op deze studie doctoreerde als doctor in de Philosophie aan de Universiteit van Würzburg.

22 Februari. De bekende Duitsche Jesuiet Dr. Friedrich Muckermann, die in gezelschap van Dr. Poels ons huis bezocht, hield in de aula voor de oudere leerlingen een korte, maar belangrijke toespraak.

27 Februari. Onverwacht wordt onze nachtrust een uur verlengd, omdat in de nacht het electrische licht zijn dienst weigerde.

28 Februari. De griep heeft haar intrede gedaan in Rolduc. Goddank is zij niet kwaadaardig; de lijders vinden alle een plaats op de kamertjes voor zieken, voor enkele jaren aangebracht in den nieuwen bouw.

14 Maart. Wij hebben lang zeer slecht weer gehad; een paar vrije uren op den eersten zonnigen dag zijn daarom heden bij de leerlingen dubbel welkom.

8 Maart. Z. H. Exc. Mgr. Eug. Lebouille, bisschop van Yungpingfu in China, geboortig uit Hoensbroek, bezoekt onverwacht Rolduc en houdt een korte toespraak tot onze missievereeniging.

9 Maart. Er is een ongewone beweging op het voorplein van Rolduc; men is bezig met de oprichting van een paar keten voor de aanstaande bouwerij; het weer is ongunstig en voortdurend valt er sneeuw.

15 Maart. Half Vasten, opvoering van het mooie maar nogal moeielijke theaterstuk: „De Groote Reis" van Sheriff.

21 Maart. Veertien oudstudenten worden te Roermond priester gewijd; Rolduc toonde zijn belangstelling door een vurig driedaagsch gebed; op den wijdingsdag rooken de leerlingen ter eere van de wijdelingen een extra-sigaar.

23 Maart. Het bericht, dat Z. H. Exc. Mgr. Schrijnen uit voorzichtigheid van de laatste H. Sacramenten is voorzien, stemt ons tot groote droefheid; wij beginnen onmiddellijk met een tientje te bidden voor zijn herstel na het avondgebed.

24 Maart. Het reusachtig steigerwerk rijst langzaam omhoog langs onzen ouden

toren; het eerste werk dat eraan gedaan wordt, zal een stevige verankering zijn.

30 Maart. Voor de leerlingen het begin van de vacantie, voor de priesterleeraren heden-avond opening van de retraite.

8 April. Te Rolduc vergadering van de R. K. Leerarenvereeniging St. Bonaventura.

25 April. St. Marcusprocessie, maar wij kunnen niet door het carré van Klein Rolduc, omdat de verandering van het plantsoen nog de wegen versperd houdt.

26 April. In het naburige Bleijerheide heeft de eerste steenlegging plaats van de nieuwe kerk, waarvoor ook van Rolduc belangstelling getoond wordt, maar het weer is hoogst ongunstig.

1 Mei. De Meimaand opent goed en de leerlingen genieten extra van de gunstige wending in de weersgesteldheid.

3 Mei. Te Rolduc vertoeft Prof. van Rooy uit Amsterdam, die besprekingen komt voeren over den op zijn initiatief te houden oud-studenten-dag op 26 en 27 Augustus, onder de aanstaande groote vacantie te Rolduc.

6 Mei. In het morgenuur klinkt voor den hoofdingang van het huis uit honderden kelen „Vers l'autel de Marie". Rolduc doet zijn jaarlijksche pélerinage naar Schaesberg en de tocht slaagde uitstekend.

11 Mei. Heden en de twee volgende dagen de processie der kruisdagen; vooral den laatsten dag, als wij trekken door het bosquet, worden wij getroffen door deze diep godsdienstige oefening temidden van God's mooie natuur.

14 Mei. Tegelijk met het heele land krijgen wij zomertijd; de nachtrust wordt met een uur verlengd voor dezen dag en voortaan is de avondrecreatie op de speelplaats.

17 Mei. Andermaal „De Groote Reis", thans met medewerking van Eduard Verkade, voor invité's en ten bate van de nieuwe kerk van Haenrade. Later meenen de jongens, dat zij ook Verkade moeten zien spelen en na het souper heeft er een reprise plaats en geeft Verkade nog eenige fragmenten uit Macbeth.

20 Mei. Mgr. Aerts bezoekt voor zijn vertrek naar de missie Rolduc. In beide eetzalen hield hij een korte, krachtige toespraak en bracht dank aan Rolducsche missie-vrienden, voor alles, wat er hier voor de missie wordt gedaan.

24 Mei. Hooge feest van Pinksteren. Onder de hoogmis worden wij andermaal gesticht door de mis van Refice, welke ook reeds 8 Dec. was uitgevoerd. In den namiddag geeft de harmonie St. Aemiliaan van Bleijerheide een welgeslaagde uitvoering, voor de leerlingen, die niet naar huis gingen.

27 Mei. Bezoek van de Rijksmonumenten-Commissie, die evenwel heden nog niet beslissen kan, omdat de vroegere toestand nog niet duidelijk genoeg was blootgelegd.

29 Mei. De rijksarchivaris van Maastricht, Dr. W. Goossens, oudleeraar van Rolduc, brengt ons een afschrift van het diarium der Rolducsche abdij van 1740—1772. Het oorspronkelijke berust in het Staatsarchief te Düsseldorf.

1 Juni. Men begint het oude orgel af te breken; het stemt droevig, het oude instrument, dat jaren lang zulke heerlijke muziek voortbracht, dat meewerkte tot stichting en aesthetische ontwikkeling van de Rolducsche jeugd, stuk voor stuk te zien verdwijnen. Het afgebroken orgel werd gebouwd in 1855 door de Gebr. Müller uit Reifenscheidt, terwijl de orgelkast werd geteekend door en gemaakt op de ateliers van wijlen den grooten bouwmeester P. Cuypers. De plechtige inwijding geschiedde 16 Juli 1855 door Mgr. Vrancken, Apost. Vicaris van Batavia, die toen in het vaderland vertoefde. Een oud-professor hield bij die gelegenheid een preek over de kunst in het algemeen en over den kerkelijken zang in het bijzonder.

4 Juni. Op het priesterkoor staat een harmonium, dat voortaan den kerkzang zal begeleiden; den volgenden dag verhuisde het instrument naar het jubé, waarvan het voorste gedeelte thans door een houten beschot van den eigenlijken toren gescheiden is. Wanneer zal het nieuwe orgel klaar zijn?

7 Juni. Processiezondag, maar wegens het dreigende weer, komt de Kerkraadsche processie niet hierheen, ofschoon alles ter ontvangst door ons was gereed gemaakt.

9 Juni. Eindexamen Hoogere Handelsschool. Gecommitteerden waren de heeren

Professoren Dr. Ch. Volmer, Dr. A. Steger, Dr. A. Pompen O.F.M. en de bedrijfsingenieur van de Oranje-Nassaumijn III Ir. C. Raedts. Alle kandidaten op één na slaagden.

10 Juni. Idem voor het gymnasium; daarbij traden als gecommitteerden op de oud-hoogleeraar Dr. J. de Vries en de hoogleeraren Dr. H. J. Kern en Dr. G. J. Thierry; alle kandidaten kregen het gewenschte diploma, zes voor A en 2 voor B.

11 Juni. De seminaristen der 6de klas voltooien heden hun eindexamen en worden alle bevorderd tot de studie der philosofie.

13 Juni. St. Antonius, maar nog geen feest, wel een sigaar na tafel.

15 Juni. Na het diner worden verschillende photo's genomen van leeraren en leerlingen.

16 Juni. Heden het directeursfeest, dat dit jaar met ietwat meer plechtigheid en in tegenwoordigheid van een aantal gasten gevierd wordt. Na de plechtige hoogmis, een serenade aan den directeur, die zich bevindt op het balcon voor zijn kamer. Vervolgens een concert van ons orchest op de speelplaats en wel in een der overdekte beugelbanen, die een aardige acoustiek bleek te bezitten. Voor het diner werd de directeur met de gasten op de gebruikelijke wijze afgehaald, terwijl de harmonie een fikschen marsch speelde; dan een keurig diner met toespraken, waarvan die van Dr. Poels en Pastoor Ribbergh zeker dienen vermeld te worden. De eerste sprak een ernstig woord over de toekomstige taak der leerlingen, de tweede stelde zich voor als oud-leeraar van Rolduc en als pastoor van het mooiste plaatsje van Limburg. „Meruit videri dum latuit". Met vreugde constateerde hij, dat Rolduc zijn mooie tradities handhaaft. Om half zes kwam het harmonie-orchest van de Oranje-Nassaumijn van Heerlen concerteeren. In ademlooze stilte luisterden de om het balcon geschaarde Rolducsche jeugd met de gasten van den dag en de heeren leeraren naar de mooie muzikale prestaties, voor welke de directeur een woord van hartelijken dank uitte.

17 Juni. Jour des jeux. Alles volgens oude, beproefde methode; enkele kiekjes in het jaarboek geven daarvan een illustratie; verder de prijsuitdeeling, voorafgegaan door een dit jaar zeker op hooger peil staande revue: filmopname „De Bonte Storm over Rolduc"; o.m. vermelden wij den strijd tusschen Siegfried en den draak en dien tusschen Gunther en Brunhilde, zooals ook de roerende uitvaart van Pantarei's tegenstander „Minor".

18 Juni. Een achttal onzer leerlingen worden in de hoofdparochiekerk van Kerkrade gevormd door Z. H. Exc. Mgr. Lebouille.

....Heden vertoefde de monumentencommissie weer te Rolduc en dit maal leverde het bezoek een geheel bevredigend resultaat op, daar thans werd overeengekomen, welke veranderingen in den toren zullen worden aangebracht.

....Heden was te Rolduc toelatingsexamen voor de laagste klassen, waaraan een veertigtal knapen deelnamen.

20 Juni. Onze leeraar, de Weleerw. Heer J. Titulaer doet met succes zijn propadeutisch examen aan de R. K. Handels-Hoogeschool te Tilburg.

24 Juni. Een zeer welkome verrassing: in Herzogenrath bevindt zich de circus Hagenbeck; heel Rolduc maakt een voorstelling mee, waarvan men zeer voldaan terugkeerde.

6 Juli: Onverwacht hoog bezoek n.l. van Zijne Excellentie Jhr. Mr. Ch. Ruys de Beerenbrouck, Voorzitter van den Ministerraad. Natuurlijk droeg het onverwacht bezoek geen officieel karakter en kon geen plechtige ontvangst geschieden, toch verscheen Zijne Excellentie onder het middagmaal in de beide eetzalen, waar hartelijk handgeklap den Minister-president begroette. Op een kort woord van welkom, antwoordde Jhr. Ruys met een krachtige opwekking tot Rolduc's jeugd, van welke hij voor het latere katholieke leven veel verwachtte. In den examentijd kon geen vrije namiddag gegeven worden, toch werd in anderen vorm aan 's ministers verzoek voldaan, toen hij voor de jongens een gunst vroeg bij gelegenheid van zijn bezoek.

7 Juli. Heden loopt het eindexamen af van de H. B. S. Deskundigen waren Dr. E. J. van Oordt, Dr. H. A. J. van Swaay, R. de

Boer en H. Rook. Resultaat 11 kandidaten geslaagd, 3 afgewezen.

8 Juli. Vandaag beginnen de overgangsexamens. Leeraren en leerlingen hebben dus enkele zware dagen voor den boeg.

.... Weer een belangrijke dag in de Rolducsche waterleidingsgeschiedenis. De gemeente is gesommeerd, om de buizen op den Groenen weg en achter de schuur van de familie Deutz, waardoor Rolduc sedert ruim een jaar zijn water betrekt, op te breken. Er dreigde dus weer gevaar. Daarop is van Rolduc uit tot het gemeentebestuur en tot het Wasserwerk Aachen het verzoek gericht, om ons via Herzogenrath van water te voorzien. Aan dat verzoek is voldaan en vandaag stroomde voor het eerst het water Rolduc binnen door buizen gelegd vanaf het laatste huis van Herzogenrath, door den hollen weg naar de speelplaats van Klein Rolduc. Dit moge voor Rolduc het laatste finantieele offer beteekenen en het einde van deze onaangename geschiedenis.

10 Juli. Omstreeks 5.30 in den namiddag voelen een paar van de Rolducsche heeren een aardschok. Aan hun bewering werd aanvankelijk geen geloof gehecht. Toen evenwel de nieuwsbladen de volgende dagen een daarop betrekking hebbend bericht brachten, dat men n.l. het zelfde ook in Keulen en andere streken van West-Duitschland gevoeld had, moest men het wel gelooven. Intusschen was de aardbeweging van zeer geringe beteekenis.

15 Juli: Hedenmorgen houdt het geestelijk werk der Rolducsche leerlingen op; alleen moet er nog belangrijk lichamelijk werk verricht worden n.l. het inpakken van de koffers.

16 Juli: Plechtige Mis van dankzegging met „Te Deum". Daarna de angstwekkende gang naar de hoofdleeraren, om den uitslag te vernemen van de examens. Prijsuitdeeling, diner en algemeene exodus naar het Oranjeplein. Daar staan de extra-trams gereed, die ons naar Heerlen brengen, en dan wachten 7 heerlijke weken **thuis.**

PRIJSUITDEELING

SCHOOLJAAR 1930—1931.

.....

Hebben met goed gevolg afgelegd:

I. Het toelatingsexamen tot de Studie der Philosophie,
alle leerlingen der 6e klas van het Seminarie:

Thys Brand, van Wylré.
Hubert Houben, van Valkenburg.
Pierre Houben, van Maastricht.
Henri Smeets, van Heerlen.
Victor Spauwen, van Gronsveld.

II. Het Eindexamen van het Gymnasium,
alle leerlingen der hoogste klas:

A.

Henri Dister, van Maastricht.
Laurens van den Ende, van Heerlen.
Antoon Ploegmakers, van Dommelen.
Hubert Quaedvlieg, van Schaesberg.
Ernest Schillings, van Weert.
Joseph Wintermans, van Duysel.

B.

Aloys Ferket, van Nieuw-Namen.
Emile Schoenmaeckers, van Sibbe.

III. Het Eindexamen der Hoogere Burgerschool,
de leerlingen der hoogste klas:

Willem ten Bosch, van Rotterdam.
Karel Dekkers, van Tilburg.
Theo van Eechoud, van Den Haag.
Paul Gerards, van Heerlen.
Joop Hartmann, van Delft.
Louis Meys, van Scheveningen.
Piet Otjens, van Dongen.
Albert Raat, van Pekalongan.
Piet van der Sande, van Breda.
Thys Schoemaker, van Deventer.
Jan Wegdam, van Hoogwoud.

IV. Het Eindexamen der Hoogere Handelsschool,
de leerlingen der hoogste klas:

Hein Brock, van Kerkrade.
August Cammaert, van Hontenisse.
Louis Nijst, van Kerkrade.
Antoon Wintermans, van Duysel.
August de Wit, van Brussel.
Leo van Woerden, van Nijmegen.

.....

ALGEMEENE PRIJZEN.

Seminarie.

TWEEDE JAAR.

Joseph Flecken, van Bingelrade.

Zeer eervolle vermelding.

Willem van Bommel, van Sittard.

EERSTE JAAR.

Hubert Wouters, van Maastricht.

Seminarie-Gymnasium.

VIJFDE KLAS.

Theo Lemmens, van Heerlen
Jacques Zeyen, van Chèvremont.

VIERDE KLAS.

Hubert Habets, van Welten.

DERDE KLAS.

1ste Afd.

Joseph Benders, van Schinnen.

2de Afd.

Paul Steenhuis, van Hilversum.

TWEEDE KLAS.

1ste Afd.

Jan van den Bergh, van Nieuwstadt.

2de Afd.

Frans Wetzels, van Bleijerheide.

EERSTE KLAS.

1ste Afd.

Jacques van den Berk, van Holtum-Born.

2de Afd.

Emile Vallen, van Ottersum.

Zeer eervolle vermelding.

Frans van Hegelsom, van Grubbenvorst.

.....

Hoogere Burgerschool.

VIERDE KLAS.

Jan Verster, van Gilze.

DERDE KLAS.

1ste Afd.

Willy Beuskens, van Gulpen.
Antoon Hillebrand, van Bondowoso.

2de Afd.

Herman Willebrands, van Bovenkarspel.

TWEEDE KLAS.

1ste Afd.

Jan Becker, van Terborg.

2de Afd.

Hans Weterman, van Deventer.

EERSTE KLAS.

1ste Afd.

Rudolf Dekkers, van Tilburg.

2de Afd.

Bernard Baur, van Heerlen.

.....

Hoogere Handelsschool.

VIERDE KLAS.

1ste Afd.

Arthur Cremers, van Gulpen.
Willy Wiertz, van Kerkrade.

.....

Voorbereidende Klasse.

1ste Afd.

Paul Begheyn, van Nieuwenhagen.

2de Afd.

Hubert Lumey, van Simpelveld.
Jean Martens, van Bocholt (België).

.....

SEMINARIE.

TWEEDE JAAR.

Joseph Flecken, van Bingelrade.

Alg. pr., 1ste pr. theod., 1ste pr. eth., 7ste pr. gesch. wijsb., 2e pr. kerk. gesch., 2e pr. nat. hist., 3e pr. psych., 4e pr. arch., 5e pr. bijb. gesch., 5e pr. sociol.

Joseph Pfennings, van Sittard.

1ste pr. sociol., 1ste pr. kerk. adm., 2e pr. eth., 2e pr. arch., 2e pr. gew. wel., 4e pr. nat. hist., pr. 4 verm.
1ste verm. bijb. gesch., 1ste verm. kerk. gesch., 2e verm. theod., 3e verm. lat.

Jules Breukers, van Roermond.

2e pr. theod., 2e pr. gesch. wijsb., 2e pr. lat., 2e pr. gew. wel., 5e pr. sociol., pr. 5 verm.
1ste verm. psych., 2e verm. kerk. gesch., 2e verm. eth., 2e verm. arch., 2e verm. nat. hist.

Jan Vogels, van Schinnen.

1ste pr. lat., 2e pr. sociol., 4e pr. psych., 5e pr. gew. wel., pr. 7 verm.
1ste verm. theod., 1ste verm. eth., 1ste verm. gesch. wijsb., verm. kerk. adm., 3e verm. kerk. gesch., 5e verm. nat. hist. 10e verm. bijb. gesch.

George van den Boorn, van Maastricht.

1ste pr. nat. hist., pr. 4 verm.
1ste verm. gew. wel., verm. kerk. adm., 3e verm. eth., 7de verm. psych.

Eugène Lemmens, van Munstergeleen.

Pr. 5 verm.
2e verm. gesch. wijsb., 3e verm. theod., 4e verm. eth., 6e verm. psych., 6e verm. sociol.

Theo Smeets, van Papenhoven.

2e pr. kerk. adm.
2e verm. bijb. gesch.

Willem Smeets, van Melick.

4e pr. bijb. gesch.
2e verm. lat., 3e verm. gesch. wijsb.

Frans Rulkens, van Vlodrop.

1ste verm. lat., 2e verm. gew. wel.

Leo van Hommerich, van Maastricht.

4e verm. theod.

Frans Lenders, van Maasbree.

4e verm. theod.

Jacques Maes, van Stramproy.

4e verm. theod.

Frans Ehlen, van Broeksittard.

Verm. kerk. adm.

Leo Pricken, van Nijswiller.

3e verm. gesch. wijsb.

Henri Souren, van Schin op Geul.

4e verm. lat.

Matthieu Waterval, van Eysden.

10e verm. kerk. gesch.

****

EERSTE JAAR.

Hubert Wouters, van Maastricht.

Alg. pr., 1ste pr. bijb. gesch., 1ste pr. kerk. gesch., 1ste pr. psych., 1ste pr. log. en crit., 1ste pr. cosmol, 1ste pr. gr., 1ste pr. arch., 2e pr. lat., 2e pr. scheik., 2e pr. kerk. adm., 4e pr. nat. hist.
5e verm. sociol.

Hubert Dassen, van Heerlen.

2e pr. psych., 2e pr. sociol., 2e pr. nat. hist., 3e pr. bijb. gesch., 3e pr. kerk. gesch., 3e pr. kerk adm., 5e pr. arch., 5e pr. gew. wel., pr. 4 verm.
1ste verm. log. en crit., 2e verm. cosmol., 3e verm. gr., 6e verm. lat.

Jean Pecasse, van Maastricht.

1ste pr. kerk. adm., 2e pr. log. en crit., 2e pr. gr., 2e pr. arch., 3e pr. cosmol., 3e pr. lat., 4e pr. psych., 4e pr. sociol.
4e verm. nat. hist., 7e verm. bijb. gesch., 9e verm. kerk. gesch.

Hubert Roumen, van Roermond.

2e pr. gr., 3e pr. cosmol., 3e pr. scheik., pr. 6 verm.
1ste verm. lat., 1ste verm. arch., 4e verm. log. en crit., 6e verm. kerk. gesch., 8e verm. psych., 9e verm. bijb. gesch.

Wim Schulpen, van Roermond.

3e pr. log. en crit., 3e pr. cosmol., 3e pr. scheik., 4e pr. kerk. gesch.
3e verm. psych.

Ernest van den Bergh, van Weert.

4e pr. gew. wel., 5e pr. kerk. gesch., pr. 9 verm.
1ste verm. log. en crit, 1ste verm. cosmol., 1ste verm. lat., 1ste verm. nat. hist., verm. kerk. muz., 4e verm. bijb. gesch., 4e verm. psych., 4e verm. sociol., 7e verm. arch.

Edmond Beel, van Venray.

2e pr. cosmol., pr. 8 verm.
1ste verm. gr., 3e verm. bijb. gesch., 3e verm. log. en crit., 3e verm. lat., 4e verm. gew. wel., 6e verm. sociol., 6e verm. arch., 8e verm. psych.

Frans Helwegen, van Roermond.

1ste pr. scheik., pr. 4 verm.
1ste verm. sociol., 3e verm. arch., 5e verm. bijb. gesch., 5e verm. nat. hist.

Theo Thijssen, van Gennep.

3e pr. cosmol., 5e pr. gew. wel.
Verm. kerk. muz.

Matthieu Kuepers, van Nederweert.

Pr. 5 verm.
Verm. kerk. muz., 3e verm. cosmol., 3e verm. sociol., 4e verm. psych., 5e verm. log. en crit.

Eugène Senden, van Voerendaal.

Pr. 4 verm.
1ste verm. gr., 3e verm. arch., 6e verm. log. en crit., 8e verm. bijb. gesch.

Joseph Keulen, van Maastricht.

2e pr. bijb. gesch.
5e verm. arch., 7e verm. nat. hist.

Hubert Naus, van Maasbree.

1ste pr. lat.

Hubert Voncken, van Wylré.

1ste pr. kerk. muz.
4e verm. gew. wel., 10e verm. kerk. gesch.

Jan Gilissen, van Roermond.

1ste pr. gew. wel.
8e verm. psych.

Willy Coenen, van Venlo.
2e pr. kerk. muz.
3e verm. gr., 5e verm. lat.

Matthieu Henderikx, van Heythuysen.
3e pr. kerk. muz.

Henri Gerrits, van Vierlingsbeek.
2e verm. psych., 2e verm. sociol., 3e verm. kerk. gesch.

Jules Nabben, van Sevenum.
2e verm. nat. hist., 6e verm. bijb. gesch.

Gerard van Helden, van Maasniel.
4e verm. lat.

Jan Pisters, van Valkenburg.
3e verm. gew. wel.

Matthieu Partouns, van Eysden.
3e verm. kerk. gesch.

August Geurts, van Geysteren.
7e verm. kerk. gesch.

Joseph Jacobs, van Heerlen.
8e verm. nat. hist.

Alphons Geurts, van Maashees.
Verm. kerk. muz.

Willem Gruythuysen, van Weert.
8e verm. kerk. gesch.

.....

SEMINARIE-GYMNASIUM.

VIJFDE KLAS.

Theo Lemmens, van Heerlen.
Alg. pr., pr. 4 verm.
1ste verm. gr., 1ste verm. lat., 1ste verm. nat. Afd. A. en B, 2e verm. hoogd.

Jacques Zeyen, van Chèvremont.
Alg. pr., pr. cult. gesch.
1ste verm. gesch., 2e verm. scheik. Afd. S en A, 4e verm. godsd.

Rudolf Rameckers, van Vaals.
Pr. gr., pr. lat., pr. cosmogr., 2e pr. ned., 2e pr. hoogd., 2e pr. eng.
1ste verm. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. kerk. gesch.

Leo Penders, van Voerendaal.
Pr. nat. Afd. S, pr. cult. gesch., pr. alg. lett., 2e pr. godsd., 2e pr. kerk. gesch., 2e pr. gesch.
1ste verm. gesch. ned. lett., 1ste verm. cosmogr., 2e verm. gr.

Piet Odekerken, van Heerlerheide.
2e verm. eng., 3e verm. godsd., 3e verm. ned., 4e verm. hoogd.

Henri Neyens, van Breda.
Pr. nat. Afd. A en B, pr. scheik. Afd. B, pr. nat. hist., 2e pr. gesch.
4e verm. ned.

Bas Vermeeren, van Sevenum.
1ste pr. godsd., 1ste pr. kerk. gesch., 1ste pr. ned., pr. gesch. ned. lett.
3e verm. hoogd.

Paul van de Voort, van Heerlen.
Pr. fr., 1ste pr. eng., pr. 4 verm.
1ste verm. kerk. gesch., 1ste verm. ned., verm. nat. hist., 2e verm. nat. Afd. A en B.

Louis Vaessen, van Kerkrade.
Pr. nat. hist.
1ste verm. wisk., 2e verm. cosmogr.

Joseph Moonen, van Chèvremont.
1ste pr. hoogd.

Gregoire Brokamp, van Chèvremont.
Pr. 7 verm.
1ste verm. godsd., verm. fr., 1ste verm. hoogd., 1ste verm. scheik. Afd. S en A, verm. cult. gesch., 2e verm. wisk., 3e verm. eng.

Joseph Hanraets, van Blerick.
2e pr. gesch.

Pierre Wolfs, van Bleyerheide.
Pr. 5 verm.
Verm. fr., verm. cult. gesch., 2e verm. lat., 2e verm. ned., 3e verm. eng.

Pierre Heynen, van Kerkrade.
1ste verm. eng., 3e verm. kerk. gesch.

Antoon Adams, van Beegden.
2e verm. gesch. ned. lett.

VIERDE KLAS.

Hubert Habets, van Welten.
Alg. pr., 1ste pr. godsd., pr. lat., 1ste pr. gesch., pr. aardr., 1ste pr. fr., 1ste pr. hoogd., 1ste pr. eng., 1ste pr. nat., 1ste pr. scheik., 2e pr. gr.
2e verm. ned.

Alex Vondenhoff, van Kerkrade.
1ste pr. gr., 1ste pr. ned., 2e pr. gesch., 2e pr. eng., 2e pr. nat.
Verm. fr., 2e verm. hoogd., 3e verm. godsd.

Henk Koenders, van Utrecht.
Pr. wisk., 2e pr. scheik., pr. 4 verm.
Verm. aardr., 1ste verm. nat., 2e verm. handt., 4e verm. eng.

Joseph Cremers, van Valkenburg.
2e pr. godsd., pr. 6 verm.
1ste verm. lat., 1ste verm. ned., 1ste verm. gesch., verm. fr., 3e verm. hoogd., 3e verm. eng.

Joseph Smeets, van Ottersum.
1ste pr. handt.
3e verm. ned.

Willy Laugs, van Spaubeek.
2e pr. ned.
2e verm. godsd.

Jules Loyson, van Nieuwenhagen.
2e pr. hoogd.
1ste verm. nat.

Martin Meyer, van Velsen.
2e pr. fr.
4e verm. godsd.

Johan Heuschen, van Nieuwenhagen.
2e pr. handt.
1ste verm. godsd., 4e verm. hoogd.

Jan Geurts, van Meerlo.
1ste verm. nat., 2e verm. gesch.

Henk Wakkers, van Houthem.
2e verm. eng., 3e verm. handt.

Jan ten Doeschate, van Sevenum.
2e verm. lat., 4e verm. gesch.

Jan Baeten, van Heythuysen.
1ste verm. handt., 3e verm gesch.

DERDE KLAS.

1ste Afd.

Joseph Benders, van Schinnen.
Alg. pr., pr. godsd., pr. aardr., pr. eng., pr. 4 verm.
1ste verm. gesch., verm. hoogd., 2e verm. gr., 2e verm. lat.

Joseph Bey, van Kerkrade.
Pr. godsd., pr. kerk. gesch., pr. fr., 2e pr. lat., pr. 4 verm.
1ste verm. gr., verm. hoogd., verm. eng., 2e verm. nat.

Jan Jaspers, van Klimmen.
1ste pr. lat., pr. fr., pr. hoogd., pr. eng., pr. 4 verm.
Verm. ned., verm. handt., 2e verm. gesch., 3e verm. godsd.

Dionysius Nijssen, van Kerkrade.
Pr. gr., pr. fr., pr. hoogd., pr. nat.
1ste verm. lat., verm. ned., 1ste verm. wisk.

Willem Claus, van Eygelshoven.
Pr. kerk. gesch., pr. handt.
1ste verm. godsd., 2e verm. gesch., 4e verm. lat.

Arthur Begheyn, van Nieuwenhagen.
Pr. gesch.
1ste verm. kerk. gesch., 1ste verm. nat., 2e verm. aardr.

Karel Breukers, van Roermond.
Pr. ned.

Hubert Franssen, van Spekholzerheide.
Pr. 4 verm.
1ste verm. kerk. gesch., 2e verm. gesch., 3e verm. godsd., 4e verm. lat.

Henri van den Hombergh, van Amsterdam
Pr. 4 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. aardr., 2e verm. wisk., 2e verm. nat.

Louis Slangen, van Heerlen.
Pr. wisk.
Verm. eng.

Joop Bos, van Groningen.
3e verm. lat.

DERDE KLAS.

2de Afd.

Paul Steenhuis, van Hilversum.
Alg. pr., pr. fr., pr. 5 verm.
1ste verm. gr., 1ste verm. eng., 2e verm. godsd., 2e verm. lat., 2e verm. hoogd.

Willem Janssen, van Vijlen.
Pr. gesch., pr. hoogd., pr. eng., pr. nat., 2e pr. godsd.
1ste verm. wisk., 2e verm. gr., 4e verm. lat.

Pie Smeets, van Thorn.
1ste pr. godsd., pr. ned., pr. wisk., pr. nat.
2e verm. aardr.

Joop Slangen, van Maasbree.
Pr. lat., pr. fr.
3e verm. godsd.

Joseph Wijnen, van Kerkrade.
Pr. lat., pr. 4 verm.
Verm. ned., 1ste verm. hoogd., 2e verm. wisk., 2e verm. handt.

Gerard Gelissen, van Sittard.
Pr. gr., pr. 6 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. gesch., 1ste verm. aardr., verm. fr., verm. nat., 3e verm. lat.

Louis Oomen, van Eeckeren bij Antwerpen.
Pr. ned.
Verm. fr., 1ste verm. handt., 2e verm. gesch.

Antoon Mertens, van Grathem.
Pr. handt.
Verm. ned., verm. fr., 4e verm. godsd.

Aimé Wijffels, van Aardenburg.
Pr. aardr.
2e verm. handt.

Hein Vondenhoff, van Kerkrade.
1ste verm. lat.

Matthieu Engelen, van Grubbenvorst.
2e verm. eng.

TWEEDE KLAS.

1ste Afd.

Jan van den Bergh, van Nieuwstadt.
Alg. pr., pr. godsd., pr. gr., 1ste pr. lat., pr. ned., pr. fr., pr. hoogd.
Verm. wisk., verm. nat. hist., 2e verm. kerk. gesch.

Leo Hünen, van Bocholtz.
Pr. kerk. gesch., pr. wisk., pr. nat. hist., pr. 4 verm.
1ste verm. godsd., verm. hoogd., 2e verm. ned., 4e verm. lat.

Frans Janssen, van Spekholzerheide.
Pr. godsd., pr. hoogd., pr. 6 verm.
1ste verm. kerk. gesch., 1ste verm. lat., verm. fr., verm. nat. hist. 2e verm. gr., 2e verm. aardr.

Johan Doveren, van Heerlen.
Pr. gesch., pr. nat. hist., pr. 5 verm.
1ste verm. gr., 1ste verm. ned., 1ste verm. aardr., verm. hoogd., 2e verm. lat.

Jacques Begheyn, van Nieuwenhagen.
Pr. wisk., pr. 7 verm.
Verm. fr., verm. hoogd., verm. nat. hist., 2e verm. godsd., 2e verm. ned., 2e verm. gesch., 3e verm. lat.

Frans Küppers, van Bleyerheide.
Pr. aardr., 2e pr. lat.

Willy Beurskens, van Tegelen.
3e verm. ned., 2e verm. handt.

Joseph van Loo, van Kerkrade.
1ste verm. gesch.

Jacques Thönissen, van Herten.
1ste verm. handt.

TWEEDE KLAS.

2de Afd.

Frans Wetzels, van Bleyerheide.
Alg. pr., 1ste pr. godsd., pr. kerk. gesch., pr. gr., 1ste pr. lat., pr. ned., pr. gesch., pr. aardr., pr. fr., pr. hoogd., pr. nat hist.

Willem Systermans, van Valkenburg.
Pr. ned., pr. nat. hist., 2e pr. godsd., 2e pr. lat.
1ste verm. aardr., verm. hoogd., 2e verm. gesch.

Marcel Schijns, van Mechelen-Wittem.
Pr. hoogd., 2e pr. godsd., pr. 5 verm.
1ste verm. kerk. gesch., 1ste verm. gesch., verm. fr., 2e verm. gr., 2e verm. lat.

Marcel van de Voort, van Heerlen.
Pr. wisk.

Pierre Paulussen, van Maastricht.
Pr. handt.
Verm. ned., 3e verm. godsd.

Henk Veeger, van Nijmegen.
2e pr. lat.
1ste verm. gr., verm. hoogd., 2e verm. godsd.

Leo Bessems, van Heerlen.
2e pr. lat.
Verm. fr., 2e verm. kerk. gesch.

Jacques Smits, van Maastricht.
Verm. ned., 2e verm. aardr.

Henri Henquet, van Eysden.
1ste verm. lat.

Jan van Well, van Horst.
3e verm. godsd.

EERSTE KLAS.

1ste Afd.

Jacques van den Berk, van Holtum-Born.
Alg. pr., pr. vad. gesch., pr. alg. gesch., 2e pr. lat., pr. 6 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. bijb. gesch., 1ste verm. ned., 1ste verm. fr., 1ste verm. nat. hist., 2e verm. aardr.

Piet Coenen, van Sittard.
1ste pr. godsd., pr. bijb. gesch., 1ste pr. lat., pr., ned., pr. aardr., pr. fr.
1ste verm. vad. gesch., 1ste verm. alg. gesch., 2e verm. nat. hist.

Frans Giesen, van Zeddam.
2e pr. godsd., pr. 6 verm.
1ste verm. aardr., 2e verm. bijb. gesch., 2e verm. ned., 2e verm. vad. gesch., 2e verm. fr., 3e verm. lat.

Joseph Martens, van Valkenburg.
Pr. handt., 3e pr. voordr., pr. 4 verm.
1ste verm. lat., verm. wisk., 2e verm. alg. gesch., 4e verm. godsd.

Willy Geerits, van Blerick.
Pr. nat. hist.
2e verm. godsd., 2e verm. bijb. gesch.

Theo Boss, van Chèvremont.
Verm. wisk., 1ste verm. handt.

Hans van de Venne, van Nijmegen.
2e verm. lat., 2e verm. handt.

Alphons Habets, van Kerkrade.
Verm. wisk.

Joseph Huntjens, van Noorbeek.
3e verm. godsd.

Emile Catsberg, van Lutterade.
4e verm. lat.

EERSTE KLAS.

2de Afd.

Emile Vallen, van Ottersum.
Alg. pr., pr. godsd., pr. bijb. gesch., pr. wisk., pr. nat. hist., pr. 4 verm.
Verm. ned., 1ste verm. alg. gesch., 1ste verm. aardr., 2e verm. lat.

Willy Tegelaers, van Ammerzoden.
Pr. godsd., pr. lat., pr. ned., pr. aardr., pr. wisk., pr. handt., pr. 4 verm.
1ste verm. bijb. gesch., verm. nat. hist., 2e verm. vad. gesch., 2e verm. alg. gesch.

Emmanuel Jaspers, van Klimmen.
Pr. lat., pr. alg. gesch., pr. fr., 1ste pr. voordr. 1ste verm. vad. gesch., verm. wisk.

Frans Stoffels, van Brunssum.
Pr. vad. gesch.
Verm. handt., 2e verm. bijb. gesch.

Matthieu Schraven, van Lottum.
1ste verm. lat., verm. fr., 2e verm. aardr.

Jan Koning, van Uden.
Verm. fr.

Jan van der Harten, van Eindhoven.
Verm. handt.

.....

HOOGERE BURGERSCHOOL.

VIERDE KLAS.

Jan Verster, van Gilze.
Alg. pr., pr. godsd., pr. kerk. gesch., pr. stelk., pr. meetk., pr. werkt., pr. nat., pr. scheik., pr. nat hist., pr. cosmogr., pr. gesch., pr. aardr., pr. ned., pr. eng., pr. 4 verm.
Verm. handelsw., 1ste verm. fr., verm. hoogd., verm. staatsw.

Antoon Meyer, van Rotterdam.
Pr. gesch., pr. handelsw., pr. lijnt., pr. 9 verm.
Verm. kerk. gesch., 1ste verm. stelk., 1ste verm. meetk., 1ste verm. nat., verm. scheik., 1ste verm. nat. hist., 1ste verm. staatsw., 2e verm. aardr., 2e verm. ned.

Floris Pauwels, van Den Haag.
Pr. staatsw., pr. hoogd., pr. eng.
Verm. gesch., 2e verm. ned., 2e verm. fr.

Jules Erens, van Arnhem.
Pr. cosmogr., pr. fr.

Henri van Wylick, van Venlo.
Pr. 5 verm.
Verm. kerk. gesch., verm. cosmogr., 1ste verm. aardr., verm. handelsw., 1ste verm. ned.

Joachim Beurskens, van Tegelen.
1ste verm. werkt., 2e verm. stelk., 2e verm. nat.

Kees de Nijs, van Bergen op Zoom.
2e verm. meetk., 2e verm. nat., 2e verm. werkt.

Hans Tempelman, van Maryke.
Verm. godsd., 2e verm. nat. hist.

DERDE KLAS.

1ste Afd.

Antoon Hillebrand, van Bondowoso.
Alg. pr., pr. nat., pr. nat. hist., pr. aardr., pr. staatsw., pr. ned., pr. hoogd., pr. eng., 2e pr. godsd, pr. 4 verm.
Verm. kerk. gesch., verm. meetk., 1ste verm. gesch., 2e verm. fr.

Willy Beuskens, van Gulpen.
Alg. pr., pr. stelk., pr. meetk., pr. nat., pr. fr., pr. eng., pr. 7 verm.
Verm. kerk. gesch., verm. aardr., verm. hoogd., 2e verm. gesch., 2e verm. staatsw., 2e verm. handt., 3e verm. godsd.

Jan Jacobs, van Eysden.
Pr. kerk. gesch., pr. nat. hist., pr. gesch., pr. ned., pr. 5 verm.
Verm. stelk., verm. aardr., verm. hoogd., 2e verm. godsd., 2e verm. fr.

Frits Bröker, van Schaesberg.
Pr. nat. hist., pr. ned., pr. handt.

Sjef van Horn, van Amsterdam.
1ste pr. godsd., pr. 5 verm.
Verm. kerk. gesch., 1ste verm. staatsw., 1ste verm. fr., verm. eng., 2e verm. gesch.

Victor Haesen, van Maastricht.
Verm. stelk., verm. nat., 1ste verm. godsd.

Kees Dirken, van Etten.
Verm. stelk., 1ste verm. handt.

Joseph Gerards, van Heerlen.
4e verm. godsd.

DERDE KLAS.

2de Afd.

Herman Willebrands, van Bovenkarspel.
Alg. pr., pr. ned., pr. eng., 2e pr. godsd., pr. 4 verm.
Verm. kerk. gesch., verm. aardr., verm. fr., 2e verm. stelk.

Carl Lohle, van Tilburg.
Pr. gesch., pr. ned., pr. fr.
1ste verm. staatsw., verm. eng.

Willem Römkens, van Schaesberg.
Pr. nat., pr. aardr.
1ste verm. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. nat. hist.

Joseph Muyrers, van Simpelveld.
Pr. stelk., pr. 5 verm.
Verm. meetk., 1ste verm. handt., 2e verm. godsd., 2e verm. nat., 2e verm. nat. hist.

Jan Scheltens, van Weltevreden.
Pr. kerk. gesch., pr. handt.
1ste verm. nat., verm. aardr.

Leo Voncken, van Heerlerheide.
Pr. nat. hist.
Verm. kerk. gesch.

Reinier van der Zwaan, van Berlijn.
Pr. ned.
2e verm. staatsw.

Max Zwijsen, van den Haag.
Pr. eng.
2e verm. handt.

Willy Reiss, van Heerlen.
1ste pr. godsd.

Frans van Vloten, van Rotterdam.
1ste verm. stelk., 2e verm. gesch.

TWEEDE KLAS.

1ste Afd.

Jan Becker, van Terborg.
Alg. pr., pr. stelk., pr. gesch., pr. aardr. 2e pr. godsd., pr. 4 verm.
Verm. kerk. gesch., 2e verm. meetk., 2e verm. hoogd., 2e verm. eng.

Guus Abelmann, van Utrecht.
1ste pr. godsd., pr. nat. hist., pr. handt. pr. 4 verm.
Verm. kerk. gesch., verm. aardr., 1ste verm. hoogd., 1ste verm. eng.

Jan Bongaerts, van Boxmeer.
Pr. ned., pr. hoogd., pr. eng.
1ste verm. handt.

Jacques Gooden, van Meyel.
Pr. meetk., pr. 4 verm.
Verm. aardr., 2e verm. stelk., 2e verm. gesch., 3e verm. godsd.

Hubert den Doop, van Spekholzerheide.
Pr. kerk. gesch.
1ste verm. godsd., 2e verm. nat. hist.

Jan van der Aa, van Rotterdam.
Pr. ned.

Henri Smits, van Oud-Valkenburg.
1ste verm. nat. hist., 1ste verm. gesch., 2e verm. godsd.

Antoon van Aken, van Oudenbosch.
1ste verm. stelk., 1ste verm. meetk.

Armand Herzberg. van Roclenge.
4e verm. godsd.

TWEEDE KLAS.

2de Afd.

Hans Weterman, van Deventer.
Alg. pr., pr. kerk. gesch., pr. stelk., pr. nat. hist., pr. gesch., pr. aardr., pr. ned., pr. fr., pr. eng., 2e pr. godsd.
2e verm. meetk.

Kees Samson, van Zwolle.
1ste pr. godsd., pr. kerk. gesch., pr. ned., pr. 4 verm.
1ste verm. nat. hist., 1ste verm. gesch., 2e verm. aardr., 2e verm. hoogd.

Theo Moorman, van Tegal.
Pr. handt., pr. 5 verm.
Verm. kerk. gesch., 1ste verm. aardr, verm. ned., verm. eng., 3e verm. godsd.

Hubert van Waes, van Zuiddorpe.
Pr. hoogd., pr. eng.
1ste verm. fr., 2e verm. godsd.

Eduard Dekkers, van Tilburg.
Pr. meetk.
1ste verm. godsd., verm. handt., 2e verm. stelk.

Joseph Schmitz, van Kerkrade.
Pr. 4 verm.
1ste verm. stelk., 1ste verm. meetk., 1ste verm. hoogd., 2e verm. fr.

Albert Budé, van Maastricht.
2e verm. godsd., 2e verm. nat. hist.

Henk Steinhoff, van Tilburg.
2e verm. gesch., 3e verm. godsd.

Joseph Payens, van Breda.
Verm. ned.

EERSTE KLAS.

1ste Afd.

Rudolf Dekkers, van Tilburg.
Alg. pr., 1ste pr. godsd., 1ste pr. stelk., pr. nat. hist., 1ste pr. ned,. 2e pr. fr., 2e pr. hoogd. 2e verm. meetk., 3e verm. gesch.

Jules van der Werf, van Bolsward.
1ste pr. aardr., 2e pr. bijb. gesch., 2e pr. meetk., pr. 7 verm.
1ste verm. stelk., 1ste verm. ned., verm. fr., 2e verm. godsd., 2e verm. hoogd., 4e verm. nat. hist., 4e verm. gesch.

Karel Heys, van Gennep.
1ste pr. meetk., pr. nat. hist., 1ste pr. hoogd., 2e pr. aardr.
1ste verm. stelk., verm. fr., 2e verm. gesch.

Bennie Weterman, van Deventer.
1ste pr. bijb. gesch. 2e pr. ned., pr. 6 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. nat. hist., 1ste verm. gesch., verm. fr., 3e verm. meetk., 4e verm. aardr.

Hans Schulte, van Rotterdam.
1ste pr. gesch., 2e pr. bijb. gesch., pr. 5 verm.
1ste verm. aardr., verm. fr., 1ste verm. hoogd., 2e verm. handt., 4e verm. meetk.

Meindert Witteveen, van Heerlen.
2e pr. godsd., pr. 4 verm.
1ste verm. meetk., 1ste verm. ned., 2e verm. nat. hist., 4e verm. aardr.

Jacques Martens, van Venray.
1ste pr. fr., 2e pr. bijb. gesch.
2e verm. godsd., 3e verm. ned.

Willem Rühülessin, van Bandoeng.
2e pr. stelk., 2e pr. gesch.
2e verm. nat. hist.

Gerard Moorman, van Tegal.
2e pr. godsd.
4e verm. gesch.

Jan Samson, van Zwolle.

Pr. 4 verm.
Verm. bijb. gesch., 3e verm. stelk., 4e verm. nat. hist., 4e verm. aardr.

Henk Daniëls, van Nijmegen.

1ste verm. handt., 2e verm. aardr.

Gustave Borghstijn, van Almelo.

3e verm. ned.

Herman Mous, van Heerlen.

3e verm. aardr.

EERSTE KLAS.

2de Afd.

Bernard Baur, van Heerlen.

Alg. pr., 1ste pr. aardr., pr. gesch., pr. fr., pr. hoogd., pr. handt.
Verm. ned., 2e verm. bijb. gesch. 3e verm. godsd.

Nico Pesch, van Vlodrop.

1ste pr. godsd., 1ste pr. nat. hist., 1ste pr. ned., pr. 5 verm.
1ste verm. bijb. gesch., 1ste verm. stelk., verm. aardr., 1ste verm. hoogd., 2e verm. meetk.

Henri Schoeber, van Horst.

Pr. stelk., pr. meetk., 2e pr. nat. hist.
Verm. ned., 2e verm. godsd.

Henk Dijkstra, van Gendringen.

2e pr. bijb. gesch., 2e pr. aardr.
1ste verm. meetk., 2e verm. stelk., 2e verm. handt.

Hubert Huynen, van Sittard.

1ste pr. bijb. gesch., pr. gesch.
2e verm. hoogd., 3e verm. nat. hist.

Roul Schäftlein, van Sarangan.

2e pr. godsd.
Verm. ned., verm. fr., 4e verm. nat. hist.

Guus van Goor, van Malang.

1ste verm. nat. hist., 3e verm. bijb. gesch., 4e verm. godsd.

Kees Buysrogge, van Simpelveld.

2e verm. nat. hist.

.....

HOOGERE HANDELSSCHOOL.

VIERDE KLAS.

Willy Wiertz, van Kerkrade.

Alg. pr., pr. godsd., pr ned. t., pr. hoogd. t., pr. hoogd. corr., pr. hand. recht, pr. 4 verm.
1ste verm. eng. t., verm. boekh., 1ste verm. aardr., 2e verm. gesch.

Arthur Cremers, van Gulpen.

Alg. pr., pr. fr. corr., pr. wisk., pr. scheik., pr warenk., pr. 6 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. nat., 1ste verm. org. en techn., 2e verm. ned. corr., 2e verm. eng. corr., 2e verm. econ.

Willy Toussaint, van Bandoeng.

Pr. aardr., pr. gesch., pr. nat., pr. org. en techn., pr. 8 verm.
1ste verm. ned. t., 1ste verm. ned. corr., verm. hand. rek., 2e verm. godsd., 2e verm. kerk. gesch., 2e verm. eng. t., 2e verm. scheik., 2e verm. warenk.

Thom Pernot, van Obbicht.

Pr. kerk. gesch., pr. econ., pr. 7 verm.
1ste verm. eng. corr., 1ste verm. wisk., 1ste verm. hand. recht, 1ste verm. scheik., 1ste verm. warenk., 2e verm. fr. corr., 2e verm. aardr.

Antoon Dassen, van Veldhoven.

Pr. fr. t., pr. eng. t., pr. eng. corr.
1ste verm. fr. corr.

Piet Broers, van Den Haag.

Pr. hand. rek., pr. 4 verm.
Verm. boekh., 1ste verm. gesch., 2e verm. hand. recht, 2e verm. nat.

Hein Tromp, van Sneek.

Pr. ned. corr., pr. boekh.
Verm. hand. rek., 2e verm. wisk.

Jan Rooskens, van Weert.

1ste verm. kerk. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. ned. t.

Jan van Rooy, van Vierlingsbeek.

1ste verm. econ., 2e verm. org. en techn.

.....

VOORBEREIDENDE KLAS.

1ste Afd.

Paul Begheyn, van Nieuwenhagen.

Alg. pr., 1ste pr. godsd., 1ste pr. bijb. gesch., 1ste pr. ned., 1ste pr. vad. gesch., 2e pr. fr.
1ste verm. rek., 1ste verm. aardr., 1ste verm. nat.

Haye van der Werf, van Bolsward.

2e pr. aardr., 2e pr. vad. gesch., pr. 4 verm.
2e verm. godsd., 2e verm. rek., 4e verm. bijb. gesch., 4e verm. fr.

Wout Bogaarts, van Blerick.

2e pr. ned., 2e pr. rek.
2e verm. fr., 3e verm. bijb. gesch.

Alphons Garé, van Beek.

2e pr. bijb. gesch., pr. 5 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. handt., 2e verm. vad. gesch., 3e verm. ned., 3e verm. aardr.

Antoine van Geldorp, van Weert.

1ste pr. aardr., 2e pr. nat.
1ste verm. ned., 3e verm. rek., 4e verm. vad. gesch.

Felix Senden, van Voerendaal.
1ste pr. rek., 1ste pr. handt.
4e verm. nat.

Ferdi van der Ham, van Bilthoven.
2e pr. godsd., 2e pr. handt.

Louis Dassen, van Veldhoven.
1ste pr. fr.
2e verm. aardr.

Jan Joosten, van Gendringen.
1ste pr. nat.
3e verm. fr., 4e verm. rek.

Frans Dortu, van Chèvremont.
Pr. 4 verm.
1ste verm. bijb. gesch., 1ste verm. vad. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. nat.

Paul Cammaert, van Hontenisse.
Pr. 4 verm.
2e verm. bijb. gesch., 2e verm. handt., 3e verm. vad. gesch., 3e verm. handt.

Piet Berkels, van Sevenum.
2e pr. godsd.
1ste verm. fr., 2e verm. rek.

2de Afd.

Jean Martens, van Bocholt (België).
Alg. pr., 1ste pr. fr., 1ste pr. aardr., 1ste pr. vad. gesch., 1ste pr. nat., 2e pr. godsd., 2e pr. bijb. gesch., 2e pr. ned., 2e pr. rek., 2e pr. handt., 2e pr. voordr.

Hubert Lumey, van Simpelveld.
Alg. pr., 1ste pr. godsd., 1ste pr. bijb. gesch., 1ste pr. ned., 1ste pr. rek., 2e pr. aardr., 2e pr. vad. gesch.
3e verm. nat., 4e verm. fr.

Hendrik Olieslagers, van Doenrade.
1ste pr. handt., 2e pr. nat., pr 6 verm
1ste verm. ned., 2e verm. rek., 3e verm. bijb. gesch., 3e verm. fr., 3e verm. aardr., 3e verm. vad. gesch.

Alphons Ludewigs, van Rotterdam.
4e pr. voordr., pr. 4 verm.
1ste verm. aardr., 1ste verm. vad. gesch., 2e verm. godsd., 2e verm. bijb. gesch.

Karel Heys, van Gennep.
Pr. 9 verm.
1ste verm. godsd., 1ste verm. bijb. gesch., 1ste verm. fr., 1ste verm. rek., 1ste verm. nat. 2e verm. ned., 2e verm. aardr., 2e verm. vad. gesch., 2e verm. handt.

Jan Neyens, van Breda.
2e pr. fr.
4e verm. rek., 4e verm. vad. gesch.

Charles Bonekamp, van Rimburg.
Pr. 4 verm.
1ste verm. handt., 3e verm. ned., 4e verm. bijb. gesch., 4e verm. nat.

Pierre Lengs, van Tegelen.
Pr. 4 verm.
2e verm. nat., 3e verm. rek., 3e verm. handt., 4e verm. ned.

Jan de Mulder, van Meterik-Horst.
2e verm. fr.

Willy Thissen, van Schinveld.
3e verm. godsd.

.....

KLEIN-ROLDUC.

Prijs voor uitmuntend gedrag.

Jacques van den Berk, van Holtum-Born.
Theo Boss, van Chèvremont.
Henri Brouwers, van Margraten.
Piet Coenen, van Sittard.
Wim Rühülessin, van Bandoeng.
Matthieu Schraven, van Lottum.
Willy Tegelaers, van Ammerzoden.
Emile Vallen, van Ottersum.
Herman Wachters, van Groningen.

.....

JAARVERSLAGEN.

Maria-Congregatie.

In de lange reeks van Jaarboeken hebben meerdere schrijvers der verslagen van de Mariacongregaties doen uitkomen, hoe de Mariavereering en Rolduc als het ware één zijn. Zij hebben hiervoor gewezen op de eereplaats, die beelden en voorstellingen van Maria te Rolduc innemen, zij haalden hiertoe aan spreuken en opschriften, die van uit oude tijden op Rolduc's eerbiedwaardige gebouwen voorkomen en brachten in herinnering meerdere oude gebruiken en instellingen, die alle spreken van de vereering en huldiging van de H. Moeder Maagd te Rolduc.

Het zou, een te veel in herhaling vallen zijn, hierover nog weer uit te weiden. Trouwens het meerendeel der lezers van dit jaarboek zal ongetwijfeld bestaan uit Rolduciens en zij hebben zich slechts hun verblijf binnen Rolduc's muren te herinneren, om te kunnen bevestigen, wat in de jaarverslagen over Rolduc en Mariavereering is geschreven.

De Mariacongregatie is verdeeld in twee afdeelingen, van welke de 2de drie onderafdeelingen telt, waaraan als Directeuren verbonden zijn respectievelijk de Z.E. Heeren: Ant. van de Venne, Drs. H. J. van der Mühlen, Dr. J. W. Jacobs en Drs. T. A. Absil,

Voor 't bestuur werden gekozen:

Voor de afdeeling Seminaristen:

Prefect: Willem van Bommel.
1e Assistent: Jules Breukers.
2e Assistent: Henri Souren.
Raadsleden: Hubert Dassen, Leo Kleikers.

Voor de 2de afdeeling:

Prefect: Joseph Meens.
1e Assistent: Theo Lemmens.
2e Assistent: Louis Nijst.
Raadsleden: Martin Meyer, Jan Verster, Joseph Wijnen.

De inkleeding der nieuwe congreganisten geschiedde 2 Februari; hierdoor werden de congregaties met een 32 nieuwe leden versterkt. Bij deze plechtigheid hield de Z.Eerw. Heer H. M. Reijnen een treffende Mariapredikatie, waarin Z. Eerw. ons congreganisten in het bijzonder wees op de hulp en bijstand, die wij in het dagelijksch leven van de H. Maagd kunnen ontvangen.

Op den feestdag van Maria Boodschap (25 Maart), het titelfeest van de 2de afdeeling, kwamen alle Rolducsche congreganisten tezamen in de crypte, om de Moeder-Maagd speciaal te vereeren.

Het bezoek aan de veertiendaagsche vergaderingen stemde dit jaar tot tevredenheid en het kan in het algemeen gezegd worden, dat de Congregaties evenals in het verleden ook nu wederom volkomen aan haar doel hebben beantwoord.

Waar Zijne Heiligheid de Paus de geheele katholieke wereld opriep om luisterrijk te herdenken de Kerkvergadering van Ephese en daarmede de dogmaverklaring van Maria's Goddelijk Moederschap, mochten de Congregaties aan Haar toegewijd zeker niet achter blijven en hebben zij van ganscher harte beantwoord aan den oproep van den H. Vader.

De Z.Eerw. Heer H. J. van der Mühlen hield een indrukwekkende predikatie over „Maria Moeder van God en Moeder der menschen".

Uit den aard der zaak kunnen in een jaarverslag der Mariacongregaties minder feiten en gebeurtenissen worden gememoreerd Men kan dan ook volstaan met te constateeren den heilzamen invloed die van haar uitgaat voor de leden, zoowel tijdens hun verblijf te Rolduc als na hun vertrek.

Derde Orde van St. Franciscus.

Directeur: Dr. A. Deumens.
Prefect: H. Dassen.
Onder-prefect: J. Custers.
Secretaris: Th. Lemmens.
Penningmeester: A. Cammaert.

Weer staan we met onze vereeniging aan 't einde van 'n schooljaar. Er is gewerkt. Tot staving daarvan dient dit jaarverslag. Het kan geen balans worden, waar aanvoer en overschotten in cijfers worden weergegeven. Wij hebben gewerkt. En of we de vruchten zien of niet, ze zijn er. Want geloovend aan de Heiligengemeenschap, weten we, dat de nederige daad van den Derde-Ordeling zijn vruchten heeft voor hem zelf en voor allen, die in samenhoorigheid in Gods kerk vereenigd zijn.

Er waren een 12-tal maandvergaderingen, — voorafgegaan door bestuursvergaderingen, — wier bezoek volle tevredenheid verdient.

We openden het vereenigingsjaar op 14 September 1930 met een druk bezochte propaganda-vergadering, waar de Zeereerw. Heer Directeur een parallel trok tusschen den strijd der 3e Orde en het Communisme. De regel werd uitgelegd, vooroordeelen zoo mogelijk opgeruimd. Hiertoe dienden ook de beide praatavonden bij Philosofen en niet-Philosofen, die aan de huiverenden een ongedwongen contact gaven met onze vereeniging. Dat alles heeft zijn vruchten gehad, want 19 November mochten we 28 leden kleeden en 30 Juni, twee.

Toch willen we hier wijzen op een verschijnsel, dat in onze vereeniging reeds jaren merkbaar is. Waar blijven de niet-seminaristen, waaronder toch ook zooveel flinke kerels te vinden zijn, juist voor onze 3e Orde? Mochten ze in onze vereeniging leeren zien den regulator hunner activiteit, en geen instelling voor braaf-onnoozele kwezels. Als het gebrek aan inzicht ligt, dan zullen we in de toekomst niet te kort schieten in onze taak tot voorlichting. Of ligt het soms aan andere factoren?

Veel won onze vereeniging ook door de professie van 12 nieuwe leden, resp. 16 November en 30 Juni.

De toestand op 1 April 1931 was als volgt: 2 postulanten, 37 novicen en 19 geprofeste leden.

In den loop van 't jaar waren enkele feestelijke vergaderingen o.a. de viering van 't stervensuur van St. Franciscus op 5 October in de stemmig versierde crypta, waarvoor ook groote belangstelling bestond bij de niet-leden.

In de maandvergadering van Mei werd de canonieke visitatie verricht door Pater L. Zonderland, terwijl Pater Ir. L. Teepe een afscheidswoord tot de vergadering richtte.

Een derde meer feestelijke vergadering was die van 13 Juni, waar het 7e Eeuwfeest van St. Antonius' afsterven herdacht werd.

Op deze verschillende vergaderingen, alsmede bij professie en kleeding zorgde onze directeur voor toepasselijke toespraken, die alle tot doel hadden, de beleving van den 3e Orde-regel te belichten.

De gewone maandvergaderingen waren dit jaar gewijd aan de bespreking van de interessante figuur van de bewonderenswaardige Tertiarisse Maggy Lekeux, wier leven van waarachtig Franciscaansch apostolaat ons zeer bevattelijk werd uiteengezet.

De heilige en groote zielen waren geen zonderlingen, maar levenswarme menschen als wij. Dat hebben we ook dit jaar weer geleerd en in die lijn lag ook de stichting der Derde Orde-Bibliotheek, die op 9 October geopend werd. Dat hebben de leden ook begrepen. Zij hebben gebruik gemaakt van de gelegenheid om bij al hun andere kennis die hunner eigen geloofshelden te voegen. 341 boeken werden dit jaar uitgeleend, terwijl alle leden in de gelegenheid gesteld werden, eerlijk en onbevangen kritiek uit te oefenen op hetgeen hun geboden werd. En ook hiervan werd bij meer dan $^2/_3$ der boeken gebruik gemaakt. Ze kunnen er zeker van zijn, dat het peil der bibliotheek zoo steeds verbeterd zal worden.

In onze afdeeling werden nog 43 abonné's

op „Jonge Adel" geplaatst, waarvoor tevens medewerking gevraagd werd.

In Januari heeft men als nieuw gebruik ingevoerd om op de maandvergaderingen te bidden voor de zieke medeleden, als praktische beoefening van onzen Regel (Hoofdstuk II § 13).

Door het vertrek van den penningmeester, Aug. Cammaert, kwam zijn plaats vrij. Voor zijn accuraat en onvermoeid werk als penningmeester verdient hij zeker een woord van dank.

2 Juli werd als opvolger gekozen Jules Loyson.

Zoo hebben we gezien, hoe onze vereeniging getracht heeft vruchtbaar onder de Rolducsche jongens te werken. Welke haar resultaten zijn, weten we niet, althans zeker zijn ze niet in cijfers weer te geven.

Laten we echter hopen, dat God het werk van den ijverigen directeur en zijn vereeniging rijkelijk zegent op voorspraak van St. Frans, Gods blijen Heilige en ons aller beminden Vader.

TH. LEMMENS, Secretaris.

.....

Missievereeniging „Rolduc".

JAARVERSLAG 1930—1931.

Voorzitter: G. v. d. Boorn.
Vice-Voorzitter: P. Wolfs.
Secretaris: E. Beel.
Penningmeester: J. Breukers.
Moderator: Drs. P. Cramer.

> „Ik vraag uw belangstelling voor de Missie, nu als student en later als ontwikkeld man, als dank aan Christus voor onze eigen Verlossing."

Dit jaar, meer dan andere jaren, heeft de Rolducsche Missievereeniging ondervonden, hoe moeilijk het is om het groote doel waartoe zij werd opgericht en dat ieder jaar weer opnieuw moet bereikt worden, te verwezenlijken.

Het groote doel, om bij haar leden op te wekken missiekennis, waaruit missieliefde moet groeien, welke zich actief zal uiten in den tweevoudigen vorm van steun: gebed en geld.

Er kunnen veel factoren zijn geweest die in een vereeniging van zooveel leden het resultaat van een voorbij jaar hebben beïnvloed.

Het bijbrengen van missiekennis, waarop het resultaat dan tenslotte toch steunt, is geen gemakkelijke taak.

Het bespreken van missieonderwerpen in den vorm van lezing of improvisatie, aangepast aan de respectieve afdeelingen, is het voornaamste middel hiertoe.

Dit probleem komt ieder jaar opnieuw weer terug en het eene jaar doet het zich meer voelen dan het andere. Zoo ook dit jaar.

En als het ergens waar is en noodzakelijk, dat de kennis de liefde moet voorafgaan, dan is het wel in zake de Missie.

Jongens kunnen enthousiast worden, en dan is veel gewonnen.

Maar om hen enthousiast te krijgen voor de Missie, is veel noodig. Veel vooroordeelen moeten worden uitgeroeid en vervangen worden door gezonde opvattingen.

Maar toch meen ik, dat, waar 400 katholieke jongens bij elkaar zijn, de mogelijkheid voor het bestaan van een bloeiende Missievereeniging mag geëischt worden van ieder afzonderlijk en van allen tezamen.

De belangstelling voor de Missie, als zij getoond wordt, schijnt nog veel te veel te worden beschouwd, ófwel als een hooge gunst, ófwel als een noodzakelijkheid omdat de anderen het ook doen. En daarom zou er veel gewonnen zijn, als we allen waren doordrongen van de boven aangehaalde woorden, welke Pater van den Bergh sprak op den eer-

sten algemeenen Missiedag van dit jaar: „Ik vraag uw belangstelling voor de Missie en wèl als dank aan Christus voor onze eigen Verlossing!"

21 September is het nieuwe missiejaar begonnen in tegenwoordigheid van Pater v. d. Bergh, Missionaris v. h. Heilig Hart, die na een korte opwekking tot allen, voor de grooteren een lezing hield over: „Het gaan van katholieken naar Indië, vroeger en thans".

's Avonds was er in de Aula een lezing met lichtbeelden over Nieuw-Guinea.

Na deze opening zijn de 3 afdeelingen aan het werk gegaan.

De 1e afdeeling heeft haar voorop vastgestelde reeks regelmatig afgewerkt. Achtereenvolgens werden behandeld: Hindoeïsme, Islam, Boeddhisme, Confucianisme en Taoïsme. Daarna Japan, China, Missie en Bolchewisme, Vóór-Indië, Achter-Indië en tot slot een overzicht van het geheele Oosten.

De belangstelling in deze afdeeling liet traditiegetrouw niets te wenschen over.

De 2e afdeeling behandelde verschillende onderwerpen der 1e afdeeling. De belangstelling hier was gering.

De onderwerpen in de 3e afdeeling vormden zooals gewoonlijk geen samenhangende reeks. De vergaderingen waren slecht bezet.

Was het vorige jaar het aantal uitgeleende boeken zeer gestegen, dit jaar kon het getal 400 nog niet bereikt worden. Daar dit, na het bijwonen der lezingen de meest voorname factor is om iets van de missie te leeren kennen, is dit zeer te betreuren. Daarom is het bestuur er toe overgegaan om nieuwe boeken aan te schaffen, om aan de tamelijk hooge eischen van de leden in dit opzicht, vooral van de jonge leden, tegemoet te komen.

2 Februari kregen we de nieuwe Missiefilm Ria Rago tè zien, 'n geluidsfilm. De regie was van Pater P. Buis. De fotografie van Pater B. Beltjens. Een toespraak van Mgr. Verstraelen, eveneens een geluidsfilm, ging vooraf.

De film heeft voldaan, en vormde een merkwaardig contrast met zooveel andere z.g. missiefilms.

8 Maart bezocht Mgr. Lebouille Rolduc. Hij hield een korte bespreking over China.

20 Mei kwam Mgr. Aerts naar Rolduc, voordat hij opnieuw naar de Missie vertrok. Hij hield een korte, krachtige toespraak in de eetzaal en bracht dank aan alle Rolducsche missievrienden voor alles wat er hier voor de Missie werd gedaan.

In dit korte overzicht van het missieleven op Rolduc in het afgeloopen jaar, hebben we moeten constateeren, dat de belangstelling voor de Missie over het algemeen niet was wat ze andere jaren is geweest. We hebben getracht om een oorzaak hiervan te vinden.

Niet dat we dit jaar geen resultaat hebben gehad. Geenszins. Maar er is een oorzaak, die als ze dieper gaat doordringen in onze Vereeniging, zeer noodlottige gevolgen zou kunnen hebben, n.l. de onverschilligheid bij zoovelen, niet het minst bij de jongeren, voor alles wat „Missie" heet.

Daarom, laten we dit Verslag dan besluiten met onzen dank aan God en een beroep op allen, die 't komend jaar lid zullen uitmaken van onze Vereeniging, om belangstelling te toonen, en wel als dánk.

Als dank aan God n.l. voor onze eigen Verlossing!

Verdeeling der gelden:

Pater Joh. Lippertz S.V.D. Nieuw Guinea	*f* 50.—
Pater v. d. Bergh M.C.	„ 100.—
Pater Beltjens S.V.D., Flores	„ 200.—
S. Petrus Liefdewerk	„ 250.—
Mgr. Aerts	„ 250.—
Paters v. d. H. Familie, Ned. Borneo	„ 100.—
Mgr. Lebouille	„ 100.—
Voortplanting des Geloofs	„ 200.—
Pater Martens Philippijnen	„ 50.—
Pater H. Schräder Mill-Hill	„ 50.—
Boeken, tijdschriften enz.	„ 200.—

E. BEEL.

.....

Academie „St. Augustinus".

Moderator: Z.E. Z.Gel. Heer Drs. Th. Absil.
Voorzitter: J. Pfennings.
Secretaris: J. Vogels.
Ondervoorzitter: H. Dassen.

We zijn aan 't einde van ons academiejaar. Bij 't besef van dit feit, trekt onze gedachtensfeer zich als vanzelf samen binnen den kring der afgeloopen vergaderingen: ze staan weer voor ons al die vervlogen uren van gezellig samenzijn, die de meer of mindere ongezelligheid van een rookzaal konden doen vergeten en de vergaderingen in 't bosquet tot zoo'n genoeglijke avonden maken.

't Geeft 'n innerlijke voldoening daaraan te denken, omdat we weten dat die tijd wel besteed is. De vergaderingen die tamelijk regelmatig werden gehouden, hebben, zoo niet alle, dan toch vele, inhoud weten te geven aan de anders zoo leege Zondagavonduren en het was 'n teleurstelling voor ons als er door samenloop van omstandigheden geen academie zijn kon. Ze vormden, als ik het zoo zeggen mag een leerzame en vruchtbare ontspanning voor ons, na de dagelijksche inspanning bij de abstracte studie.

Snel is het vereenigingsjaar voorbijgegaan, nochtans niet zonder zijn goede indrukken te hebben achtergelaten, zonder zijn vrucht te hebben afgeworpen. Al zal men misschien die vrucht ook niet in al haar concreetheid zien of merken: ze is er zeker. Bonum est diffusivum sui. Bewust en onbewust hebben ook wij dat ondervonden in de academie. Zij heeft bijgedragen tot vermeerdering onzer kennis en verdere ontwikkeling en dus in zooverre haar doel bereikt.

Zien we nu eens terug op 't afgeloopen jaar. Dan hebben we daar eerst de hoofdopstellen. Zonder eenigen twijfel zijn deze qualitatief 't beste geweest onder alle bedieningen. Vele opstellen getuigden van studie en doordachtheid en de keuze van de onderwerpen was over 't algemeen gelukkig. 't Grootste aandeel hebben de levens- en karakterbeschrijvingen. Met groote figuren op allerlei gebied maakten we kennis. We leerden ze zien, ieder in hun eigen grootheid, den geleerde als den kunstenaar, den natuurvorscher als den socialen werker. Een gunstige variatie op deze historisch-psychologische opstellen vormde steeds de behandeling van allerlei andere onderwerpen, die duidelijk de universaliteit onzer academie demonstreeren. 't Zou ondoenlijk zijn deze in een of meerdere groepen onder te brengen: elk onderwerp brengt ons op 'n telkens ander gebied. 'n Eventueel gevaar om een letterkundig-onder-onsje te worden is met de feiten bezworen.

Een meer of minder sterke schaduwzijde van dit academiejaar is wel de critiek. Daar valt in de toekomst nog heel wat te verbeteren. Voor het leveren van een goede critiek zal in veel gevallen evenzeer studie noodig zijn als voor 't behandelen van 't onderwerp zelf. En dat is wel eens over het hoofd gezien of tenminste te licht opgevat, de goede uitzonderingen niet te na gesproken. 'n Résumé met eenige oppervlakkige vragen moesten dikwijls den schijn redden. 'n Kwaad doch noodzakelijk gevolg hiervan was, dat de goede basis voor 't debat ontbrak; de aanknoopingspunten werden gemist en moesten door de vergadering dikwijls zelf gezocht worden, met 't vaak onvermijdelijk gevolg, dat dit zijn weerklank vond in een slap debat. Dit neemt niet weg dat we toch verschillende interessante en vruchtbare debatten gehad hebben, maar diepere critiek zal dit peil hooger moeten opvoeren en bovendien de deelname algemeener doen zijn.

In de improvisaties, die zeer dikwijls zijn uitgevallen, vooral de eerste helft van het jaar, is een stijgende lijn te constateeren. Er kwamen vlotte en minder vlotte sprekers aan het woord. 't Geheel getuigde van toewijding en geeft zoo geen reden tot optimisme, dan toch alleszins reden tot tevredenheid. Tenslotte moet men hier, als ook bij al 't overige, in 't oog houden, dat de academie er niet is om te kennen, maar om te leeren.

Uren van verfijnd genot waren voor ons allen zeker die avonden, waarop de kunst

van het woord plaats maakte voor die van de muziek. Ze vormden een waardig slot die muziekavonden in de rij vergaderingen van de twee eerste trimesters. 't Veredelende werk, dat door verschillende heeren werd gepresteerd, vond steeds waardeering in een dankbaar gehoor. Laat dit hoop- en succesvol begin een aansporing zijn om in de toekomst, dit goed begonnen werk in een traditie om te zetten.

Aan het slot blijft er ons nog te vervullen een plicht van dankbaarheid en hoogachting tegenover onzen Zeer Eerw. Heer Moderator. Geregeld iedere vergadering woonde hij bij; waar zijn hulp noodig was, konden we op hem rekenen. Op zeer verdienstelijke wijze heeft hij zich de taak van moderator waardig getoond. Moge hij nog lang in z'n functie aan onze academie verbonden blijven.

Dank zij hier ook gebracht aan de Zeer Eerw. Heeren Professoren, die zoo ondubbelzinnig hun belangstelling jegens „Sint Augustinus" toonden. De bekrachtiging van hooger hand, die daarin gelegen is, zal de vereeniging ongetwijfeld ten goede komen.

Sluiten we dan met den wensch, dat de Academie „St. Augustinus", onder bescherming van haar patroon een toekomst van steeds hoogeren bloei mag tegemoet gaan.

J. VOGELS, Secr.

.....

Academie Alberdingk Thijm.

Voorzitter: A. de Wit.
Vice-Voorzitter: P. v. d. Heijden.
Secretaris: M. P. Schoemaker.
Moderator: Drs. H. Reijnen.

Op het academiejaar 1930—31 zullen allen, die er aan hebben deelgenomen, met genoegen kunnen terugzien. Niet alleen wat betreft de behandelde onderwerpen, maar meer ook bijzonder de prettige en aangename onderlinge verhouding, welke in niet geringe mate is bevorderd door de verdienstelijke leiding van onzen Z. E. H. Moderator. Veel tijd en moeite heeft Z. Eerw. zich voor de Academie gegeven en zijn aanvullingen en wenken zullen steeds bij alle academie-leden in dankbare herinnering blijven.

Het doel der Academie: het brengen van algemeene ontwikkeling en het bevorderen van de noodige vrijheid bij het in het publiek uitdrukken van zijn gedachten, is ook dit jaar weer zeer goed tot zijn recht gekomen. Hiertoe behoeven slechts gememoreerd te worden de hoofdopstellen over: Bolschewisme, het Joodsche probleem, de levensbeschrijvingen van Ghandi, Amenophis de Vierde — Ichnaton en Christina van Zweden. Voorts mogen de improvisaties over Jeugdbeweging, Psychologie in het moderne bedrijfsleven, de Dreyfus-affaire en Multatuli genoemd worden als bijzonder goed geslaagd, eenerzijds om de nieuwe gedachten en vindingen, waarmede zij ons op de hoogte brachten, anderzijds wegens de zeer juiste behandeling van de stof of uitnemende voordracht van het onderwerp.

Aan de critieken was dit jaar niet die zorg besteed, die men had mogen verwachten. Slechts enkele gunstige uitzonderingen zijn hierop te constateeren, zooals b.v. de critiek op het hoofdopstel over de Antwerpsche Wereldtentoonstelling, het Bolschewisme en von Moltke. Reeds in het verslag van het voorgaande jaar werd een opmerking gemaakt over de wijze van critiek geven en er kan nog niet gezegd worden, dat sedert dien bijzondere vorderingen zijn gemaakt.

Nauw met de critiek samenhangend is het debat, dat in de vergadering gevoerd wordt. Is het hoofdopstel goed en is er tevens een feitenbevattende critiek of eene, waardoor een andere meening met succes naar voren wordt gebracht, dan ontstaat er een geanimeerd debat. Dit vormt tevens de beste oefening om à l'improviste zijn gedachten onder woorden te brengen en het door den tegenstander gesprokene vlug en scherp te beoordeelen. De moeilijkheid van het debatteeren kwam het meest hierin naar voren,

dat steeds vrijwel dezelfde personen aan het debat deelnamen en meerderen hun „Bühnenfieber" in deze niet konden overwinnen.

De voordrachten stonden in het begin niet op dat peil, waarop vorige jaren kon geroemd worden. Eerst nadat de Z. E. H. Moderator had voorgesteld en zelf het voorbeeld had gegeven om „proza" als voordracht te kiezen, viel een verbetering waar te nemen, die zeker in het komende jaar nog meer voortgang zal maken.

Van de nieuw ingestelde Vragenbus is in dit Academiejaar slechts tweemaal gebruik gemaakt. De eerste vraag was van weinig beteekenis, terwijl de tweede, die handelde over het werk en doel der Montessorischolen in een zeer goede improvisatie werd beantwoord.

Dit verslag geeft een beknopt overzicht van ons laatste academiejaar, het zou echter in hooge mate onvolledig zijn, indien niet bijzonder werd vermeld de buitengewone leiding van den Voorzitter, waarvoor een oprecht woord van waardeering en dank hier zeker tot hem mag worden gericht.

Voor een deel der leden zal dit jaar tevens afsluiten hun verblijf te Rolduc. De achterblijvenden geven hun gaarne mede de beste wenschen voor hun nieuwe toekomst, in de overtuiging, dat de vertrekkenden **Alberdingk Thijm** steeds in de aangenaamste herinnering zullen gedenken en het hun steeds een groote vreugde zal zijn de groei en bloei van hun Academie te volgen.

M. P. SCHOEMAKER.

3DE BEDRIJF, 3DE TOONEEL

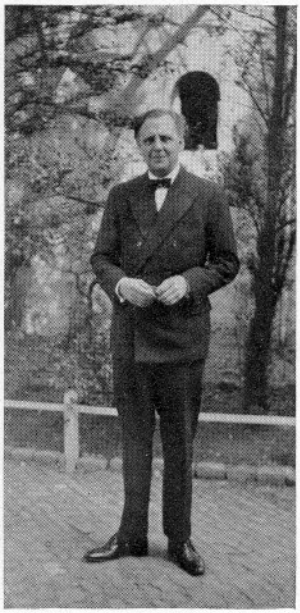

ED. VERKADE

DE SPELERS MET VERKADE

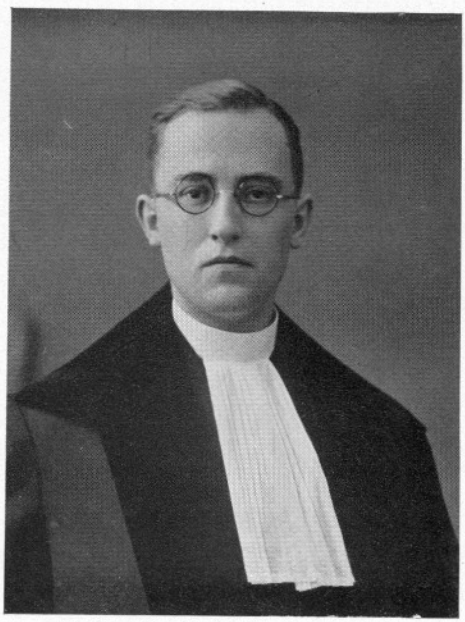

PROF. DR. F. L. R. SASSEN,
Leeraar Rolduc 1919—'31
benoemd Hoogleeraar te Nijmegen 1929

JOZEF VAN LOO †,
Leerling 1920—'26

BEZOEK VAN DEN IERSCHEN
MINISTER MULCHALY

ACADEMIE ST.-AUGUSTINUS

BEZOEK DER NED. DAGBLADPERS,
Comité Limburgsche Industrie

TOONEEL, MUZIEK EN ZANG.

.....

„De Groote Reis".

Het was een witte tooneelraaf, waarop de Rolducsche regie beslag legde, toen zij de opvoering van „De Groote Reis" ging voorbereiden.

Wanneer het kostschool-tooneel bijna altijd is gedwongen tot de periodieke herhaling van een beperkt repertoire, bracht het nieuwe tooneelspel van R. C. Sherriff een gelukkige afwisseling door zijn tweevoudige eigenschap van alleen mannenrollen te bevatten, die zich tevens bijna uitsluitend bewegen omtrent den leeftijd van 20 jaar.

Het stuk is geboren in de na-oorlogsche anti-oorlog stemming, maar het blijft desondanks verheven boven een goedkoop partij trekken van deze mentaliteit, omdat het geen sensatie zoekt en uitsluitend de echte werkelijkheid geeft in een echt „menschelijken" vorm. Zonder twijfel is het geweldig wereldsucces van dit tooneelproduct van den Londenschen bank-employé te zoeken in zijn groote „menschelijkheid", waardoor alle rollen kunnen aangevoeld worden en volkomen genoten door een eenigszins ontwikkeld publiek. Men hoeft niet te hebben gehuisd in een akelige schuilplaats bij de vuur- of verdedigingslinie, om mee te kunnen leven met den bekwamen uitbeelder aller ellende, die er werd geleden. Want vergissen wij ons niet. Het waren niet altijd de droevigste dagen aan het front, wanneer het roffelvuur als een moorddadige trommelaar dood en verwoesting spreidde over mensch en land, maar wel als de geestelijk ontwrichte mensch lag te worstelen met zijn opstandige natuur, die in de atmosfeer van het ruwe loopgraafleven zich voelde neergehaald tot een nietswaardigen aardwroeter, terwijl toch hoogere belangen konden gediend worden in het huisgezin en in de samenleving.

Dit alles neemt echter niet weg, dat dit bevattelijk stuk zeer hooge eischen stelt aan de vertolkers der voorname rollen. Voor de jonge spelers, die niet als hun even oude broeders in de loopgraven van 1918 hebben kennis gemaakt met den meest tragischen kant van 't leven, is er een zekere tooneelvaardigheid noodig, om de sombere stemming in haar looden zwaarte te suggereeren vanaf de planken van een uiteraard comfortabel tooneel, aan een auditorium, waarvan zelfs een — gelukkig klein — percentage met den nougatblok in de hand of achter de kiezen naar het voetlicht gaapt.

Maar ondanks alles is de eerste opvoering van „De Groote Reis", op Zondag Halfvasten geslaagd. Naast het aandachtige publiek had de regie en ensceneering dit wel verdiend. Het spel moest uit den oertekst worden vertaald; de scène moest alle passepartout coulissen op zij zetten en de zwaar gestutte ondergrondsche keet vroeg heel wat werk; munitie werd aangevoerd en het vermoeden is gewettigd, dat dientengevolge regisseur en inspiciënt hunne polissen der verzekering op het leven lieten vernieuwen!

De opvoering liep goed van stapel, al hadden wij het attribuut „vlot" er gaarne aan zien toegevoegd. Er zit climax in dit stuk en als de een na den ander den dood ingaat, dan denkt men onwillekeurig aan een blijde verlossing uit een onmenschwaardig bestaan.

Wat zagen de jonge officieren er volwaardig uit! Geen wonder, dat men ook in den wereldoorlog prijs stelde op jonge kerels, „versch van de schoolbanken", maar af en toe moet toch wel bij de jonge toeschouwers, die zoo gecharmeerd worden door een schitterende uniform, de lust zijn overgegaan tot de „statie" van het militairisme, als de ijzeren tucht van een compagnie-kapitein zich harder deed voelen dan de beste afstraffing van een onverbiddelijken surveillant. Sinds 15 Maart 1931 zijn dan ook alle Rolduciens „lijdzamer" geworden voor den prefect en zijn medehelpers!

Rolduc beleefde een goeden dag met de

eerste opvoering van „De Groote Reis" en ook de vele bezoekers, die onze aula altijd trekt op den dag van het „groote stuk", waren meer dan voldaan.

Een kleine groep fijnproevers was echter niet van plan om op zijn lauweren te gaan rusten, na slechts één keer vertoond te hebben, wat met zooveel zorg was voorbereid. Het waren de twaalf spelers van „De Groote Reis", die zich bereidwillig beschikbaar stelden. Het gelukkig toeval had een uitstekende aanleiding bij de hand, om een verzoek aan den Directeur te rechtvaardigen tot weder-opvoering. De rector van de „heerlijkheid" Haanrade zocht naar een buitenkansje voor zijn nieuw te bouwen kerk. De kansen stonden dus best. Het besluit tot een tweede opvoering viel. En toen durfde de regisseur zich een heel stout plan in 't hoofd zetten, om voor de prachtrol van luitenant Osborne de medewerking te vragen van den grooten Eduard Verkade, die gedurende het loopend seizoen „De Groote Reis" op zijn repertoire had.

Als ooit iemand de voldoening had van te slagen, ondanks dat van links en rechts zoo bitter weinig kans werd gegeven, dan was het de vermetele waaghals, die van den heer Verkade een zoo loyale toezegging mocht ontvangen, dat vanaf deze plaats nog eens mag herhaald worden de oprechte dank van Rolduc voor deze beau geste van den tooneel-primaat van Nederland.

Onze dilettanten natuurlijk in de wolken over het uitzonderlijk voorrecht te mogen spelen naast den grooten professional. Zelfs de aftredende Osborne ruimde gaarne veld voor den grootere, omdat het doel van het tooneel niet ligt in het vertoonen van eigen prestaties, maar in het bieden van het beste aan het auditorium, als vrucht der samenwerking van velen.

Er kwam een kink in den kabel toen wij den eerst vastgestelden dag moesten verschuiven, omdat onze groote gastspeler elders onverwachts moest optreden. Zondag 17 Mei was echter definitief.

In den vroegen morgen werd reeds de vraag gefluisterd of de hooge gast was gearriveerd, want men wist, dat hij met den nachttrein naar het Zuiden zou reizen. Enkele morgenuren werden besteed om het tooneelstuk nog eens vlug „door te nemen", hetgeen noodig was om aan elkaar gewend te raken en hetgeen zoo buitengewoon voordeelig en leerzaam bleek, wegens de vele goede wenken, die de dilettanten van den grooten regisseur mochten ontvangen.

Voor een volle zaal werd om kwart over drie het gordijn geheschen en als eenige oogenblikken daarna luitenant Osborne verscheen, werd het stil in de zaal van aandacht en belangstelling, welke beide affecties 's avonds, bij de uitvoering voor de jongens, het omgekeerde resultaat hadden van een oorverdoovend „open doek". Men zag de jonge spelers in hun actie getrokken worden door de superioriteit van Verkade en vele gebreken van de eerste opvoering veranderden in succesvolle momenten. Het aanpassingsvermogen der jongens aan den beroepsartist was keurig, maar omgekeerd hebben wij Eduard Verkade bewonderd, wijl hij zoo fijnvoelend domineerde, dat de andere spelers niet werden „doodgedrukt". De opvoering had het verdiend resultaat, dat tegen zessen de aula leegstroomde van volkomen enthousiaste bezoekers.

Maar intusschen hadden 400 Rolducsche jongens op het veld en op de cour gespeeld en gepeinsd over het voorrecht, dat die menschen van „buiten" te beurt viel in „hun" aula. Daar moest iets op gevonden en de Directeur deelde die meening, ondanks dat er een tikje gevaar bestond voor overschrijding van het politie-uur, dat op Rolduc valt om half negen. Na het vervroegd souper trok de file, zooals gebruikelijk, door het carrée naar de aula en wanneer men toen de troepen inspecteerde, kon men het van de gezichten lezen, dat de verwachtingen hoog waren gespannen.

De heer Verkade heeft niet te klagen over enthousiasme onder zijne hoorders, maar toen wij Osborne in zijn keurige uitrusting zagen staan op de Rolducsche planken, terwijl de zaal daverde van den bijval der jonge menschen, die hem toejuichten bij zijn eerste verschijnen, toen ontwaarden wij in zijn

vriendelijken lach de stemming eener heel bijzondere voldoening.

Zoo mogelijk gaven zich alle spelers nog beter dan in de middag-voorstelling, want de dilettanten hadden nu voor het „eigen" publiek eer op te houden en de groote gast beleefde het voorrecht, voor een extra-auditorium te spelen. Toen Osborne voor het laatst het tooneel verliet om den „dood" in te gaan, brak de zaal los en tweemaal moest de gevierde held opnieuw verschijnen, hetgeen hij echter deed te midden van alle medespelers.

Het dankwoord van den Directeur namens alle jongens en namens Rolduc is wel het beste, dat wij in dit genre ooit van hem hoorden en op dit punt waren wij steeds heusch verwend. En de dank van Eduard Verkade hoorden wij niet, maar wij zagen hem en.... wij voelden hem diep.

Als toegift genoten wij nu enkele fragmenten uit Macbeth, die allen — tot de kleinsten toe — in spanning hielden tot de laatste syllabe. Dat spreekt voor zich! Had de prefect geen teeken gegeven om de aula te verlaten, dan was aan het applaus, of liever aan de ovatie geen einde gekomen.

Deze dag van hoog aesthetisch genot zal de jongens lang heugen. Dat zijn evenementen in het leven, niet te vergelijken bij de amusementen van den profanen dag.

Rolduc dankt Eduard Verkade. Eduard Verkade, tot weerziens!

DE GROOTE REIS,

spel in drie bedrijven, Nederlandsche bewerking van Journey's End, door R. C. Sherriff, werd opgevoerd door de leerlingen op Zondag 15 Mrt. en Zondag 17 Mei.

Personen naar volgorde van opkomen:

Hardy, kapitein van een compagnie, die aan het front wordt afgelost: Henk Koenders.
Osborne, officier van de 3de compagnie der 117de brigade, die dezen post komt betrekken: Carl Lohle, 1ste opv. Eduard Verkade, 2de opvoering.
Mason, kok van de officieren: Jean Pécasse.
Een soldaat: Hans Tempelman, 1ste opv. Emile Schrijnemakers 2de opv.
Jimmy Raleigh, nieuwe officier v. d. 3e comp. Paul van de Voort.
Dennis Stanhope, kapitein van de 3e compagnie: Hub. Dassen.
Trotter, officier v. d. 3e comp.: Jan Wegdam.
Hibbert, officier v. d. 3e comp.; Hub. Houben.
Een sergeant: Hakky Dessing.
De kolonel: Kees de Nijs.
Een Duitsche soldaat: Emile Schrijnemakers 1ste opv. Hans Tempelman 2de opv.
Een ordonnans: Tonny Hillebrand.

Souffleur: Piet Odekerken.

.....

„Het Oompje uit Amerika."

Er zijn menschen, die wel wat van jachthonden hebben. Bij iedere ritseling, bij elk gebeurinkje loopen ze snuit-aan-de-grond te neusspeuren naar iets, dat ze cultuurwaarde noemen. Bij tooneel verstaan sommige jachthond-menschen daaronder moreel-goede strekking. Andere: psychologisch-doorleefde beelding van gecondenseerd leven in tragi-comisch genre.

Beide soorten hebben wel een beetje gelijk, maar als exclusief-één-richtingsmenschen zijn ze beide ook eenzijdig.

Tooneel, en met name internaatstooneel kan nog een andere waarde hebben — een andere en toch een werkelijk-goede — n.l. een atmosfeer-ontspannende waarde. 'n Lang trimester, even vóór de hooggeladen compositietijd, en dan ineens afvoer van spanning in een leuk lacheding. Dat heeft z'n waarde. Want een lacheding is een ding dat doet lachen, en hoeft allerminst een belachelijk ding te zijn.

Lachen op gezonde basis is een goed!

'n Lach in een jongensleven heeft beteekenis!

Sint Katrien bracht ons zulk een lacheding: een onmogelijk stuk, met onmogelijke verwikkelingen en vol toevalligheid: „Het Oompje uit Amerika", herdoopt uit „Arme Millionair". Onmogelijk, ja, maar toch wel consequent getypeerd die kale meneer Frank, die sluwe ratten, die beurtelings triomfeerende, beurtelings doodsbenauwde sjacheraartjes Cohen.

Och ja, wat geeft het dan, dat er 'n paar oer-naïeve rechercheurs zich van alle kanten laten bedotten,.... ze maken de verwikkelingen nog altijd ingewikkelder, en.... de lach valt los in de aula, de rijpe jongenslach, rijp als een gele peer....

Het onmogelijke kluwen van verwikkelingen wordt ontward, langzaam, maar zeker.

Als de joodjes met springende jaspanden een jubel-rondedans uitvoeren onder het kraaien van „Nou gane we niet failliet", dan daalt het doek, en in de zaal is er applaus als een oordeel....

PROGRAM:

1. Jubelmarsch. . . . . Mar. J. Ogier.
2. Ouverture „Le voyage de la lune" J. Offenbach-Ogier (Harmonie).
3. **„Het Oompje uit Amerika"**
   Blijspel in drie bedrijven.

   Eerste bedrijf.
4. Villefranche, Marsch Militaire . . J. Massenet.
5. Tweede bedrijf.
6. Kweekschoolmarsch . . . . . Mar. J. Ogier.
7. Bonheur perdu, Valse Caprice . . E. Gillet.
8. Corneliusmarsch. . . F. Mendelssohn-Bartholdy. (Orkest).
9. Derde bedrijf.

Personen:

Nicodemus Frank, rentenier . . . . W. Schulpen.
Bobby Frank, zijn zoon . . . . . P.Gruythuysen.
Joachim Frank, zijn broer, Amerikaansch millionair. J. Pécasse.
Pierre Morrisson, secr. bij Joachim . J. Tindemans.
Jean Hover } Hotelratten . . H. Dassen.
Ferdinand Hover } Hotelratten . . G. v. d. Boorn.
Govert, bediende bij Nicodemus . . J. Pisters.
Mozes Cohen } Geldschieters . . W. Coenen.
Aron Cohen } Geldschieters . . P. Tummers
Tax } Politierechercheurs . . . . A. Wolfs.
Fix } Politierechercheurs . . . . H. Roumen.
Een kruier . . . . . J. Coumans.

.....

Muziekuitvoering door het Harmonie-orkest der Oranje-Nassau Mijnen op het Directeursfeest op 16 Juni 1931.

Directeursfeest. Op het groote bordes van de speelplaats het tachtig-man-sterke Harmonie-Orkest der Oranje-Nassau-Mijnen. — Daarvóór op banken en stoelen, luisterend, jongens en priesters.

Muziek uit de instrumenten, door menschen bespeeld, bezielde menschen, die hun ziel „uitdragen in het gedrang" van luisterstil-geworden jongens en priesters. De klanken doorleefd van een intense menschelijkheid, mild zijn ze en levenswarm. Mijnwerkers stuwen naar buiten hun volle mijnwerkersleven, ook al spelen ze Liszt en Rossini. Hun mensch-zijn uit zich door de „scènes pittoresques" heen.

„Rhapsodie no. 2". Het somber geklaag, het neerdrukkende van het telkens keerende zwarte werk. Maar ineens daarnaast in blije druppel-klanken het uitfonteinen van levensvreugde.

Dat is de mensch, de doorzielde, die zijn leven leeft sterk en fel.

Mijnwerkersuiting tot schoonheid gestyleerd door een rhythmisch dirigent, die de musiceerenden in z'n macht had, misschien zelfs hier en daar 'n ietsje teveel in z'n macht, zoodat op enkele plaatsen de techniek het won van het bloed-kloppende leven.

Is het fantasie, de beelding van den mijnman te zien in deze muziek?

Neen. Want daar zat een selectie van muzikanten uit achtduizend menschen, een selectie met muzikaal gevoel, geschoold onder de sterke leiding van een goed dirigent.

....Het was mooi!

Dankbaar bracht de Directeur hulde aan de uitvoerders. „De schoonheid is — God zij gedankt — niet gebonden aan maatschappij-standen."

Het Harmonie-Orkest bloeie!

PROGRAMMA

1. Marsch.
2. Ein Morgen, ein Mittag, ein Abend in Wien. Suppé.
3. Ungarische Rhapsodie No. 2. . . . . Liszt.
4. Scènes pittoresques . . . . . Massenet.

Pauze.

5. Ouverture sur l'opéra „Guillaume Tell". Rossini.
6. Ballet Egyptien, in 4 deelen . . . . Luigini.
7. Sylvia . . . . . Delibes.
8. Marsch.

Muziekuitvoering door de Harmonie „St. Aemilian" van Bleijerheide, te Rolduc op Pinkster-Zondag 24 Mei 1931.

Na de vespers waren de jongens uit Zuid-Limburg in opgewekte stemming naar huis gegaan. Het aantal leerlingen was tot de helft gereduceerd. In de eetzaal en op de speelplaats was 't heel wat rustiger en stiller.

„Toch ook wel gezellig zoo voor een keer onder ons", merkte een Hollander op.

Die gezelligheid zou echter door den langen, vrijen tijd en ook al door de tegenstelling met hen, die vrij-af hadden, tamelijk spoedig in een vervelende stemming zijn overgegaan, als niet de Harmonie „St. Aemilian" van Bleijerheide voor een mooie afwisseling gezorgd had.

Den volgenden dag zou deze vereeniging deelnemen aan het groot internationaal muziekconcours te Oss en nu was 't bestuur zoo welwillend om de uit te voeren stukken: „Echos Fluviaux", ouverture van Jean Preekher en „Les Francs Saliens", grande marche Triumphale no. 1 van G. Gadenne met een toegift van enkele nummers voor het dankbaar gehoor van de Rolducsche leeraren en leerlingen ten beste te geven.

In de Zondagsche stilte van de speelplaats en de prachtige natuur kwamen de opeenvolgende nummers wonder-goed tot hun recht.

Toen de directeur A. v. d. Venne dan ook aan het einde van de uitvoering de leden prees, dat zij naast hun zwaren handenarbeid met zóóveel liefde voor het schoone de muziek beoefenden, dat zij tot dergelijke prestaties in staat waren, gaf hij zeker uiting aan de gedachten en gevoelens van de enthousiaste toehoorders. Hij eindigde zijn dankwoord met den wensch uit te spreken, dat de directeur en de harmonie met onderscheidingen van het muziek-concours zouden terugkeeren.

Toen den volgenden dag het bericht op Rolduc bekend werd, dat zoowel de directeur, de heer A. Smeets als de harmonie bekroond waren geworden, verwekte dit bij de toehoorders van den dag tevoren een dankbare voldoening.

.....

SPORT EN SPEL.

Voetbal.

COMPETITIE- EN BEKERWEDSTRIJDEN 1930—1931.

1ste Klas.

De Philosofen beschikken dit jaar over een stevige ploeg. Minor heeft eenige goede krachten verloren, maar daartegenover ook weer enkele goede spelers aangeworven. Sparta staat ongeveer op het zelfde peil als het vorig jaar.

Minor—Pantarei 1—5.

De eerste wedstrijd van het seizoen is geëindigd in een weliswaar geflatteerde, maar toch verdiende overwinning van Pantarei.

Minor wint den toss en onderneemt al dadelijk een paar aanvallen, die op niets uitloopen. Na een paar minuten maakt Minor 1—0. Maar direct hierop schiet Pantarei den gelijkmaker in het doel 1—1 en neemt vóór de rust ook nog de leiding 1—2. Na de rust is Pantarei weer voortdurend in den aanval en weet geleidelijk den stand op te voeren tot 1—5. Einduitslag 1—5 voor Pantarei.

Pantarei—Sparta 3—3.

Pantarei verschijnt met drie invallers, terwijl Sparta er één heeft. Als middenbal gemaakt is, zit Sparta direct op den bal, maar Pantarei neemt het leder over. De linksbinnen plaatst den bal naar den rechts buiten, die met een prachtig schot Pantarei de leiding geeft 1—0.

Na lang zwoegen worden de partijen, bij een schermutseling voor 't doel van Pantarei, door Sparta's linksbinnen op gelijken voet gebracht 1—1. Kort hierna is het rusten.

Na de rust is het weer de linksbinnen, die met een goed schot zijn club de leiding geeft 1—2. Vijf minuten later heeft Pantarei's keeper voor de derde maal het nakijken 1—3. Dat is Pantarei te bar. De Casinobewoners zitten nu herhaaldelijk voor 't Spartadoel en het gelukt hun uit een corner den achterstand te verkleinen 2—3. Er zijn dan nog 5 minuten te spelen. Iedereen denkt reeds aan een overwinning van Sparta, maar in de laatste minuten bewerkt een Spartaback den bal met de hand binnen het berucht gebied. De scheidsrechter heeft het geconstateerd en de toegestane penalty wordt door Pantarei's midvoor in een doelpunt omgezet 3—3 en zoo weet Pantarei op 't nippertje aan een nederlaag te ontsnappen.

Minor—Sparta 2—0.

Minor pakt direct flink aan en weet dadelijk na den aftrap een corner te forceeren, welke echter niets oplevert. Sparta probeert het ook eens, maar vindt in de Minor-achterhoede een groot struikelblok. Er wordt forsch gespeeld. Beide partijen zitten vurig op den bal, maar hoogstaand spel wordt niet gegeven. De Spartavoorhoede brengt door door slecht schieten verschillende mooie kansen om hals.

Minor wordt steeds gevaarlijker. De midvoor geeft eindelijk na lang zwoegen z'n club de leiding 1—0, met welken stand de rust intreedt.

Na de rust is het weer hetzelfde spel, doch er wordt soms wat te forsch gespeeld, met gevolg. dat eenige vrije trappen worden uitgedeeld. Voorloopig weten beide goedspelende achterhoeden elk gevaar te bezweren, Toch moet de Sparta-achterhoede ten laatste zwichten en het is de rechtsbuiten van Minor, die den stand op 2—0 brengt in welken stand geen verandering meer komt. Eindstand 2—0.

Sparta—Pantarei 2—5.

Sparta is volledig, terwijl Pantarei een invaller heeft.

Aanstonds ontwikkelt zich een vlug en op en neer gaand spel met enkele aanvallen van Sparta, die op niets uitloopen. Daarna komt Pantarei in de meerderheid. Bij een aanval van Pantarei ziet de midvoor kans zijn club

PANTAREI

LIMBURGIA I

CONCORDIA (KL. ROLDUC)

HARMONIE EN ORCHEST

de leiding te geven. Dit is een teeken voor Sparta, om aan te pakken, maar tot doelpunten brengen ze het niet. Nadat Pantarei nog eenige doelpunten gemaakt heeft, is bij de Spartanen de moed er uit. Toch weten ze nog enkele tegenpuntjes te bewerken, maar zij moeten de Pantarei-mannen als hun meerdere erkennen.

Even voor het einde weet Pantarei den stand op te voeren tot 2—5 en als de scheidsrechter einde fluit, heeft Pantarei verdiend gewonnen.

Pantarei—Minor 0—1.

Pantarei verschijnt met één invaller voor den midvoor en Minor is volledig. Beide elftallen pakken flink aan en wegen vrijwel goed tegen elkaar op. Beurtelings zijn beide doelen in gevaar, maar doelpunten blijven uit. Vooral de pantarei-voorhoede krijgt herhaaldelijk kansen om de leiding te nemen, maar het schot ontbreekt daar. Op het einde van de eerste helft krijgt Minor een vrije trap toegekend, welke door den linksbinnen benut en in een doelpunt omgezet wordt 0—1.

Na de rust komt Pantarei weer opzetten. Aanhoudend zitten de Philosofen voor het doel der Limburgers. Er is echter niemand die een behoorlijk schot lost. De stand blijft tot het einde toe hetzelfde, hoewel Pantarei hard voor den gelijkmaker werkte.

Sparta—Minor 3—0.

Was bij de vorige ontmoeting Minor de meerdere, thans zijn de rollen omgekeerd en is Sparta de sterkere. De achterhoeden vormen ook thans weer het beste deel der elftallen. Vooral de Sparta-achterhoede met den keeper aan het hoofd is bijzonder in vorm. Sparta heeft het eerste succes als bij een schermutseling voor het Minordoel, de rechtsbuiten van Sparta den bal in het verlaten Minordoel trapt 1—0. Minor weet voor de rust ook tegen te scoren, maar dat doelpunt werd terecht geannuleerd wegens buitenspel.

Na de rust is Sparta weer in de meerderheid en ziet zijn zwoegen beloond met een doelpunt van den voet van Sparta's rechtsbinnen 2—0. Dat is de Minorlui te erg. Zij dringen op en de linksbuiten maakt een tegenpuntje, doch de scheidsrechter kent ten onrechte het doelpunt niet toe. Nu verliest Minor den moed en Sparta profiteert van de inzinking en vergroot door zijn midvoor de leiding 3—0, waarna het spoedig einde is.

Minor—Pantarei 1—3.

In 't begin spelen de zenuwen nog al parten. Minor is spoedig ingespeeld, terwijl Pantarei nog eenigen tijd naar zijn vorm zoekt. Minor neemt het eerst de leiding door den rechtsbuiten, die van een misverstand in de Pantarei-achterhoede gebruik maakt: 1—0. Pantarei pakt nu flink aan en heeft ook spoedig succes. De midvoor profiteert van een fout van den Minor-keeper en maakt gelijk 1—1. Dat brengt verandering. Pantarei is nu voortdurend in de meerderheid, maar voor de rust blijft de stand hetzelfde.

Na de rust is Pantarei weer voortdurend aan het woord en weer is het de midvoor van Pantarei die zijn club met een van zijn bekende schoten de leiding bezorgt 1—2. Minor zit intusschen ook niet stil en speelt goed, maar tot een doelpunt komt het niet. Pantarei daarentegen vergroot nog de leiding door een penalty in een doelpunt om te zetten 1—3. Nog geeft Minor het niet op en wijzigt de opstelling, doch zonder succes. In den stand komt geen verandering meer, zoodat het einde een verdiende 3—1 Pantarei-overwinning brengt en Pantarei kampioen is.

De stand is hier:

Pantarei	5	3	1	1	7	16-8	1.40
Minor	5	2	0	3	4	5-11	0.80
Sparta	4	1	1	2	3	8-10	0.75

2de Klas.

In de tweede klas was dit jaar niet zooveel spanning, daar Sparta II zich al na den eersten wedstrijd tegen Limburgia, welke met 1—0 door Limburgia gewonnen werd, terugtrok. Limburgia ging op den goeden weg voort en sloeg Minor met 4—3. De volgende wedstrijd werd door Minor II met 3—1 gewonnen. De beslissingswedstrijd bracht een

2—1 zege voor Limburgia, waardoor Limburgia 't kampioenschap behaalde.

De stand in deze afdeeling is:

Limburgia	3	2	0	1	4	7=7	1.33
Minor II	3	1	0	2	2	7=7	0.66
Sparta II	0	0	0	0	0	0=0	0.00

3de Klas.

In deze afdeeling is Minor III de sterkste. Aanvankelijk had Klein Rolduc ook nog kans op het kampioenschap, maar op het laatst gingen ze knoeien. Sparta III begon toen het te laat was. Limburgia II was de zwakste.

De stand is hier:

Minor III	5	4	0	1	8	18=10	1.60
Sparta III	6	2	2	2	6	21=20	1.00
Kl. Rolduc	6	1	2	4	4	17=20	0.67
Limburg. II	5	2	0	3	4	15=19	0.80

BEKERWEDSTRIJDEN KLEIN=ROLDUC.

Concordia—Unitas 1—2.

Concordia begint met één invaller. In 't begin gaan beide partijen nog al goed tegen elkaar op. Unitas speelt echter beter samen. Toch heeft Concordia 't eerste succes, als de rechtsbuiten den bal goed krijgt toegespeeld en doelpunt 1—0. Voor de rust komt geen verandering in den stand.

Na de rust pakt Unitas flink aan. De midvoor maakt dan met een hard schot gelijk 1—1. En 2 minuten voor tijd maakt de Unitas=linksbinnen 1—2.

Unitas=Concordia 3—4.

Thans zijn beide elftallen compleet. Unitas neemt 't eerst de leiding door den linksbuiten. De Concordia=keeper stopte den bal wel, maar achter de lijn 1—0. Geen van beide partijen weet voor de rust meer 't doel te vinden.

Na rust vergroot Unitas direct de leiding uit een corner 2—0. Direct hierop maakt Concordia door den linksbuiten 2—1 en spoedig daarna komt de gelijkmaker uit een penalty 2—2. Kort daarna krijgt Concordia weer een penalty te nemen, welke eveneens in een doelpunt wordt omgezet 2—3. Daarna maakt Concordia's linksbuiten er 2—4 van. Unitas tracht den stand nog op te halen. Uit een penalty maakt Unitas dan 3—4 en spoedig daarna fluit de scheidsrechter einde.

Concordia—Unitas (Beslissingswedstrijd) 2=0

In 't begin zijn beide partijen nog al zenuwachtig. Unitas is 't eerst ingespeeld, maar de voorhoede heeft geen schijn van kans tegen de hechte Concordia=achterhoede. Ook de Concordia=voorhoede kan 't niet tot doelpunten brengen. Rust gaat in met 0—0. Na de rust is Concordia beter en sterker en weet die meerderheid ook in een doelpunt uit te drukken door den midvoor: 1—0. Unitas zet de tanden op elkaar, doch de Concordia=achterhoede retourneert alles. Concordia echter vergroot nog de leiding door den midvoor 2—0. De stand blijft 'tzelfde tot het einde, zoodat Concordia voor een jaar beslag gelegd heeft op den beker.

WEDSTRIJDEN VAN HET ROLDUCSCH ELFTAL.

9 November 1930:

Rolduc I—Laura I 12—0.

Het Rolducsch elftal heeft nog verschillende zelfde spelers van het vorig jaar versterkt met eenige nieuwe goede krachten.

Over den wedstrijd zelf kunnen we, wegens het groote overwicht van Rolduc, kort zijn.

Vóór de rust leidt Rolduc reeds met 4—0, welke stand, na de rust geleidelijk tot 12—0 wordt opgevoerd, resp. door den midvoor, linksbinnen en linksbuiten.

11 Januari 1931.

Rolduc—Achilles (Bleijerheide) 3—1.

Rolduc zet het nieuwe jaar in met een wedstrijd tegen Achilles. Rolduc heeft twee invallers, terwijl Achilles volledig is. In 't begin gaan beide partijen goed tegen elkaar op. Beide doelen verkeeren om beurten in gevaar, maar doelpunten blijven uit wegens het slecht schieten, hetgeen wel eenigszins te wijten valt aan den harden wind. Rust gaat in met 0—0.

Na de thee pakt Rolduc direct flink aan en zit herhaaldelijk voor 't Achillesdoel. Tenslotte slaagt de linksbinnen van Rolduc er in met een prachtschot zijn club de leiding te geven 1—0. Niet lang daarna wordt de leiding nog vergroot door den rechtsbinnen 2—0. Achilles weet zich dan ook los te werken en een tegenpunt te maken 2—1. Dan komt Rolduc weer aan 't woord en weet uit een corner door haar rechtsbuiten de leiding te vergrooten 3—1. Met dezen stand treedt het einde in en heeft Rolduc verdiend met 3—1 gewonnen.

25 Mei 1931.

Rolduc-Chèvremont 5—4.

Als Rolduc zich opstelt tegen den sterken 1ste klasser R. K. F. Chèvremont, blijkt 't elftal zeer onvolledig te zijn wegens halftrimester. Ondanks deze handicap heeft Rolduc spoedig succes; eerst scoort de midvoor na fraai combinatiespel met rechts, terwijl even later de linksbuiten uit een uitstekend genomen corner van den rechtsbuiten onberispelijk intrapt 2—0. De partijen wegen tegen elkaar op, hoewel Chèvremont twee doelpunten maakt; zoodat rust met 2—2 ingaat.

Na de hervatting weer hetzelfde gelijk opgaande spel, waarbij Chèvremont het eerste succes heeft, terwijl de Rolducsche midvoor spoedig daarna gelijk maakt. Als bij een uitval van Chèvremont deze club van dichtbij 4—3 maakt, gaat 't Rolducsch publiek hun favorieten aanmoedigen. De rechtsbinnen der thuisclub maakt met een keihard schot 4—4. Thans ontspant zich een fraaie kamp om de overwinning. 't Heele elftal van Rolduc spant zich in, de beide backspelers spelen uitstekend, goed geholpen door den keeper; de spil stuwt herhaaldelijk zijn voorhoede op en ten slotte bezorgt de midvoor Rolduc de verdiende overwinning. Op de slechte leiding van den scheidsrechter reageert 't publiek nog al heftig. Gelukkig bleef echter de houding der spelers correct.

21 Juni 1931.

V. V. H.—Rolduc 6—3.

Rolduc telt twee invallers. V. V. H. is volledig.

Het begin is sensationeel, want na goed 10 minuten neemt V. V. H. de leiding en 5 minuten nadien is het reeds 3—0. Rolduc is hierdoor eenigszins overrompeld en ontmoedigd, te meer ook daar V. V. H. absoluut niet in de meerderheid was. Rolduc werkt zich los en de midvoor maakt met een keihard schot 3—1. V. V. H. maakt dan 4—1, waarna het rusten is.

Na de rust maakt V. V. H. 5—1. Nog geeft Rolduc het niet op. De midvoor geeft mooi door aan den linksbinnen en het is 5—2. Even later herhaalt zich hetzelfde met gevolg 5—3. V. V. H. maakt ten slotte het halve dozijn vol 6—3 en daarmee heeft V. V. H. onverdiend gewonnen. De toestand van het terrein liet veel te wenschen over.

28 Juni 1931:

Rolduc—V. V. H. 8—3.

Reeds 8 dagen na den wedstrijd te Heerlen werd te Rolduc de return wedstrijd gespeeld bij een zeer hooge temperatuur en een stoffig veld.

Rolduc heeft één invaller, terwijl V. V. H. versterkt is met eenige goede oud-Rolduciëns.

Reeds bij den aanvang dringt V. V. H. door en weet de linksbuiten van de gasten te doelpunten 0—1. Van overwicht is echter geen sprake, want na een poosje maakt Rolduc's midvoor den gelijkmaker 1—1. Aanvallen op beide doelen volgen. Uit een goed genomen corner van den linkschen kant weet de rechtsbinnen door een fraaien kopbal Rolduc een voorsprong te geven. Dezelfde speler weet kort daarop met een goed gericht schot dien voorsprong te vergrooten 3—1. V. V. H. wil 't ook probeeren. Maar Rolduc's achterhoede is op haar post.

Mooi combineerend gaat dan Rolduc's voorhoede naar 't vijandelijk doel. De midvoor geeft over aan den rechtsbuiten, die er 4—1 van maakt. V. V. H. laat zich niet ontmoedigen en bij een schermutseling voor 't Rolducsche doel, belandt de bal in het net 4—2. Nog schijnt 't Rolduc niet genoeg. De linksbuiten passeert alles en geeft V. V. H.'s keeper met een mooi schot 't nakijken 5—2.

Na de thee verschijnt V. V. H. met haar 11en man op 't veld.

We zien dat 't Rolduc nu niet meer zoo naar den wind gaat. Toch weet de linksbuiten den stand op 6—2 te brengen. Rolduc zit steeds voor 't V. V. H.-doel, maar voorloopig blijven nieuwe doelpunten uit, totdat de rechtsbinnen via den paal in 't doel trapt: ofschoon hij in off-side positie stond, wordt 't doelpunt toch toegekend 7—2. Kort er op weet dezelfde speler er 8—2 van te maken. V. V. H. pakt nog eens aan.... en op 'n goedkoope wijze (de keeper laat een hoogen bal uit zijn handen glippen), komen zij aan een doelpunt 8—3.

Kort daarop fluit de scheidsrechter „Schlusz". Rolduc speelde 'n goeden wedstrijd en wist zoodoende op schitterende wijze revanche te nemen op den wedstrijd te Heerlen.

HET DAGELIJKSCH BESTUUR.

Tennisclub R.T.C. 1930-1931.

Het afgeloopen jaar is voor de R. T. C. een jaar van grooten bloei geweest, wat betreft het aantal leden, niet echter het spelen der kampioensmatches. Het spel was op enkele uitzonderingen na niet enthousiast genoeg, maar dit ligt aan het groot aantal van hen, die er zich nog niet op kunnen beroemen de capaciteiten van een geoefend speler te bezitten. Het aantal leden was dit jaar zeer toegenomen; tenminste dat der derde klas. Het bestuur zag zich genoodzaakt, de beste spelers der twee laagste klassen, zonder uitdagingsmatches te promoveeren. Vooral deed zich door het groot ledenaantal, het gemis van een tweede baan sterk gevoelen. Het aftredende bestuur had ons op het hart gedrukt, er toch vooral ons best voor te doen, om zoo gauw mogelijk een tweede baan aangelegd te krijgen.

Na veel wikken en wegen, zou er dan een nieuwe baan komen op de plaats waar nu nog de aardappelen welig groeien. Zoo gauw deze gerooid waren, was ons beloofd, zou met den aanleg begonnen worden. Dus moesten er veel aardappelen gegeten worden, om ons ideaal zoo snel mogelijk verwezenlijkt te zien; maar het loopt al tegen de groote vacantie, en ik denk niet, dat we dit jaar nog het genoegen zullen smaken, om tenminste nog het begin van den aanleg te zien. Maar we laten den moed niet zakken, we blijven hopen.

Het bestuur en de leden hopen dus, dat wanneer ze in September na een plezierige vacantie weer terugkomen en ze de treden van het oude bordes afdalen, hun oogen mogen vallen op een prachtige ruime tennisbaan die voortaan de trots van de R. T. C. zal uitmaken. P. v. d. HEIJDEN, Secr.

Hockeyclub Unitas.

Als we nagaan wat er op Rolduc, in het afgeloopen jaar op hockey-gebied gepresteerd is, dan zijn we in vergelijking met vorige jaren wel iets vooruit gegaan. Het aantal leden is grooter dan andere jaren en het spel staat op hooger peil. Doch we zijn nog lang niet waar we wezen moeten, dat heeft ons de match tegen Concordia uit Venlo maar al te goed getoond.

Er wordt nog steeds niet genoeg geoefend; bij het oefenen trekken nog velen zich zeer weinig van de regels aan; het gevolg is, dat we geen match tegen een buitenclub kunnen spelen. Dan is het nog erg jammer dat er zoovele goede krachten niet in de club komen. Zij staan nog steeds op het standpunt, dat hockey en voetbal niet samen kunnen gaan. Het hockeyen moet echter niet tegenover het voetballen staan, maar samen met het voetballen beoefend worden. Jammer is het dat de philosofen, die verleden jaar zoo goed begonnen waren met de oprichting van een eigen hockey-club, het dit jaar al weer opgegeven hebben. Laten wij hopen dat zij het spel weer hervatten zullen, opdat er dan ook op hockey-gebied onderlinge wedstrijden zullen plaats hebben.

Mogen de leden van de hockey-club het volgende jaar zooveel mogelijk en dan ook streng volgens de regels, zich komen oefenen, opdat we binnen korten tijd een hockey-club op Rolduc krijgen, die best haar partij kan spelen tegen een buitenclub.

Het Bestuur, H. QUAEDVLIEG.
H. LINTHORST.

SCHOOLJAAR 1930—1931.

Leerarencorps

I. Priesterleeraren.

Van de Venne A. J. M. H., Directeur.
Benoemd 1898

Backhuys L. W. H. 1905.
Jacobs Dr. J. W. J. J. 1905.
Janssen Drs. L. J. 1910.
Absil Drs. Th. E. 1911.
Cramer Drs. P .J. J. H. M. 1911.
Everts Dr. P. E. 1912.
Knops J. W. H. 1913.
Linssen L. W. 1913.
Deumens Dr. A. L. I. 1913.
van der Mühlen Drs. H. J. 1913.
Sittarz Drs. W. F. J. 1914.
Steinhardt Drs. J. 1914.
Metzemakers J. P. J. 1914.
Reynen Drs. H. M. H. 1915.
Hutschemakers K. C. 1916.
Smits A. M. I. H. 1916.
Cobbenhagen Prof. Dr. M. J. H. 1916.
Brouwers Drs. G. L. J. 1917.
Kurris Dr. J. M. H. 1917.
Sassen Prof. Dr. F. L. R. 1919.
Zuylen A. H. H. J. 1922.
Adams J. H. 1923.
Stroux Drs. F. A. A. 1923.
Boosten J. P. 1924.
Turlings H. J. H. 1924.
Hillebrandt W. M. A. 1925.
Pop L. J. J. 1926.
Teunissen L. J. A. 1927.
Castermans P. G. F. 1928.
Janssen A. J. A. 1928.
Peeters A. M. J. L. 1928.
Neuss F. J. M. 1929.
Titulaer J. J. P. 1929.
Bohnen J. H. J. 1930.
Halmans W. G. 1930.

II. Leekenleeraren.

Eck P. J. A. 1910.
Vaessen J. H. 1921.
Ross Drs. A. L. H. 1924.
Willems G. H. 1926.
van Can H. L. N. 1928.
Koelman J. G. C. 1928.
Burgers Dr. W. M. A. 1929.
Ballieux Mr. P. M. H. 1930.
de Groot C. A. J. 1930.

III. Onderwijzers voorb. school.

van der Heyden A. C. J. 1922 (Hoofd).
Cleven G. J. M. 1920.

IV. Muziekleeraren.

Zeyen P. 1901.
Brouwers E. 1927.
Ogier M. 1930.

Leerlingen van het schooljaar 1930—1931

.....

Philosophie Sup.

van Bommel Willem, Sittard.
van den Boorn George, Maastricht.
Breukers Jules, Roermond.
Cramers Matthieu, Thorn.
Ehlen Frans, Broeksittard.
Engwegen Joseph, Einighausen.
Flecken Joseph, Bingelrade.
Geurts Piet, Horst.
van Hommerich Leo, Maastricht.
Kuypers Jan, Bingelrade.
Lemmens Eugène, Munstergeleen.
Lenders Frans, Maasbree.
Maes Jacques, Stramproy.
Pfennings Joseph, Sittard.
Pricken Leo, Nijswiller.
Rulkens Frans, Vlodrop.
Schmitz Karel, Melick.
Smeets Theo, Papenhoven.
Smeets Willem, Melick
Soons Dionysius, Geleen.
Souren Henri, Schin op Geul.
Tummers Paul, Limbricht.
Vogels Jan, Schinnen.
Waterval Matthieu, Eysden.

Philosophie Inf.

Adams * Jan, Beegden.
Beel Edmond, Venray.
van den Bergh * Ernest, Weert.
Boonen * Henri, Velden.
Coenen Willy, Venlo.
Coumans Joseph, Heerlen.
Custers Joseph, Heerlerheide.
Dassen Hubert, Heerlen.
Debets * Victor, Wylré.
Eussen * Willem, Lutterade.
Gerrits * Henri, Vierlingsbeek.
Geurts * Alphons, Maashees.
Geurts August, Geysteren.
Gilissen * Jan, Roermond.
Gruythuysen * Willem, Weert.
van Helden * Gerard, Maasniel.
Helwegen * Frans, Roermond.
Henderikx * Matthieu, Heythuysen.
Hermans * Jan, Baexem.
Hermkens * Joseph, Heerlen.
Hoenen * Eduard, Oirsbeek.
Jacobs * Joseph, Heerlen.
Kengen * Jules, Geulle.
Kessels * Henri, Baarlo.
Keulen Joseph, Maastricht.
Kuepers * Matthieu, Nederweert.
Nabben Jules, Sevenum.
Naus * Hubert, Maasbree.
Nissen * Henri, Weert.
Opveld * Henri, Roermond.
Partouns Matthieu, Eysden.
Pecasse Jean, Maastricht.
Peters * Piet, Waubach.
Pisters * Jan, Valkenburg.
Roumen * Hubert, Roermond.
Senden Eugène, Voerendaal.
Schulpen * Wim, Roermond.
Thijssen * Theo, Gennep.
Tindemans * Jan, Weert.
van der Velden * Eugène, Hoensbroek.
Voncken Hubert, Wylré.
Wolfs Antoon, St.-Geertruid.
Wouters Hubert, Maastricht.

.....

*) Nieuwe leerlingen van het schooljaar 1930—1931.

Seminarie-Gymnasium

6de Klas.

Brand Thys, Wylré.
Dister Henri, Maastricht.
van den Ende Laurens, Heerlen.
Ferket Aloys, Nieuw-Namen.
Houben Hubert, Valkenburg.
Houben Pierre, Maastricht.
Kleikers Leo, Heerlen.
Ploegmakers Antoon, Dommelen.
Quaedvlieg Hubert, Schaesberg.
Schillings Ernest, Weert.
Schoenmaeckers Emile, Sibbe.
Smeets Henri, Heerlen.
Spauwen Victor, Gronsveld.
Wintermans Joseph, Duysel.
Wijnen * Caspar, Mechelen-Wittem.

5de Klas.

Adams Antoon, Beegden.
Brokamp Gregoire, Chèvremont.
Hanraets * Joseph, Blerick.
Heynen Pierre, Kerkrade.
Lemmens Theo, Heerlen.
Moonen Joseph, Chèvremont.
Neyens Henri, Breda.
Odekerken Piet, Heerlerheide.
Penders Leo, Voerendaal.
Prickarts Joseph, Chèvremont.
Rameckers Rudolf, Vaals.
Schrijnemakers Joseph, Geleen.
Vaessen Louis, Kerkrade.
Vermeeren Bas, Sevenum.
Voncken Joseph, Wylré.
van de Voort Paul, Heerlen.
Wiertz Piet, Kerkrade.
Wolfs Pierre, Bleyerheide.
Zeyen Jacques, Chèvremont.

4de Klas.

Baeten Jan, Heythuysen.
Bongaerts André, Tegelen.
Cremers Joseph, Valkenburg.
ten Doeschate * Jan, Sevenum.
Geurts Jan, Meerlo.
Habets Hubert, Welten.
Hendrikse Theo, IJzendijke.
Herten Hans, Haanrade.
Heuschen Johan, Nieuwenhagen.
Heuts Joseph, Beek (L.)
Hoppe * Egbert, Delft.
Koenders * Henk, Utrecht.
Laugs Willy, Spaubeek (L.).
Loyson Jules, Nieuwenhagen.
Meyer Martin, Velsen-Noord.
Osse Silvester, Raalte.
Palmen Joseph, Schaesberg.
Smeets Joseph, Ottersum.
Taeymans Albert, Eysden.
Verharren Piet, Sevenum.
Vondenhoff Alex, Kerkrade.
Wakkers Henk, Houthem.
de Warrimont Cyrille, Noorbeek.
Widdershoven Leo, Kerkrade.

3e Klas, 1ste Afd.

Begheyn Arthur, Nieuwenhagen.
Benders * Joseph, Schinnen.
Bey Joseph, Kerkrade.
Bos Joop, Groningen.
Boss Peter, Chèvremont.
Breukers Karel, Roermond.
Claus Willem, Eygelshoven.
van den Ende Jan, Heerlen.
Franssen Hubert, Spekholzerheide.
van den Hombergh Henri, Amsterdam.
Janssen Leo, Hoensbroek.
Jaspers Jan, Klimmen.
Lemmens Walter, Terwinselen.
Martens Richard, Valkenburg.
Nijssen Dionysius, Kerkrade.
Omloo Egbert, Arnhem.
Slangen * Louis, Heerlen.

3de Klas, 2de Afd.

Engelen Matthieu, Grubbenvorst.
Gelissen Gerard, Sittard.
Janssen Willem, Vijlen.
Meens August, Berg en Terblijt.
Mertens Antoon, Grathem.
Oomen Louis, Eeckeren bij Antwerpen.
Rademakers Jo, Sittard.
Ramakers Joseph, Chèvremont.
Slangen Joop, Maasbree.
Smeets Pie, Thorn.
Steenhuis Paul, Hilversum.
de Steenhuysen Piters Hugo, Druten.

Stoffels Elbert, Brunssum.
Vondenhoff Hein, Kerkrade.
Wijffels Aimé, Aardenburg.
Wijnen Joseph, Kerkrade.

2de Klas, 1ste Afd.

Begheyn Jacques, Nieuwenhagen.
van den Bergh Jan, Nieuwstadt.
Beurskens Willem, Tegelen.
Bours Theo, Terwinselen.
Breukers George, Roermond.
Curfs Willy, Houthem.
Doveren Johan, Heerlen.
Drenth Herman, Oude Pekela.
van Els Hubert, Hoensbroek.
Fröger Theo, Medan.
Haenen Gerrit, Sevenum.
Hinskens Johan, Eijgelshoven.
Hünen Leo, Bocholtz.
Janssen Frans, Spekholzerheide.
Küppers Frans, Bleyerheide.
Litjens Pieter, Horst.
van Loo Joseph, Kerkrade.
Thönissen Jacques, Herten.

2de Klas, 2de Afd.

Bessems Leo, Heerlen.
Henquet * Henri, Eysden.
Paulussen Pierre, Maastricht.
Riga Bernard, Beek (L.).
Robertz René, Heerlen.
Schijns Marcel, Mechelen-Wittem.
Silvertand Willem, Nieuwenhagen.
Smits Jacques, Maastricht.
Soomers Henri, Eygelshoven.
Spauwen George, Gronsveld.
Systermans Willem, Valkenburg.
Veeger Henk, Nijmegen.
Verster Jacques, Gilze.
van de Voort * Marcel, Heerlen.
van Well Jan, Horst.
Wetzels Frans, Bleyerheide.

1ste Klas, 1ste Afd.

van den Berk * Jacques, Holtum-Born.
Bloemen * Arthur, Schaesberg.
Bos * Frits, Groningen.
Boss * Theo, Chèvremont.
Brand Thom, Wylré.
Brouwers * Henri, Margraten.
Catsberg Emile, Lutterade.
Coenen * Piet, Sittard.
Geerits Willy, Blerick.
Giesen * Frans, Zeddam.
Habets Alphons, Kerkrade.
Huntjens Joseph, Noorbeek.
Martens Joseph, Valkenburg.
Mertens Jules, Nederweert.
Severens Joseph, Heerlen.
de Steenhuysen Piters Emile, Druten.
van de Venne Hans, Nijmegen.

1ste Klas, 2de Afd.

Bloemen * Ivo, Schaesberg.
van der Harten * Jan, Eindhoven.
van Hegelsom Frans, Grubbenvorst.
Jaspers Emmanuel, Klimmen.
Koning * Jan, Uden.
Pappers Joseph, Mechelen-Wittem.
Schiffelers Leo, Spekholzerheide.
Schraven * Matthieu, Lottum.
Stoffels * Frans, Brunssum.
Tegelaers Willy, Ammerzoden.
Vallen * Emile, Ottersum.
Vinders * Joseph, Kerkrade.
Wiegersma * Jaap, Deurne.
Zonjée * Gust, Uitgeest.

.....

Hoogere Burgerschool

5de Klas.

ten Bosch Willem, Rotterdam.
Dekkers Karel, Tilburg.
van Eechoud Theo, den Haag.
Gerards Paul, Heerlen.
Hartmann Joop, Delft.
Linthorst Henri, Wilp.
Meens Joseph, Klimmen.
Meys Louis, Scheveningen.
Otjens Piet, Dongen.
Raat Albert, Pekalongan.
van der Sande Piet, Breda.
Schoemaker Thys, Deventer.

Terwisscha van Scheltinga Sjouke, Nijland.
Wegdam Jan, Hoogwoud.

4de Klas.

Beurskens Joachim, Tegelen.
Dessing Henri, Naaldwijk.
Dijkstra Sjoerd, Gendringen.
Erens Jules, Arnhem.
Erens Luc, Arnhem.
van der Heyden Piet, den Bosch.
Gruythuysen Willy, Weert.
Laoût Karel, Spanbroek.
Lengs Willem, Tegelen.
van Loo Emile, Schin op Geul.
Meyer Antoon, Rotterdam.
de Nijs Kees, Bergen op Zoom.
Pauwels Floris, den Haag.
Snieders Frans, Dommelen.
Tempelman Hans, Maryke.
Verster Jan, Gilze.
van Wylick Henri, Venlo.

3de Klas, 1ste Afd.

Beuskens Willy, Gulpen.
Bröker Frits, Schaesberg.
Derks Arnaud, Maastricht.
Dirken Kees, Etten.
Gerards Joseph, Heerlen.
Haesen Victor, Maastricht.
Herberichs Frans, Kerkrade.
Hillebrand Antoon, Bondowoso.
Hoeberechts * Eduard, Maastricht.
van Horn Sjef, Amsterdam.
Jacobs Jan, Eysden.
Janssen Antoon, Lith.
van Kessel Johan, Overschie.
Leuchter Joseph, Kerkrade.
Leyenaar Jan, Rotterdam.
Messelink Wim, Velp.

3de Klas, 2de Afd.

Lohle Carl, Tilburg.
Moubis Tonny, Eindhoven.
Muyrers Joseph, Simpelveld.
Reiss Willy, Heerlen.
Römkens Willem, Schaesberg.
Scheltens Jan, Weltevreden.
Schrijnemakers * Emile, Geleen.
Steenhuis Harry, Hilversum.
Stevens Alphons, Valkenburg.
Stoffels Marcel, Brunssum.
van Vloten Frans, Rotterdam.
Voncken Leo, Heerlerheide.
von Weyhrother Herman, Blaricum.
Willebrands Herman, Bovenkarspel.
Zaal Johan, Amsterdam.
van der Zwaan Reinier, Berlijn.
Zwijsen Max, den Haag.

2de Klas, 1ste Afd.

van der Aa * Jan, Rotterdam.
Abelmann Guus, Utrecht.
van Aken Antoon, Oudenbosch.
Becker * Jan, Terborg.
van den Bergh Tonny, Haarlem.
Bongaerts * Jan, Boxmeer.
Broers Wim, den Haag.
Bruykers Joseph, Brunssum.
den Doop Hubert, Spekholzerheide.
Gooden Jacques, Meyel.
Henquet Louis, Eysden.
Hermans Albert, Brunssum.
van der Heyde Wim, Valkenburg.
Herzberg Armand, Roclenge.
Holzhaus * Leo, Haarlem.
Mali * Jan, Venlo.
Smits Henri, Oud-Valkenburg.

2de Klas, 2de Afd.

Budé Albert, Maastricht.
Dekkers Eduard, Tilburg.
Moorman * Theo, Tegal.
Nijst Charles, Kerkrade.
van Oosterhout Leo, Oud-Vossemeer.
Payens Joseph, Breda.
Ramaekers Hubert, Kerkrade.
Sampermans Adolf, Simpelveld.
Samson, Kees, Zwolle.
Schenk * Matthieu, Maastricht.
Schmeitz Oscar, Aken.
Schmitz Joseph, Kerkrade.
Simons Willy, Heerlen.
Steinhoff Henk, Tilburg.
Timmermans Joseph, Nederweert.
van Waes * Hubert, Zuiddorpe.
Weterman Hans, Deventer.
Wierts Wim, den Haag.

1ste Klas, 1ste Afd.

Borghstijn Gustave, Almelo.
Buysrogge Piet, Simpelveld.
Daniëls Henk, Nijmegen.
Dekkers * Rudolf, Tilburg.
den Doop Antoon, Spekholzerheide.
Gilissen * Alphons, Vaals.
von Glebocki Hans, Heerlerheide.
Heys Karel, Gennep.
Hümpig * Paul, Amsterdam.
Kleyn * Medard, Hilversum.
van der Linden * Joseph, Eys (L.).
Martens * Jacques, Venray.
Moorman * Gerard, Tegal.
Mous * Herman, Heerlen.
Plaisier Max, Pladjoe.
Rühülessin Willem, Bandoeng.
Samson * Jan, Zwolle.
van der Sande * Herman, Breda.
Schulte * Hans, Rotterdam.
Tegelaers Frans, Ammerzoden.
Verbeeten Jan, Gennep.
van der Werf Jules, Bolsward.
Weterman * Bennie, Deventer.
Witteveen * Meindert, Heerlen.

1ste Klas, 2de Afd.

Baur * Bernard, Heerlen.
van den Beuken * Frits, Meyel.
de Bie * Walter, Zundert.
Brand Henri, Wylré.
Bücker * John, Gilze.
Buysrogge Kees, Simpelveld.
Dijkstra * Henk, Gendringen.
van Goor Guus, Malang.
Hülshoff Antoon, Rijswijk.
Huynen * Hubert, Sittard.
Kerckhoffs Guillaume, Beek (L.).
van der Meeren * Henri, Veldhoven.
Pesch Nico, Vlodrop.
van der Sande Joost, Breda.
Schäftlein * Roul, Sarangan.
Schoeber Henri, Horst.
Stoltz * Wim, Oss.
Vermeulen * Frans, Beuningen.
van Wylick * August, Venlo.

.....

Hoogere Handelsschool

2de Klas.

Borghstijn Henri, Almelo.
Brock Heinrich, Kerkrade.
Cammaert August, Hontenisse.
Nijst Louis, Kerkrade.
Wintermans Antoon, Duysel.
de Wit August, Brussel.
van Woerden Leo, Nijmegen.

1ste Klas.

Brand Jan, Wylré.
Broers Piet, den Haag.
Cremers Arthur, Gulpen.
van Daal Lambert, Horst.
Dassen Antoon, Veldhoven.
Gremmen * Jan, Oldenzaal.
Kieven Jan, Utrecht.
van der Mast * Charles, Heerlen.
Pappers Henri, Valkenburg.
Pernot Thom, Obbicht.
Rooskens * Jan, Weert.
van Rooy Jan, Vierlingsbeek.
Ruiters Nico, Kerkrade.
Toussaint Willy, Bandoeng.
Tromp * Hein, Sneek.
Vreuls Joseph, Nieuwenhagen.
Wiertz Willy, Kerkrade.
Wijffels Maurice, IJzendijke.

.....

Voorbereidende Klas

1ste Afd.

Arentsen * Frans, Heerlerheide.
Begheyn Paul, Nieuwenhagen.
Berkels * Piet, Sevenum.
Bloemen * Louis, Oldenzaal.
Bogaarts Wout, Blerick.
Cammaert * Paul, Hontenisse.
Castermans Henri, Maastricht.
Dassen * Louis, Veldhoven.
Deswijzen * André, Spekholzerheide.
Dortu * Frans, Chèvremont.
Garé * Alphons, Beek (L.).
van Geldorp * Antoine, Weert.
Habets * Willy, Kerkrade.
van der Ham * Ferdi, Bilthoven.
Herberichs * Henri, Kerkrade.
Joosten * Jan, Gendringen.
Koten * Jan, Amstenrade.
Mulders Jo, Blerick.
Peters Frans, Hoensbroek.
van Rijn * Frits, Venlo.
Senden Felix, Voerendaal.
van der Werf Haye, Bolsward.

2de Afd.

Bonekamp * Charles, Rimburg.
Heys Karel, Gennep.
Lengs * Pierre, Tegelen.
Ludewigs * Alphons, Rotterdam.
Lumey * Hubert, Simpelveld.
Martens * Jean, Bocholt (België).
Mengelers * Henri, Doenrade.
de Mulder * Jan, Meterik-Horst.
Netscher * Frans, Veur-Leidschendam.
Neyens * Jan, Breda.
Olieslagers * Hendrik, Doenrade.
Schoeber * Antoon, Horst.
van Sloun * Matthieu, Maastricht.
Stoltz * Hubert, Oss.
Thissen * Willy, Schinveld.
Vermeeren * Piet, Sevenum.
Vreuls * Frans, Nieuwenhagen.
Vullinghs * Gert, Horst.
Vijgen * Theo, Spekholzerheide.
Wachters * Herman, Groningen.
van Wylick * Frits, Venlo.

PERSONALIA.

De H. Priesterwijding ontvingen:

P. de Groot, Maastricht.
P. Geraets, Buggenum.
M. Gilissen, Maastricht.
C. Hennekens, Beek.
G. Hermkens, Grubbenvorst.
A. Loonen, Oostrum.
S. Ramakers, Sittard.
J. Reintjes, Heijen.
L. Roumen, Roermond.
A. Theunissen, Eijsden.
H. Thijssen, Thorn.
G. van Enckevort, Sevenum.
H. von Schwartzenberg, Rimburg.
G. Vrancken, Maastricht.
van het Bisdom Roermond.

J. Huinck, van de Orde der Dominicanen.

J. Burger, Missionaris van het H. Hart.

Jos. Schrijnen, van de Orde der Jezuïeten.

EXAMENS 1930—1931.

De volgende *examens* werden afgelegd:

Universiteit Leiden:

J. Kamp, doct. med.
A. Esser, cand. rechten.
H. Croughs, arts.
J. Allart, apoth.
A. Schuerman, semi-arts.

Universiteit Utrecht:

G. Voncken, doct. pharm.
J. Hermans, cand. med.
A. Janssen, doct. med.
A. Janssen, semi-arts.
J. Simons, 1e d. cand. med.
J. Weegels, 1e d. cand. med.
B. Wösten, semi-arts.
F. Koch, semi-arts.
H. Mesker, cand. rechten.
P. Mesker, doct. med.
J. Gökemeyer, doct. med.
P. Tacken, doct. veterin.
J. Jaspars, arts.
A. Berkemeyer, dierenarts.
E. Pinckers, arts.
W. Snieders, 1e theor. tandheelk.
P. Boyens, promotie Ned. lett.

Universiteit Groningen:

H. Swart, cand. med.

Universiteit Amsterdam:

H. van der Sterren, arts
Ch. Receveur, semi-arts
P. Rood, 1e d. cand. med.

Techn. Hoogeschool Delft:

F. van Enckevort, cand. bouwk.
W. Mols, prop. civ.
W. Kramers, prop. mijnb.
W. Reinards, Ing. civ.
M. Hartmann, prop. civ.
A. Hermans, Ing. mijnb.
B. Oomen, cand. mijnb.
L. Raedts, 1e d. cand. civ.

Techn. Hoogeschool Aken:

F. Voncken, cand. mijnb.

Technicum Bingen:

P. Goossens, cand. werkt.

Universiteit Nijmegen:

H. de Rechter, doct. rechten (c. l.)
L. Paulussen, cand. rechten
R. Huysmans, doct. theol. (c. l.)
S. Smeets, doct. rechten
A. Wynen, cand. Ned. lett. (c. l.)

Handelshoogeschool Tilburg:

A. Meyers, cand. ex.
R. Visser, prop.
P. van Hegelsom, prop.
J. Ketelaers, prop.
J. Titulaer, prop.

Handelshoogeschool Rotterdam.

E. van Waes, doct. handelswet.

Notarieel examen:

J. Nysten, 2e d.
G. de Nys, 2e d.
J. Ackermans, 2e d.

P. Hilbrand, 1e d.
A. Houpperichs, 3e d.
J. P. A. Theunissen, 3e d.
J. Paulussen, 3e d.
M. Marres, 3e d.
A. Jochems, 2e d.
J. M. van Riet, 1e d.
B. Borghuis, 1e d.

(de examenlijst is afgesloten 1 Juli).

Werden benoemd:

tot **Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw:**

Th. H. A. M. van der Marck, Secretaris van het bisdom Roermond, geestelijk Adviseur der Coöperatieve Centrale Boerenleenbank.

J. C. Ament, lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Roermond.

Mr. Dr. F. L. J. van Haaren, proc.-generaal Hof van Justitie, ondervoorz. Raad van Bestuur in Suriname.

tot **Officier in de Orde van Oranje-Nassau:**

Mr. A. W. Koch, notaris te Leeuwarden, Voorz. Bijz. Raad van den H. Vincentius à Paulo, te Leeuwarden.

tot **Ridder in de Orde van Oranje-Nassau:**

J. J. L. Höppener, te Roermond.

tot **Ridder in de Orde van St. Sada van Joego-Slavië, 3e Klasse:**

Mgr. Dr. H. A. Poels, Hoofdaalmoezenier van Sociale Werken, te Heerlen.

tot **Ridder in de Orde van St. Sada van Joego-Slavië, 4e Klasse:**

P. J. Nicolaï, pastoor-deken, te Heerlen.

tot **Eere Kamerheer van Z. H. den Paus, in buitengewonen dienst met kap en degen:**

S. Arntz, te Nijmegen.

Werd begiftigd:

met het **Eerekruis Pro Ecclesia et Pontifice van den H. Stoel:**

P. Zeyen, muziekleeraar te Rolduc.

OVERLEDENEN.

(achter den naam is het geboortejaar aangegeven).

W. van Oppenraay (1850), Oud-districts-Schoolopziener, te Oisterwijk.
J. T. Quix, Notaris te Maastricht.
J. M. Hermans (1851), voorheen rector te Grubbenvorst, te Horst.
J. J. M. W. Emonds (1875), rector te Raath.
Th. Geurts, voorheen rector te Tungelroy, te Boekel.
S. H. van Crugten (1857), voorheen pastoor te Heythuysen, te Buggenum.
Mgr. P. L. Driessen (1869), Directeur der Congregatie van den H. Jozef te Heerlen.
J. W. G. Nelissen (1881), Pastoor te Neeritter.
P. J. A. van Loo (1908), te Schin op Geul.
Dr. A. H. M. J. Smits (1874), voorheen Pastoor der St. Annakerk te Breda, te Ginneken.
F. T. A. Beuskens (1909), te Gulpen.
Mr. H. M. A. Savelberg (1866), Vice-President van den Hoogen Raad der Nederlanden, te den Haag.
Jos. H. Meuffels S.J. (1853), professor aan het Sint John's College te Belize (Britsch Honduras).
A. M. I. Lenders (1877), Pastoor St. Hubertus te Maastricht.
Chrétien Mertz (1884), leeraar aan het Bisschoppelijk College te Sittard.
J. V. E. Klinkum (1867), Pastoor te Horn.
Pierre Wijnen (1914), te Waubach.
K. H. M. H. Receveur (1874), Pastoor-Deken te Wijk-Maastricht.

IN MEMORIAM.

Jozef van Loo. †

't Staat zoo eenvoudig op 't bidprentje: „Gij hebt, o Heer, mijn lijden in vreugde veranderd." Maar toegepast op Zef z.g. beseffen wij eenigszins de grootsche beteekenis van die woorden.

Als leerling van het vijfde Gymnasium, op achttien jarigen leeftijd, in de lente van zijn leven, klonk Christus' woord tot hem:

„Neem uw Kruis op, en volg Mij." En vier lange jaren drukte hij de voetstappen van den Goddelijken Voorganger op den weg naar Golgotha.

Aan het hart van zijn moeder schreide hij soms zijn leed uit, vroegen zijn droeve oogen naar het „waarom" van zijn smart.

Rondom zich zag hij zijn vrienden, voortwerkend op de te Rolduc gelegde fundamenten, de laatste hand leggen aan het gebouw van hun wetenschappelijke vorming. In een periode van schijnbaar herstel zwoegde hij om het verloren terrein te herwinnen. 't Mocht niet baten; hij berustte en liet den wil des Heeren geschieden.

Zef en Rolduc vergaten elkaar niet. Verschillende keeren bezocht hij 't oord, waar hij gelukkig was geweest.

Steeds was hij dankbaar voor 't bezoek van professoren en studievrienden. En dan klaagde hij nimmer....

In het najaar 1930 kwam een inzinking. Vrijwillig onderwierp hij zich aan een laatste operatie. De kelk van het lijden ledigde hij tot den laatsten druppel.

Gelaten vernam hij, dat de wetenschap hem niet meer vermocht te helpen. Thuis, te midden van de zijnen bereidde hij zich voor tot zijn Hemelvaart.

24 December werd zijn lijden in vreugde veranderd. Toen begeleidden Gods Engelen zijn mooie jongensziel naar 't Paradijs. Het eeuwigdurend Kerstfeest had voor hem een aanvang genomen.

Van der Vrecken en het Apostolisch-Vicariaat van Limburg in 1839.

P. van der Vrecken te Maastricht, een vurig Katholiek, die de belangen van zijn Kerk, waar hij kon, steeds trachtte te bevorderen, een man, die in hooge kerkelijke kringen groot aanzien genoot, richtte den 7den April 1839 aan den Zaakgelastigde van den H. Stoel, Mgr. Antonucci, in het Italiaansch een schrijven, dat wij hieronder vertaald laten volgen. [1])

Antonucci, die door de tallooze moeilijkheden, die hem van meerdere zijden in het bestuur der Hollandsche Missie in den weg gelegd waren, eenigszins wantrouwend geworden was, meende, dat het schrijven aan van der Vrecken geïnspireerd was door intriganten in Holland (questi intraginti di Olanda), [2]) die, zooals hij aan Kardinaal Lambruschini 12 April 1839 schreef, in verbinding staan met v. d. V. [3]) en die geenszins het welzijn der Katholieke Kerk op het oog hebben. Hij vond den inhoud van het schrijven te indiscreet en meende, dat v. d. V. moest begrijpen, dat Antonucci in zijn hoedanigheid van Zaakgelastigde van den H. Stoel niet in briefwisseling kon treden met v. d. V. over een aangelegenheid, die te zijnen tijde tusschen den H. Stoel en de Nederlandsche Regeering moest besproken worden. Daarom zond Antonucci den brief aan Kard. Lambruschini, om van deze de noodige instructies te ontvangen.

Lambruschini antwoordde den 4den Mei, dat v. d. Vrecken „in Rome goed stond aangeschreven wegens zijn uitmuntende eigenschappen en zijn oprecht streven voor den grooteren bloei der Kerk en Antonucci, zooveel de omstandigheden het gedoogden, hem moest ter wille zijn."

Daarop zond Antonucci aan v. d. Vrecken het volgend schrijven van 17 Mei 1839:

„Ik heb uw schrijven van 7 April j.l. ernstig overwogen; ik vond het zeer belangwekkend en ik breng er u mijn innigen dank voor. Weest verzekerd, dat ik van mijn kant alles zal doen, wat mogelijk is, in de door u aangegeven richting voor het geestelijk welzijn der geloovigen en den bloei der Katholieke Kerk."

Maastricht, 7 April 1839.

Hoogeerwaarde Heer!

De gevaren, waaraan ik mij meer dan eens blootstelde voor den bloei van onzen Heiligen Godsdienst en in den dienst van den H. Stoel, wat Pius VII z.g. en onlangs Gregorius XVI dankbaar erkenden, ver boven mijn verdiensten, geven mij, naar ik hoop, eenigermate het recht om aan Uwe Hoogwaardigheid, den waardigen vertegenwoordiger van den H. Stoel, eenige vertrouwelijke opmerkingen te zenden met betrekking tot den tegenwoordigen toestand van dat gedeelte van ons diocees Luik, aan den rechteroever der Maas gelegen, waar ik sinds meer dan 25 jaren woonachtig ben.

Uwe Hoogwaardigheid weet, dat de geheele provincie Limburg, met uitzondering van de vesting Maastricht, van af 1830, d.i. gedurende 9 jaren bezet en bestuurd wordt door de Belgische Regeering, totdat nu de Koning van Nederland het tractaat der 24 artikels van Londen aanvaard heeft, waardoor ongeveer 170 parochies met een bevolking van circa 160.000 Katholieken van België zullen gescheiden worden en terugkeeren onder de heerschappij van Willem I.

De Belgische Constitutie, die geheel verschillend is van de Nederlandsche grondwet, geeft een zeer groote vrijheid aan de Katholieke Kerk, waaronder b.v. de vrije benoeming der bisschoppen door den Paus, van de pastoors door de bisschoppen, de vrijheid om kloosters op te richten en van openbaar onderwijs, waardoor de bisschoppen kleinseminaries en scholen kunnen stichten. Van al deze voordeelen heeft onze streek, die nu

[1]) Archief der Internuntiatuur Busta XXIIII.
[2]) Hij doelde hier op van der Horst c.s.
[3]) Hierin vergiste zich A.

aan Holland afgestaan is, ruimschoots genoten sinds 1831; ongelooflijke sommen zijn besteed aan die verschillende instellingen. Nu de Nederlandsche regeering dit gebied weer in bezit genomen heeft, waarin de 4 groote steden: Roermond, Venlo, Weert en Sittard liggen, houden al die voordeelen voor den Katholieken Godsdienst op en zullen al die instellingen beginnen te kwijnen, wanneer de Nederlandsche wetten weer van kracht worden voor dit gewest, en dat alles niet zonder groot nadeel voor den Katholieken Godsdienst en het enorme verlies van al die sommen, die de bisschop en particulieren daaraan besteed hebben.

Wij durven niet beweren, dat de bovengenoemde gunsten zullen blijven voortduren onder de Nederlandsche grondwet, wanneer die van kracht wordt, omdat deze er mee in strijd is onder menig opzicht; het behoud van enkele gunsten, die niet indruischen tegen de grondwet, zou den Koning de liefde van een groot deel van het volk bezorgen, dat zeer gehecht is aan zijn godsdienst.

Twee zeer belangrijke inrichtingen voor den godsdienst in dit gewest zijn het **Klein-Seminarie van Rolduc,** een schitterend voorbeeld van godsdienstig en profaan onderwijs en het **Klooster der P.P. Redemptoristen van Wittem,** waar met de grootste onkosten en bewonderenswaardige edelmoedigheid der Katholieken een oud klooster met een openbare Kerk werd gerestaureerd, dat nu dienst doet voor de jeugdige religieuzen. De communauteit telt meer dan 40 leden uit alle naties.

Het Seminarie te Rolduc, een abdij, die bij testament der vroegere religieuzen, die ze van het Fransche Gouvernement hadden teruggekocht, aan het Seminarie van Luik was vermaakt, was met ongelooflijke onkosten door den bisschop van Luik weer in orde gebracht en is een waar meesterwerk. Meer dan 400 jongelui, waarvan minstens 50 als onderwijzer worden opgeleid, ontvangen er volledig onderricht, zelfs de filosofie wordt er onderwezen. Zonder dit Klein-Seminarie kan het Groot-Seminarie niet de noodige geestelijken vormen voor het bisdom.

Het concordaat van 1827, dat wel niet is geratificeerd, gaf verlof om klein-seminaries op te richten en de bisschop van Luik verkreeg van den Koning de toestemming voor Rolduc, maar alleen voor 18 maanden (een dwaze concessie), en het vooruitzicht van te mogen voortgaan met deze inrichting.

Nu zal dit gebied waarschijnlijk gescheiden worden van het bisdom Luik; men zou dan speciale toestemming van den Koning moeten vragen, opdat dit instituut kan voortbestaan en om des te gemakkelijker dat verlof te krijgen, en het tevens ook van voordeel te doen zijn aan Nederland, zou men moeten overeenkomen, dat de Apostolische Vicaris van Den Bosch of een andere kerkelijke overheid, aan wie de administratie daarvan zal worden opgedragen, in genoemd seminarie de jongelui uit het genoemde territorium zou kunnen laten opvoeden, om ze later te bestemmen voor de parochies in deze streek, terwijl de jongelingen uit het diocees Luik hun studies eveneens in Rolduc kunnen voortzetten. Dit zou dan nog beduidende sommen gelds opbrengen ten voordeele van de bewoners der streek en van de schatkist.

Men zou hetzelfde in het midden kunnen brengen omtrent het Redemptoristenklooster, waarvoor eenige aanzienlijke personen uit Weenen geld hebben bijgedragen. Maar men is het er niet over eens, of het voorzichtig zou zijn, wanneer men nu reeds bij het Nederlandsche Gouvernement om verlof zou vragen of dat het beter ware te wachten, totdat men het klooster zou willen opheffen.

Men hoopt, dat de Koning, die door het verlies van België een geduchte les gehad heeft, zich gunstiger voor de Katholieken zal toonen, die aan een meer welwillend bestuur gewend waren. Men verwacht, dat de Conferentie den Koning ook een dergelijken raad zal geven.

Het is waarschijnlijk, dat het gebied, dat aan Nederland teruggegeven wordt, evenals Maastricht, zal afgescheiden worden van het bisdom Luik tot groot verdriet der inwoners en dat het tenminste provisorisch zal geplaatst worden onder het bestuur van den Apostolischen Vicaris van Den Bosch, Mgr. Den Dubbelden, als Generaal-Vicaris van den bisschop van Luik; maar dat kan op den

duur niet blijven. Wij zijn 60 mijlen van Den Bosch verwijderd en staan onder een Commissaris-Generaal, door Mgr. Den Dubbelden benoemd. Dit alles belemmert de administratie en belet een spoedige behandeling der zaken.

Alle faculteiten door Luik gegeven gaan eerst naar Den Bosch, een afstand van 75 mijl, dan moeten deze verzonden worden van Den Bosch naar Maastricht, dat slechts 15 mijl van Luik ligt. Deze omstandigheden deden het denkbeeld ontstaan, dat niet nieuw is en reeds vroeger aan den H. Vader werd voorgelegd, om het oude eerbiedwaardige bisdom Roermond te herstellen, dat in 1561 opgericht en in 1801 opgeheven werd. De stad Roermond met 6000 zielen ligt in het midden van het bisdom, vooral als men het apostolische vicariaat Ravenstein (Reek), waar de versleten Apostolische Vicaris Borret nog slechts enkele dagen te leven heeft (dit vicariaat behoorde vóór het Concordaat aan het bisdom Luik) en dat van Grave, dat aan het bisdom Roermond behoorde, er mede wil vereenigen. In deze oude eerbiedwaardige bisschopsstad bevindt zich een prachtige Kathedraal, een bisschoppelijk paleis, een seminarie en het oude bisdom was altijd beroemd wegens zijn bisschoppen en zijn geestelijkheid. Het herstel van dit bisdom zou dus gemakkelijk zijn, als de Koning toestemde. De H. Vader kent het verlangen der bevolking en van de naburige bisschoppen. De Koning zou den dank oogsten van de geheele bevolking, die uitsluitend Katholiek is. Een zeer geschikt persoon voor den bisschopszetel zou Mgr. van Curium zijn, maar daarover willen wij niet spreken.

Iedereen hoopt op de vervulling dezer plannen: oprichting van een bisdom, behoud van het seminarie te Rolduc en van het klooster te Wittem, en in het algemeen op een welwillende behandeling der Katholieken. Wanneer, zooals men overal vertelt, dit gewest een afzonderlijk hertogdom zal uitmaken onder den souverein Willem I en een deel vormen van den Duitschen Bond, zou de souverein al deze wenschen kunnen inwilligen, zonder iets te kort te doen aan de grondwet, die voor een afgescheiden hertogdom niet van kracht zou zijn.

Wanneer dit gewest echter een deel zou uitmaken van Nederland, zooals het vóór de revolutie van 1830 was, dan zouden de antecedenten, n.l. dat het een deel van het diocees Luik geweest is, dat het uitsluitend door Katholieken bewoond is, gedurende 8 jaren onder de Belgische wetgeving gestaan heeft, die de oprichting van colleges en kloosters toestond, dan zouden de groote gemaakte onkosten, de tusschenkomst der Londensche Conferentie, het kenbaar gemaakte verlangen van den H. Vader, het eigen belang van den Koning, evenzoovele beweegredenen zijn, die den souverein moeten bewegen een uitzondering te maken op de wetten ten gunste van de Katholieke bevolking. Wanneer men nu een geschikt persoon zou kunnen vinden, die ten gunste der Katholieken in dit gewest een goed woord zou willen spreken — dikwerf heb ik den heer Senfft Pilach, gezant van Oostenrijk op de conferentie, en naar ik meen, ook bij het Hof in den Haag, hooren prijzen om zijn godsdienstige gezindheid — dan meen ik, dat diens invloed op den Koning een gunstig effect zou hebben. Ik weet niet, of Uwe Hoogwaardigheid dien persoon goed kent, die op het oogenblik in Londen is. Als gezant van den keizer van Oostenrijk zou het voor hem een schitterende verdienste zijn deze katholieke bevolking onder zijn bescherming te nemen, die nu onder een protestantsch vorst moet leven, vooral ook, omdat Roermond vroeger Oostenrijksch gebied was. Wanneer Uwe Hoogwaardigheid dezen persoon in vertrouwen kunt spreken, zoudt u een goed werk doen, hem de rechtvaardige verlangens van onze bevolking uiteen te zetten.

Ik weet niet, in welke verhouding Uwe Hoogw. staat tot den heer de Pelichy; ik ken hem persoonlijk niet, maar wel van der Horst.

Graaf Liedekerke, gezant des Konings bij den H. Stoel, is een goed Katholiek; hij zal geen bezwaar hebben om als onderhandelaar op te treden met betrekking tot de kerkelijke organisatie van het afgescheiden gebied.

Ik hoop, dat Uwe Hoogw. zich niet beleedigd zal gevoelen, omdat ik zoo vrij geweest ben Uw aandacht op een en ander te vestigen.

De H. Vader had de buitengewone goedheid in eene der vele audiënties die hij mij in 1837 verleende, mij zijn belangstelling te toonen in het toekomstig lot van mijn vaderland. Kardinaal Lambruschini interesseerde er zich eveneens voor. Ik hoop, dat uwe Hoogw. mij met een antwoord zal willen vereeren, dat evenals deze brief geheim moet blijven.

Met diepe gevoelens van hoogachting, heb ik de eer te zijn

van Uwe Hoogwaardigheid

P. VAN DER VRECKEN,

Commandeur in de Orde v. d H. Gregorius.

bij Mr. Ruiters, Graanmarkt.

P. S. Wanneer het onmogelijk is verlof te krijgen om het Klein-Seminarie te Rolduc te laten voortbestaan, dan zou het toch redelijk zijn, om het nog een of twee jaar te mogen aanhouden, opdat men gelegenheid en tijd hebbe het naar elders te verplaatsen, omdat men moeilijk een geschikte plaats zal vinden voor een dergelijke instelling en het zou daarom niet geweigerd moeten worden, omdat de oprichting wettelijk en volgens de destijds bestaande reglementen geschied is.

J. KLEIJNTJENS S.J.

.....

Rolduc's Orgel.

Is het waar, dat het Orgel van Rolduc der volledige restauratie van zijn aloude abdijkerk in den weg staat? Dat de machtige zanger met zijn honderd stemmen van allerlei kleur en toon, die vijfenzeventig jaar met de elkaar opvolgende generaties op alle feestgetijden heeft gejuicht en gejubeld, op alle rouwdagen heeft geklaagd en getreurd, weldra voor altijd zal zwijgen? Slechts met moeite kan men aan die gedachte wennen; maar moet het zoo zijn, mogen althans vele van die vanouds bekende stemmen blijven voortleven in datgene wat den ouden reus, al zal het uitwendig niet meer op hem gelijken, zal moeten vervangen.

Sic transit.... Een blijde dag was het, toen, bij het heropleven der Middeleeuwsche kunst, zijn machtig geluid voor 't eerst onder de eeuwenoude gewelven der pas in haar vorigen luister herstelde kloosterkerk weergalmde.

Met groote ingenomenheid werd Rolduc's orgel, zoowel als zijn onderbouw, het oksaal, ook door de mannen der kunst bij zijn ontstaan begroet; thans zijn het weer mannen der kunst die beider vonnis geveld hebben!

Moge één gezaghebbend getuigenis, als een stem uit het verre verleden hier eene plaats vinden. In den tweeden jaargang (1856) der „Dietsche Warande" schrijft Alberdingk Thijm, in een tweede Opstel over de Abdijkerk van Rolduc, als volgt:

„Men ziet uit het voorgaande, dat in meer dan één opzicht, de Kerk-zelve van Rolduc merkwaardig te noemen is. Ook om die reden verdiende zij dus wel met een „hoogzale" en orgel in den oorspronkelijken stijl des gebouws begiftigd te worden. Onze Limburgsche bouwmeester, de Heer Cuypers, wiens verdiensten, dezer dagen, ook door de Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten, met de opdracht van haar lidmaatschap gehuldigd zijn, heeft zich met de volvoering van dit werk mogen belast zien, en kweet zich van zijne taak op eene wijze als blijken kan uit de steengravure, waarmee de

kunstenaar onze „Warande" wel heeft willen vercieren [1])"....

En twee bladzijden verder: „Het oxaal van Rolduc is ingewijd op den feestdag der H. Caecilia des jaars 1853; het orgel, met zijn kunstig gebeitelden schrijn, op het feest Onzer Lieve Vrouwe van den Karmel, 16 Juli 1855, in tegenwoordigheid van den Hoogwaardigen beschermheer der kunst in Limburg, Mgr. Paredis en van Z. Hw. den Apostolischen Vikaris van Java. [2])

Wij vernemen met genoegen, dat aan de nieuwe schepping van den Heer Cuypers — de romaansche orgelschrijn — de goedkeuring ten deel is gevallen van den tegenwoordigen hoofd-architekt aan den Keulschen Dom, den met roem bekenden Zwirner: op het gebied der kunst vooral werkzaam in de zuivere Gothiek der XIIIe eeuw — op dat der Godsdienst de katholieke belijdenis niet toegedaan — kan de Hofraad Zwirner moeilijk verdacht worden van vooringenomenheid, als hij lof geeft aan een romaansch werkstuk, dat aan moderne behoefte in een katholieke Kerk voldoen moet." A. Th.

Laat ik hier nog, als hulde aan de mannen die vooral bijdroegen tot het ontstaan van het orgel, in afschrift bijvoegen een document, dat de **stichtingsoorkonde** ervan mag heeten. De daarin genoemde Eerw. Heer Dupont, pastoor van 's-Hertogenrade, was een groot en hoogst verdienstelijk vriend van Rolduc. Vgl. over hem Jaarb. 1930 bl. 76 en vlg. Prof. Ariëns, daarin eveneens genoemd, was een oom van wijlen Dr. Alf. Ariëns, en destijds leeraar te Rolduc, groot kenner en liefhebber van muziek.

L. J. Ch.

Auspice et adjutore Deo cum Virgine Matre.

La veille de St. André, il a été résolu dans la maison pastorale de Rolduc, (Herzogenrath) sous l'inspiration de Monsieur Dupont, curé de la dite paroisse, de mettre la main à l'oeuvre, dès le lendemain de ce jour, pour la confection d'un orgue complet, au Séminaire de Rolduc. L'exécution en est confiée par la présente, de par Mons. le Dir. Peters aux bons soins de Mons. le prof. Ariëns. Celui-ci s'impose de fournir une disposition avec plan, reconnu convenable, et se charge de tous les soins, que demandera l'exécution de l'ensemble. Il n'aura de compte à rendre qu'à Monsieur le Directeur, tant pour le mode que pour les moyens d'exécution. Dieu aidant, il s'engage à réaliser tout le plan dans l'intervalle de deux ans.

Le dit Monsieur Dupont s'engage à contribuer à cette oeuvre pour la somme de 200 thaler [1]); Monsieur le Directeur Peters, engagé par une offre si généreuse, s'engage de même à concurrence de 100 thaler.

Presbytère de Rolduc, ce 29 Novembre 1852.

DUPONT, curé de Rold.
H. PETERS, Dir. de R.
TH. ARIËNS, prof.

Het orgel kostte onvermijdelijk een voor dien tijd zeer groote som gelds. Hoe de edelmoedige Pastoor Dupont zich voorstelde, dat men daartoe kon geraken, blijkt uit den brief dien hij daags daarop schreef aan prof. Ariëns:

Rolduc, le 30 Nov. 1852.

Monsieur le Professeur,

Ne pouvant me rendre à votre aimable invitation parceque je ne me porte pas trop bien, permettez toujours, que je vous communique mon avis sur l'acquisition de la somme nécessaire pour votre orgue.

Dum ferrum candet cudendum est.

Vous avez d'abord la somme de	fr. 1125 [1])
Mons. le Proviseur ne fera pas moins que M. le Directeur, donc	375
De même M. le Doyen de Kerkrade et M. le Curé de Merkstein	750
de même M. le Vicaire W. et Mons. Coolen	750
Messieurs les Professeurs de Rolduc au nombre de vingt, pendant deux années chacun 100 fr.	2000
Monseigneur	1000
	fr. 6000

[1]) Een lithogr. reproductie in folio van het oksaal en de orgelkast.

[2]) Mgr. P. M. Vrancken, Vic. Apost. van Batavia.

[1]) fl. 360.

[1]) De in het vorige stuk vermelde bijdragen van 200 en 100 thaler.
Men rekende in dien tijd nog meestal met francs.

Voilà toujours une somme qui peut encourager; mais qui n'en restera pas là, car je ne compte pas tous les bienveillans, comme vous voyez.

Courage donc.

Agréez mes salutations cordiales

Votre dévoué

DUPONT, curé.

Er werd inderdaad een inschrijving geopend. Het bedrag waarvoor de optimistische pastoor alle professoren had aangeslagen, was kennelijk te hoog; er werd nochtans met groote edelmoedigheid geofferd, ook door vrienden buiten Rolduc. De nog bestaande lijsten geven nauwkeurig aan, wat ieder bijdroeg, en ook wie de betaling van het toegezegde vergaten.

B. H. E.

.....

Et Kloëster=kapelche.

Der schöne Maimond is bejonne,
De natejaal die is werm hei,
Der schönne Maimond mit zieng blomme
Mit voejelzang en koekoekschrei.
De welt, die is wie nui erstange,
Wie 'ne blommejaad ze vür os liet,
De winkternoëd is toen verjange,
Et laacht en winkt ing schönder ziet.

Et veld dat steet vol Joddesjave,
De obsboom vol va blommeprach,
Kom, los os ziël zich noen ins lave
A Joddes Jodheed en Zieng mach.
De zon, die wurpt heur letzte stroale
Wie julde piel op busch en veld,
Els wul ze os ee bild joa moale
Va Joddes almach op de welt.

Der weag veurt mich durch Rolduc's velder
Noa dat kapelche, oad mér net,
Hoeg in de loót doa zingt zoó helder
Der liever nog zie dankjebed.
Vür et kapelche ing modder steet,
Veer kingerchere um heur stunt,
Ze klaagt de Modderjoades heur leed
En vroagt heur hulp, wen tmië nog kunt.

Ich blief tzeruk, wil heur nit stüre
In dat vertrouwongsvol jebed.
Mèr wat is dat? — Wat mos ich hüre?
De kinger zinge zoó ring en net:
„Maria, Maienkönigin!
„Dich will der Mai begrüssen;
„O seg'ne seinen Anbeginn
„Und uns zu deinen Füssen".

Mie hatz woód weech en vuch mie oog,
Ing modder beant, de onschold zingt!
Wat ich doa hoët en ich doa zoog
Janz zicher durch de wolke dringt,
Wat ee herlich bild mich der himmel joof,
Umraamd va oaveds=zonnestroale,
Wat kan doch osze katollische jloof
Vür herliche bilder moale!

Noen junt ze voet en ich kom noader
En jrus Maria inniglich,
Mie hatz, dat wead noe nog veul schwoader
En al stamelens bean ich mich:
„Milde Königin gedenke,
„Wie's auf Erden unerhört,
„Dass zu Dir ein Pilger lenke,
„Der verlassen wiederkehrt."

Doa komme Rolduc's stoedente e=raa
Noa 't kapelche in et veld.
Ze zint voller vreud, dat ziet me hön aa,
Als wen 'n jehuët de janze welt.
Ze komme de Modderjoades iere,
Heur um jenaad en zeage vroage,
Heure beistank bei et liere
En in die jevoarvol joare.

Ze hant noen opjehoëd mit beane —
Et letzte Amen is verhalt —
En mechtig klinkt oes hongede keale,
Dat 't uvver busch en velder schalt:
„C'est le mois de Marie,
„C'est le mois le plus beau,
„A la vierge chèrie
„Disons un chant nouveau."

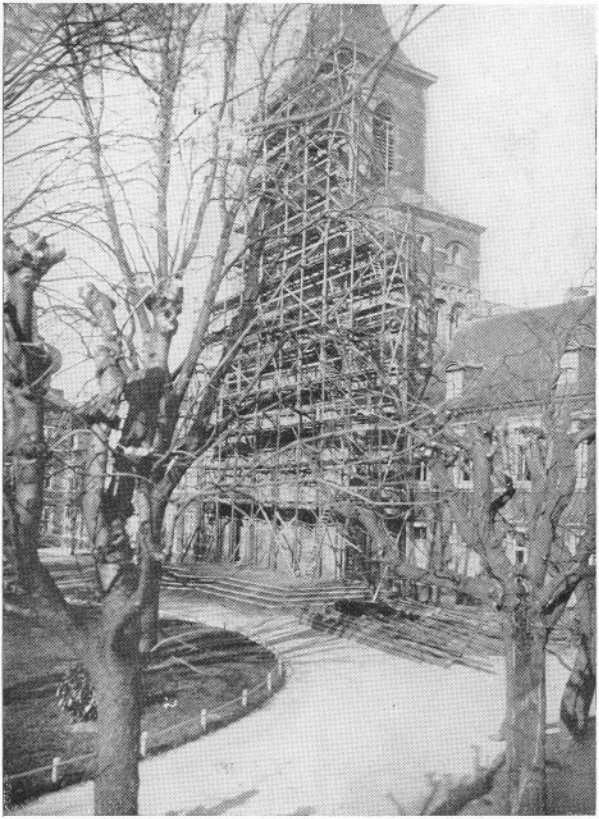

DE RESTAURATIE VAN DEN KERKTOREN

HET OUDE ORGEL

DIRECTEURSFEEST: Défilé van de Leerlingen

ET KLOËSTERKAPELCHE

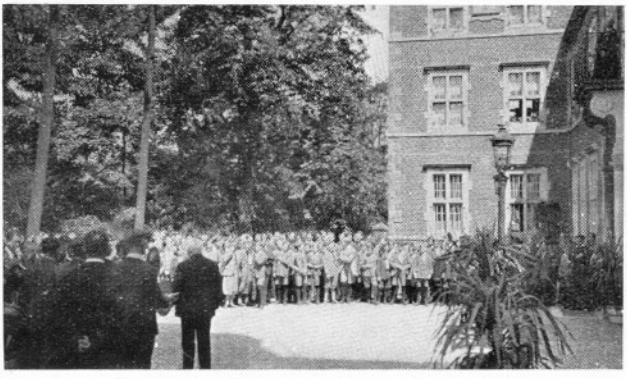

DIRECTEURSFEEST: Aubade van de Harmonie en de Leerlingen

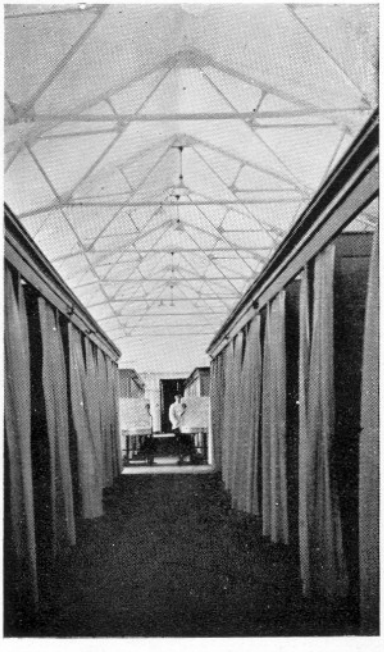

DE NIEUWE SLAAPZAAL III

DIRECTEURSFEEST: De Gasten bij 't Avondconcert van het Harmonie-orkest der Oranje-Nassau mijnen

Et wead alles stil...., der oaved kunt
Der nievel bejint tze zinke,
En hei en doa al steare stunt
An et firmament tze blinke.
Ich bin va verwongerong janz stom
En doch is ming ziël zoë vroë.
Op=ins van Ailbertus=hilligdom
De Johannes=klok vingt an 't loewe.

De Johannes=klok vingt an 't loewe.
Hür ich vür Rolduc's tabernakel
Ee jöngsje beane zoë inniglich —
Zieng ziël is oane makel —:
„O Jezus, Gij goede kindervriend,
„Wil toch aan mijn moeder geven
„Het ware geloof, dat mij bezielt,
„Zelfs ten koste van mijn leven!"

— — — — — — — — —

Wat ee herlich bild mich der himmel joof.
Umraamd va jnade=zonnestroale,
Wat kan doch osze katollische jloof
Vür herliche bilder moale!

Oche, der Mai 1931 J. G.

.....

Licht- en schaduwzijden van een Abbatiaal Recht.

In zijn Notitia status rerum, etc. wijdt abt Heyendal een afzonderlijke paragraaf aan het jacht= en vischrecht, zooals de abdij deze van tijden her heeft bezeten en uitgeoefend.[1]) Het laatste recht schijnt niet van zeer groote beteekenis geweest te zijn. Dit hing samen met de omstandigheid, dat het riviertje, waarin dit recht uitgeoefend mocht worden, nu eenmaal niet al te veel opleverde voor de kloosterlijke tafel. In de Notitia lezen we: ius piscandi in amne Vermis cum piscium parum ferax sit vix annotari meretur. Trouwens wie het riviertje kent, zal niet anders verwachten, zelfs niet wanneer men de ongerechtigheden waarmede fabrieken en mijnen het ontsieren, een oogenblik wegdenkt. Het eenige wat den historicus hier wellicht interesseert — dit terloops — is de mededeeling, dat de abdij haar recht mag uitoefenen van de grensscheiding tusschen het dominium Kirchrodénse en het dominium Heydence tot den molen van Nievelstein.

Heel wat belangrijker daarentegen was het abbatiale jachtrecht. De rijkdom aan wild moet bepaald groot geweest zijn. Dan wordt ook begrijpelijk, dat de abdij telkens moeilijkheden ondervindt van de zijde van personen, die de abdij Kloosterrade in haar recht trachten te bekorten. Voortdurend worden er processen gevoerd, waarbij de abdij telkens als winnende partij uit het strijdperk treedt.

Juist in verband met dit jachtrecht zijn de Notitia van Heyendal in meer dan een opzicht interessant. Zij vergunnen een zij het vluchtigen blik op de fleurige jachtfestijnen uit die dagen. Zij laten even iets zien van den geest van het kloosterleven uit de zeventiende eeuw, ook van het streven naar hervorming waar dit noodig is. Zij leeren ons de talrijke verwikkelingen, die de uitoefening van dit recht met zich mede brengt. De schaduwzijden naast de lichtzijden!

Wanneer men de aanteekeningen van den schrijver der Notitia raadpleegt, dan is er geen al te groote fantasie vereischt, indien men zich een voorstelling wil maken van de abbatiale jacht in het Kloosterrade der zeventiende eeuw. Heyendal memoreert, dat men ter jacht uittrekt: cum canibus, avibus, retibus totoque venatorio apparatu. Oudere confratres en bejaarde menschen, die in de naaste omgeving der abdij woonden, hebben Heyendal mededeelingen verstrekt over de wijze, waarop met de noodige plechtstatigheid het jachtgenot bevredigd werd: instituisse solemnem venationem cum cornibus et canibus. Dergelijk jachtvertoon moge heden vreemd aandoen. Het valt niet gemakkelijk het geschal van den jachthoorn en het geblaf van de meute te realiseeren in een landschap, waar thans de mijnsirene spottend joelt te midden van eerbiedwaardige monumenten met een geschiedenis van eeuwen.

[1]) Een afschrift dezer Notitia berust in het archief van Rolduc. De in deze bijdrage verwerkte aanteekeningen vindt men in de Notitia: I. 5. 6.

Men kent de verzen uit Dreizehnlinden:

Sei gedenk der wetterfesten
Lanzenknechte der Konvente,
Sei gedenk der scharzen Krieger
Auf dem weiszen Pergamente! —

Auch zu rauherm Dienste stählten
Die Geschornen ihre Kräfte:
Schicklich wuszten sie zu führen
Bogen, Beil und Lanzenschäfte,

Waren Feinde zu verjagen,
Die des Feldes Frucht verbrannten,
Oder Räuber, die der frommen
Spendebringer Weg verrannten;

Oder war ein Festtagsbraten
Zu erbirschen in den Forsten,
Sei's ein stolzer Sechzehnender,
Sei's ein Bursch mit Wehr und Borsten. —

Also übten sie beständig
Friedenswerk und Kampfespflichten,
Doch der Arbeit für die Seele
Heil vergaszen sie mitnichten.

De arbeid aan de ziel schoot er wel eens bij in. Ook in de zeventiende eeuw was men er zich wel van bewust, dat het jachtbedrijf niet geheel strookte met den geest, zooals die binnen de kloostermuren diende te zijn. In 1680 komt er een algeheele ommekeer. Men begint met hervormingen. Eén der gevolgen van de hervormde tucht teekent Heyendal op met deze woorden: ipsimet religiosi nostri non amplius personaliter et per seipsos, ut ante soliti fuerant, venati fuerint, sed tantum per famulantes venatores suos, adeoque venatio deinceps non ipsorum voluptati sed tantum utilitati servierit. Men mag hieruit derhalve wel afleiden, dat de genoegens der jacht redelijke grenzen te buiten gingen. Voortaan zouden dus alleen de eigen jagers der abdij — vermoedelijk tevens hoorigen der abdij — belast zijn met de proviandeering der wildkelders. Het instituut zelf was overigens reeds vroeger bekend. In het begin der zeventiende eeuw zien we hoe de jagers van het klooster uittrekken en 's nachts in Ubach overnachten. Waar het jachtrecht der abdij zich uitstrekte over de geheele landen van Overmaas (per universas suae Majestatis ditiones ultramosanas), zal het wel vaker voorgekomen zijn, dat de venatores elders nachtverblijf zochten en vonden. Dat dit nachtkwartier na een dorstigen dag een dorstigen avond meebracht, mag men veilig afleiden uit een andere hervormingsbepaling van 1680, die Heyendal aldus formuleert: quod venatores monasterij non amplius ad venationes procul distantes ideoque operosas et multum sumptuosas, sed tantum ad vicinas et commodas impensisque carentes missi fuerint. Kennelijk heeft het ministerie van finantiën hier een hartig woordje medegesproken!

Van het wild, dat gejaagd werd, noemt Heyendal: herten, wilde zwijnen, hazen en patrijzen. Bij de patrijzenjacht spande men zelfs de netten tot vlak voor de poorten van Maastricht. Voor de jacht op herten en wilde zwijnen schijnt „dasz Finn", een jachtveld in de koninklijke bosschen in het hertogdom Limburg, een uitermate geschikt terrein geweest te zijn.

Dat men ook reeds vóór Heyendal's tijd het jachtrecht niet meer in zijn vollen omvang uitoefende, was mede het gevolg van overwegingen van politieken aard. De drie landen van Overmaas, aldus abt Heyendal, waren in 1648 door de Hollanders bezet en in 1664 verdeeld tusschen den koning en de vereenigde provincies. Sedert dien tijd oefende de abdij haar jachtrecht niet meer uit in de landen, welke aan de vereenigde provincies toegedeeld waren. Een tweede reden was: dat de koning in de jaren 1630 en 1645 bepaalde gedeelten van de landen van Overmaas verpand, resp. verkocht had. Feitelijk althans gingen de jachtrechten der abdij op deze wijze verloren. Men hechtte aan dit verlies blijkbaar niet zoo heel veel gewicht. In de Notitia wordt vermeld: cum ad loca tam longe dissita raro venationes suas extendere soleret.

Nu moge de abt van Kloosterrade van oudsher gerechtigd geweest zijn tot de uitoefening van het jachtrecht, dit neemt niet weg, dat hij in een reeks van procedures telkens weer zijn goed recht heeft moeten verdedigen en met succes.

In 1639 wordt er een geding gevoerd met graaf Otto Willem van Gronsfelt, heer van Rimburg. Deze had zich blijkbaar door middel van zijn ondergeschikten op eenigszins gevoelige wijze verzet tegen de uitoefening

van het jachtrecht door de abdij. De strijd wordt uitgestreden voor den Raad van Brabant (in Brabantico suae Maiestatis consilio). Uit de processtukken blijkt — de procedure wordt gevoerd door abt Duckweiler — dat de abdij van Kloosterrade jachtrecht bezat niet enkel ten tijde van abt Balduinus ab Horpusch, doch ook ten tijde van diens voorgangers. Tevens blijkt uit de stukken, dat het recht der abdij zich uitstrekt over het abdissenbosch (in sylva quae vocatur abbatissae). In de Notitia zien we, dat abt de Amezaga in Brussel uit origineele documenten persoonlijk opteekende, dat de abdij mocht jagen in de landen van Overmaas: et specialiter in sylva dicta die Oberstock sub dominio de Rimborch. Deze gegevens ontleende hij blijkbaar aan getuigenverklaringen afgelegd door Petrus ab Horpusch, Henricus Poyck, praetor, en den faber ferrarius ex Hanraet. Den naam van dezen smid vermeldt Heyendal niet.

Van het incident met den graaf stappen we inmiddels nog niet af. Het had verdere gevolgen, die het vermelden waard zijn. Den jagers der abdij, die in het abdissenbosch hun bedrijf uitoefenden, waren namelijk vijf bombardae, verder de netten en de wildzakken afgenomen. Bovendien had Georgius Rhen, 'n jager in grafelijken dienst (venator Rimburgensis), een zijner abbatiale collega's Martinus Rutten, indigena Kirchrodensis, gedood. De schrijver der Notitia bericht, dat de dood veroorzaakt was glande plumbea petulanter. Onmiddellijk na het gebeurde dient abt Horpusch een klacht in bij den Raad van Brabant tegen Otto Willem van Gronsfelt. Hij beleeft zelf het einde der procedure niet meer. Het resultaat is geweest, dat Otto veroordeeld werd tot teruggave van bombarden, netten en alia instrumenta venatoria. Ook de kosten van het geding komen voor 's graven rekening. Omtrent deze kosten treft Horpusch's opvolger abt Duckweiler een regeling met den heer van Rimburg in 1640. Deze komt hierop neer, dat de graaf aan de abdij 200 imperialen betaalt ter vergoeding van de gemaakte proceskosten en van de kosten veroorzaakt door de gevangenhouding van Rhen. De familie van den verslagene krijgt eveneens haar deel, namelijk 75 imperialen. Voor onderhoud en bewaking van den delinquent betaalt de graaf 21 imperialen extra. Tenslotte zijn 20 imperialen bestemd: pro sportulis scabinis Kirchrodensibus.

Later — in 1667 — wordt de abt van Kloosterrade in een procedure gewikkeld met iemand, waarvan men het niet zoo heel spoedig verwachten zou: de abdis van Thorn. Ook nu is het jachtrecht weer het wrijvingspunt. En wel het jachtrecht onder Ubach. De Raad van Brabant is wederom het forum, waar het geschil wordt uitgevochten. De abdis weet blijkbaar van geen wijken. Het zwakke geslacht ziet kans de procedure te rekken. Haar tegenspeler in den strijd buigt evenmin. Deze laatste, abt Petrus Melchior von der Steghe, beleeft het einde van den strijd niet eens. Pas in 1683 is het pleit beslecht. Eerst dan keert de rust terug. Volgens Heyendal hebben de jagers daarna tot 1719: publice ac pacifice nemineque contradicente sub districtu Ubacensi venari perrexerunt. Hij voegt hieraan toe, dat de officieele stukken, die op deze procedure betrekking hebben, berusten in het refugium der abdij te Aken.

We zijn hiermede nog niet aan het einde. Wie de lusten heeft, moet ook de lasten verwachten. In 1675 zijn de venatores der abdij op de hazenjacht in de buurt van Alsdorf. Baron van Blanckart krijgt de onfortuinlijke gedachte een der jagers van Kloosterrade gevangen te nemen. Hij laat hem meteen opsluiten op zijn kasteel. Spoedig moet hij intusschen den man vrijlaten. Onmiddellijk toch na deze gebeurtenis protesteert de abdij tegen het gepleegde onrecht, nadat schout en schepenen van Merckstein van een en ander op de hoogte gesteld zijn. Bepaald vernederend moet voor den baron geweest zijn het feit, dat hij propria manu den gevangen jager ter vrije beschikking moest stellen: in vestibulo maioris aulae monasterij.

Tenslotte nog een jachtconflict. Tegenpartij van den abt is nu de drossaard van het land van 's Hertogenrade Santa Cruz. Tijd van de handeling zijn de jaren 1681 en 1682. De drossaard had de stoutigheid Zeger van

Ebsendorff, weer een der venatores in abbatialen dienst, te arresteeren. Dit feit had zich voorgedaan, terwijl Zeger op patrijzenjacht was binnen de grenzen der immuniteit van 's Hertogenrade. Resultaat is: een procedure Men zou wellicht verwachten, dat Santa Cruz het jachtrecht der abdij betwist. Neen, hij erkent dit volkomen. Zijn verweer luidt, dat juist deze jager ter plaatse niet bevoegd was tot de feitelijke uitoefening van het recht der abdij: quod esset iuliacensis et sub illa ditione haberet domicilium et familiam. De bemoeiingen van den abt van Kloosterrade hebben tot gevolg, dat het arrest wordt opgeheven. In Februari 1682 heeft de laatste zitting plaats in deze zaak voor het hoog gerecht van 's Hertogenrade: et sic res finita fuit!

Bij een der herdenkingsfeesten sprak Neujean de woorden: La plus belle face de cette maison, son plus beau côté, c'est celui par lequel Rolduc regarde le ciel. In deze bijdrage voor het jaarboek domineeren wellicht de schaduwzijden. Toch beteekent de erkenning van eigen fouten en gebreken en het streven naar beter een lichtend punt in de geschiedenis der oude abdij.

B. HERMESDORF.

Nijmegen, 21 April 1931.

.....

De Krijgslist van den Abt (1570).

Toen ze met hun drieën de Completen van Beloken Paschen hadden gezongen — dof en weifelig zwierf de klank van hun versleten stemmen verloren onder de zwart geblakerde gewelven — waren broeder Bonifacius en vader Tarcisius, nabiddend met gebogen hoofd en gekruiste armen, teruggegaan naar hun cellen diep-weg in het leege duistere klooster. Abt Wormbst echter bleef als immer het laatst en nog lang voor het altaar neergeknield. Wie ter wereld had ook meer te bidden en aan God te vragen dan hij, wien in dezen benarden oorlogstijd de zorg voor het aloude Kloosterrode[1]) was toevertrouwd en die het tot tweemaal toe moest prijsgeven aan de troepen van de Nassauers bij hun opmarsch tegen de Spanjolen. De hooge brandschatting van tienduizend rijksdaalders had hij hun niet kunnen of willen opbrengen — dus werd het vuur aan de muren gelegd. En al waren de weidsche gebouwen hier op den heuvel midden in de bosschen al te hecht om zelfs door vlammen vernield te worden, toch stonden ze er nu met gehavende daken, half verkoolde balken en binten, bewalmde muren, en uit de holle vensters gruwde de verlatenheid even somber als de verwoesting zelf. Want van de kloosterlingen en scholieren waren na hun vlucht geen anderen nog weergekeerd, dan alleen broeder Bonifacius, de tachtigjarige, door heimwee teruggedreven naar het oord, waar hij vier jaar oud als wees werd opgenomen; vader Tarcisius, de man Gods en wijze leeraar, die altijd verlangd had zijn leven als kluizenaar te mogen voleinden; en hij, de abt, toen eindelijk een Akensch burger, op voorbede van deken Wormbst van het Maria-munster, zijn neef, den losprijs van tweehonderd daalders betaalde om hem uit de gevangenschap der Nassauers vrij te koopen. Drie dus nog over van de voltallige en bedrijvige kloostergemeente, die nog geen tien jaar geleden de abdij bevolkte. Drie — maar immers nog genoeg om te bidden voor Kloosterrades behoud en wederopbloei! Drie — en waarom niet hoopvol en blijmoedig de toekomst tegemoet gezien? Na vier en een halve eeuw weer = en = nog drie broeders hier, waar er immers eenmaal drie gekomen waren om deze heilige plek te vinden en er, de H. Drievuldigheid ter eere, in den vorm van een klaverblad drie-in-één, den grondslag te leggen voor een stad Gods, die nooit vergaan mocht. Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion, ut aedificentur muri Jerusalem.

[1]) Rolduc.

Het Miserere-vers is voor Kloosterrodes abt tot de verzuchting geworden van elk zijner levensuren bij dag en nacht. „Handel goedgunstig, Heer, in Uw welwillendheid met Sion; dat opgebouwd worden de muren van Jeruzalem". Om Kloosterrode heeft hij in zijn gevangenschap angsten doorstaan heviger dan die van anderen voor den dood. Maar toen hij, eindelijk vrijgekocht, terugkwam, alleen door dien angst een oud man geworden, stond hij beschaamd over zijn gebrek aan vertrouwen in God, die gewaakt had over wat de tijdelijke waker onbewaakt moest achterlaten. Neen, neen — Kloosterrode was nog geen bouwval — en veel verarmd was Kloosterrode evenmin; want bij de eerste geruchten over het leger dat van den Rijn optrok tegen de Spaansche tirannie, had de abt met de kloosterlingen alles wat de abdij aan kostbaars bezat, de heilige vaten, relieken, beelden, kandelaars en kroonluchters, boeken en paramenten, de altaar- en ordegewaden, vloer en wandtapijten, in koffers en kisten van ijzer verborgen in de dichtgemetselde geheime kluizen onder de voorraadkelders. Daar lag Kloosterrodes kerkeschat nog begraven, veilig, zooals de herinnering aan Kloosterrode wel moest begraven liggen in het hart van de nu verspreide kloosterlingen en scholieren, het onweerstaanbaar heimwee dat hen vanzelf terug zou drijven....

Abt Wormbst ging langzaam de treden af van het altaar naar het middenschip, zag het maanlicht schuin door de hooge nisvensters langs de gewelven en pijlers glijden, en glimlachte stil voor zich heen. „Kloosterrode is niet dood, maar het slaapt. Een slaap als een schijndood, door God gegeven om deze Zijn stad tegen alle aanvallen te beschermen. Want welke oorlogsmannen plunderen wat leeggeplunderd lijkt of verliezen hun tijd met den brand te stoken in wat reeds gebrand heeft zoover het branden kon? Sterker dan wallen en grachten en honderd kartouwen, beschermt de schijndood Kloosterrode...."

Gelukkig met die gedachte — was ze niet een troostend antwoord op zijn laatste bidden? — kwam abt Wormbst de kerk uit. Maar eer hij zich weer omwendde om haar poort te sluiten met den zwaren sleutel, dien hij aan den gordel droeg, zag hij verrast en onderzoekend het voorplein over. Een schaduwgedaante had zich daar losgemaakt uit den onzekeren schemer van laten dag en vroege maan, en trad op hem toe, een man dicht in zijn mantel gehuld met den hoed diep in de oogen, die tegelijk de hand geruststellend uitstrekte: „Schrik niet, vader abt. Uw neef, de deken van het Maria-Munster, zond mij. Ik ben de jongste van zijn kapelanen. P a x t e c u m."

„Een Christelijke groet mag wel ons wachtwoord zijn in deze tijden van vervolging en geloofshaat. Toch dacht ik eerder aan de weerkomst van een onzer vroegere kloosterlingen dan aan een verspieder of sluipmoordenaar, toen ik u zag.... En nu nog eerder aan goede dan aan kwade tijding.... Alsof mij zooeven daarbinnen betere dagen voorzegd zijn!"

Bedrukt, bijna meelijdend ziet de kapelaan den ouden man aan, zoo zwaar beproefd en nog zoo vol vertrouwen: „Al is het wel niets over beeldstormers en rebellen, dat ik u melden kom", begint hij omzichtig, „toch zal 't misschien deerlijk voor-eens-en-altijd uw goede hoop verstoren. Welingelicht laat deken Wormbst u zeggen, u voorbereid te houden op de komst van een drietal gelastigden, die den Paus volgens zijn wil en verzoek verslag moeten geven over den toestand van Kloosterrode. Het is in Aken geen geheim meer, dat de nieuwe orde, door onze stad binnen haar muren geroepen eer de ketterijen nog verder zouden voortwoekeren, dat die zeer verdienstelijke geloofsverdedigers hun werk over heel deze landstreek willen uitstrekken, en den Paus verzochten zich hier te mogen vestigen. In deze „verlaten puinhoopen van een oud klooster", zooals ze hem uw weidsche abdij noemden".

„Dus.... dus?" heel langzaam dringt de beteekenis van de Akensche boodschap tot abt Wormbst door. „Ja maar.... ik heb grooten eerbied, groote bewondering voor de zonen van Ignatius.... maar van Kloosterrode moeten ze afblijven, heer kapelaan. Wat? Wat!"

„Als u de Pauselijke gelastigden aan het

verstand kon brengen, dat het hier geen puinhoopen van een verlaten klooster zijn," weifelt de boodschapper, wien de grijsaard, dor-bleek in zijn ontdaanheid, meer en meer een schim begint te gelijken, zooals hij daar in het maanlicht staat, voor de bewalmde gevels van het doodstille, immers hol-uitgebrande klooster.

„Puinhoopen?" Abt Wormbst ontwaakt uit diepe overweging. „Zooeven nog geloofde ik vast, dat voor Kloosterrode deze schijndood juist Gods bescherming was. Daarom moet ik nu wel gelooven, heer kapelaan, dat uw boodschap het werk is van God, die zegt: „Leef op, Kloosterrode, en toon dat ge sliept en niet dood waart. Leef om hen te weren, uw naaste vrienden, die zich reeds uw erfgenamen wanen.... Waak, waker, dien Ik stelde!" Zie, jonge vriend, twee keeren moest ik Kloosterrode door overmacht gedwongen, aan het gevaar overlaten — deze derde maal sta ik en blijf ik op de bres! Drie Pauselijke gelastigden om Kloosterrode tot verlaten puinhoopen te verklaren? Laat ze komen! Ik lach, omdat ik denk, hoe ze zullen afdruipen. Vier en een halve eeuw lang werd door onze kanunniken door lief en leed heen, door verval en verheffingen heen, de regel van Augustinus onderhouden, en zoolang abt Wormbst hier staat als plaatsvervanger van alle Augustijnen, die hier ooit God dienden en verheerlijkten, zal welke orde ook die van Augustinus niet verdringen van Kloosterrode!"

Bezielen zijn eigen woorden den grijsaard zoo, of stroomt de bezieling hem toe van omhoog, terwijl hij spreekt? Hoe dan ook, de voorzichtige boodschapper oordeelt het noodig den goeden kloostervader te beschermen tegen een ongerijmde vervoering, die de teleurstelling des te zwaarder zou laten wegen: „Toch vrees ik, vader abt, dat alle betoog hier weinig zal baten, omdat de werkelijkheid het weerspreekt."

Daar beginnen de oude oogen jong en vroolijk te tintelen: „Niet te haastig, heer kapelaan, met uw oordeel over de werkelijkheid! Wij scheppen ze zelf, die werkelijkheid, u en ik.... u alvast door me den pachter met zijn twee zoons te gaan roepen.... ik daarbinnen met m'n twee laatste getrouwen. Wij met ons drieën, en drie stevige boeren, en u, dat is zeven. Meer dan genoeg om Kloosterrode weerbaar te maken tegen deze nieuwe belagers. Volg me, heer kapelaan. Een nacht slapen mogen we wel voor de eer van den grooten Augustinus over hebben."

II

Het was of het nieuwe leven, dat het onvoorziene gevaar zoo plotseling in Kloosterrodes grijzen wachter wekte, tegelijk heel Kloosterrode waarlijk uit zijn schijndood opriep. Uur na uur duurde daarbinnen het heen en weer loopen, het kloppen en breken, het slepen en aandragen, trappen op, trappen af, de kelders uit, de gangen door, alles naar de kapittelzaal en de kerk. Nog vóór middernacht was het zwaarste werk verricht, toog de pachter met zijn twee zoons uit, om, volgens weldoordacht plan, ook de pachters en pachters-zonen van de omgelegen hoorige hoeven op te roepen en uit te zenden, zoodat naar elke der vijftien parochies, sinds de dertiende eeuw aan Kloosterrode toevertrouwd, een afzonderlijke bode uitging, die vóór of kort na zonsopgang mede terugkwam als begeleider van den parochie-pastoor door abt Wormbst ontboden en in de kapittelzaal opgewacht.

Zwijgend schuiven ze binnen, allen verwonderd, min of meer ontrust, sommigen na te lange eenzaamheid wat schuw en bedremmeld: Kerkrade en Hertogenraad verbaasd Afden en Merkstein te treffen, Simpelveld, Eigelshoven, Bocholtz te zien komen, den een na den ander, Heerlen, Welten, Hoensbroek, Voerendaal, en het laatst Eys, Eepen, Mechelen, Gulpen en Wylree, Nieswieler en Waalwieler. De meesten zijn oud en verrimpeld als abt Wormbst zelf, zorgelijk, arm, in sjofele groen verschoten toga's. Maar de ongewisse vraag in hun blik is verwachting geworden, omdat ze daar midden in de zaal die kisten zien staan, geheimzinnig gesloten nog, maar zeker vol kerksieraden en rijkdommen, die de oude abt onder hen wil uitdeelen vóór de oorlogsmannen hier opnieuw komen plunderen of vóór de dood komt om Kloosterrodes laatste, veege bewakers te halen.

Als de vijftien eindelijk allen bijeen zijn, staande geschaard langs de steenen muurbanken, heft abt Wormbst zich van zijn zetel op, geheel weer de waardige kloostervader van weleer, zegent hen met een wijd kruisteeken en een plechtig Benedicat vobis Dominus ex Sion en spreekt hen over Kloosterrode, waar ze zijn opgeleid en van waar ze werden uitgezonden naar hun parochie. Ze zijn en blijven allen immers Augustijnen, al nam de zorg voor hun goede boeren hun hart en hoofd nog zoo in beslag. „Ik ben dan ook overtuigd", gaat de abt met nadruk voort, „dat elk van u niets liever verlangt dan Kloosterrode voor Augustinus te behouden. En daarom, broeders", roept hij in een geestdrift, die hem opheft boven zijn eigen verschrompelden ouderdom, „in het harnas voor Kloosterrode!"

Die alarmroep wekt een schrikgezicht van krijgsgewoel in rooden vlammengloed, en tegelijk vragen, kreten, verzuchtingen onder de vijftien. De een ziet den ander aan hoofdschuddend, spottend ook al, plotseling bewust van hun eigen en der anderen dorren herfst, zoo ver van de strijdbare bezieling, die abt Wormbst door den hemel schijnt ingestort. „We zullen niet veel meer kunnen dan bidden en ons dagelijksch leed aan God opofferen." Voerendaals wit pastoorke, de oudste, neemt het woord voor allen, en wordt al sprekend plotseling zóó klein en schraal, alsof hij in zijn mantel als in een schulp wegkruipt. „Wij vreedzame herders, zijn wij mannen om te vechten?"

„We behoeven dan ook alleen maar te zingen," stelt de abt hem glimlachend gerust. „Geen soldaten maar kanunniken heb ik noodig vandaag."

Er gaat een „O!" van verlichting op.

„Dat is de wapenrusting, die ons voegt," juicht pastoor Everaard van Eys, nu vader Tarcisius en broeder Bonifacius, na die verklaring van den abt, de kisten openen en de ordegewaden er uit te voorschijn halen, de Augustijnsche zwarte tabberden en witte sjerpen, en ook de zwarte pijen der leekebroeders voor de pachters en de pachterszonen.

Eer het een half uur verder is, trekt een stoet van achttien kanunniken van Sint-Augustinus, gevolgd door evenveel leekebroeders, achter den abt in zijn wijden grauwen pelsmantel processiegewijze de kerk van Kloosterrode binnen. Daar straalt het altaar van tallooze waskaarsen op zilveren kandelaars en in koperen kroonluchters, met kleurige tapijten zijn de muren behangen, altaar vloer en treden belegd; weidsche getijdenboeken liggen op de rijkgebeeldhouwde lezenaars voor de diepe koorstoelen.

* * *

Te paard langs de heirbaan uit Aken komen ze met vieren en een stalbroeder tot rijknecht achteraan, een waardige stoet: een Dominikaan uit de Akener Jacobstraat en twee Kruisheeren van Wasserburg, tot getuigen; en gewapend met den Pauselijken lastbrief, de rector van de nieuwe orde, voor wier klooster en scholen het huis in de Akener Gengstraat reeds te eng wordt. Onderweg heeft een van de Kruisheeren Kloosterrodes geschiedenis verteld, van den schoonen aanvang af, toen de wonderbare klokken Ailbertus en zijn twee broers er welkom toeluidden. Al pratend en toeluisterend zijn ze gekomen bij den omdraai van den weg, waar ze afspringen om te voet tusschen de pril ontluikende boschboomen den kloosterheuvel op te klimmen.

„Klokken!" roept de rector, na het stichtingsverhaal des te meer verbluft, nu daar in den grijzen kerktoren een luiden en tampen en dreunen begint van zware en lichte klepels, plechtig en feestelijk als in vredestijd op hoogtijmorgens. „Een beiaard in een bouwval?"

„Niet onmogelijk, dat de toekomstige nieuwe bewoners Kloosterrode even welkom zijn, als vroeger Ailbertus en zijn broers hier welkom waren", lacht de Dominikaan. „Het klokkenwonder schijnt zich te herhalen." Maar ze weten alle vier te goed, dat het geen tijd van liefelijke wonderen is, deze oorlogstijd van vuur en bloed.

„Puinhoopen gelijken dit echter allerminst!" zinspeelt een der Kruisheeren bijna teleurgesteld op de zinsnede uit rectors brief,

die zij als getuigen moeten bevestigen.

„Ik moet toegeven," weifelt de rector voorzichtig, „dat de Aprilzon vanmorgen bedrieglijk verguldt, wat zich dezen winter in zijn ware gedaante als holle spelonken voordeed."

„Dan geeft de zon den nieuwen schijn en de klokken het nieuwe leven — en is het tenslotte toch een wonder," prevelt de andere Kruisheer, de jongste van de vier. Nu ze naderen, hoort hij het eerst, door het gebeier heen, vlagen van diepdoortonende mannenstemmen, koorgezang door de klokken begeleid, dat hun vol wijding tegengalmt, nu zij de kerkpoort voorzichtig hebben opengestooten, en nog zachter, bijna schuw binnengaan.

Op de achterste banken knielen ze neer, achter de donkere rijen der leekebroeders, in een kerk, waarvan elke steen bezield schijnt door den zang der Augustijnen, die op het hoogaltaar in hun stemmig orde-habijt in de goud-overschenen koorstoelen gereed staan voor de folianten op de rijke lezenaars.

A morte dira criminum
Vitae renatos libera,

„Behoed voor den droeven dood der zonden, wie Gij verloste tot een herboren leven", zingen de kanunniken. En nu de rector en ook de drie Pauselijke gelastigden van hun verwondering bekomen, verklaring zoeken, en één voor één die wrakke, hoekige gestalten onderscheiden, de dorre rimpelgezichten, zoo star en ernstig naar den tekst gericht, vragen ze zich af of dezen, misschien de heiligste van de honderden Augustijnen, die onder en na Richer, den eersten abt, hier God dienden, zelf uit den dood verrezen zijn, tegelijk met Ailbertus' klokken, om Kloosterrode te beschermen tegen hen? Belagers voelen zij zich, indringers, en toch weten ze niet zeker, of alles soms een droom is. Nog niet, nu ze, even schuw als ze binnenkwamen, weer buitenstaan onder den galm der klokken in de schaduw van den toren.

Hun blik glijdt van zijn voet naar zijn top, van den top opnieuw langs de kloostergevels, wier holle vensters als spottende plagende oogen wijd en star op hen zijn gericht.

„Ja" mompelt de rector „ik moet me vergist hebben. De Augustijnen zijn hier nog of kwamen hier terug."

„Niet noodig verder te vragen of te onderhandelen", oppert de Dominikaan, „wij drieën moeten getuigen over wat onze oogen zagen en onze ooren hoorden: Kloosterrode is geen verlaten puinhoop! Al spijt het ons voor u, pater rector".

De besliste uitspraak van den eenen is voor de anderen een verademing. Want het beschaamde gevoel van den rector, als werd hij door Gods hand zelf teruggewezen van dit begeerde paradijs, beklemt min of meer ook de anderen, die het hem zoo graag gunden.

Ze springen te paard en, omdat ze liever niet meer praten, rijden ze in gestrekten draf naar Aken terug.

„Die als veroveraars naderden, zijn als schaduwen verdwenen," sprak abt Wormbst bij het afscheid tot Kloosterrodes vijftien hoorige parochie-pastoors, „en gij, die als schaduwen gekomen zijt, gaat henen als veroveraars."

En waarlijk, zooals hij, waren de vijftien verjongd, en blijgemoed zagen ze met hem de toekomst tegen nu ze wisten, dat God hielp om Kloosterrode voor Augustinus te bewaren, zooals het was en zooals zij het liefhadden.

MARIE KOENEN.

Uit: „Wat was en werd." Verhalen uit Limburgs Legende en Historie. Tweede reeks. Uitgave Boosten en Stols, Maastricht.

Herinnering aan Rolduc.

Een machtig stijlgeheel, in den loop der eeuwen gegroeid en geordend door de bindende kracht van één gedachte; een eerwaarde, voorname façade, een pracht van een vergezicht over Gods natuur en den arbeid der menschen; en als middenpunt van ordonnantie kerk en crypte, Tabernakel en Allerheiligste. Zoo, naar uiterlijk en innerlijken zin, blijft Rolduc voortleven in mijn herinneringen en wekt een heimwee, zooals alleen uitgaat van de plaatsen, waar de geest is neergedaald, die levend maakt.

In een verscheurde, versplinterde wereld, die worstelt om een standvastige pool van orienteering te hervinden, is Rolduc een centrum. Een centrum dat stand hield te midden van de middelpuntvliedende krachten, die mensch en maatschappij ontwrichten. Als centrum is Rolduc in oude, half legendarische tijden gevestigd; als centrum heeft het zich gehandhaafd; als centrum vond het zijn hoogste bestemming te midden van de zoekende generatie van dit tijdsgewricht.

Dat vanuit Rolduc en zijn omgeving een vergezicht opengaat over drie landen, spreekt ons aan als een symbool, zonder dat wij zin en verklaring ook maar in het minst behoeven te forceeren. Het land daarginds is schoon en méér dan dat: men wordt gedwongen er van te houden. Het bezit, wat met den dag zeldzamer wordt, een rijke, diepe ziel; het is krachtig en gelukkig en moedig in een groot geloof, in zijn eerbied voor het oneindige, in de spanning van zijn arbeidzame dagen.

Het land van Rolduc heeft een cultuur, die haar steunpunt vindt in den geest, waarvan Rolduc een haard, een bewaarplaats is. De Dietsche, de Latijnsche, de Germaansche cultuurkringen hebben hier geografisch en ideëel hun gemeenschappelijk snijpunt. Hier bereiken zij een contact, een wisselwerking, die alle eenzijdigheid uitsluiten; hier wekt de geest van het katholicisme een beschaving, waarin de componenten van onderscheiden menschelijk streven harmonisch functioneeren.

Na de bewondering van zooveel oude schoonheid in de tragische grootheid van haar verval is Rolduc een bron van bezieling, van geloof in de toekomst. Oud en eerwaardig, is het onverouderd; hoog en statig, is het geladen van jong en strijdbaar leven.

Diep liggen zijn grondslagen in de eeuwen; fel en krachtig, als een actieve werkelijkheid, staat het in het heden.

In een tijd van veel weten en minder kunnen, waarin de faculteiten van den menschelijken geest zijn toegespitst, maar hun harmonie is verstoord, is het goed en nuttig terug te keeren naar de bronnen van ons geestelijk bezit. Het is goed, al overpeinzend, den causalen keten van ons cultuurwezen te volgen tot zijn uitgangspunt, zich te verdiepen in het eigen beschavingsleven tot aan zijn geboorte.

Het land van Rolduc is de geboortegrond der Nederlandsche beschaving. Het kan eeuwen lang den schijn hebben gehad, dat zij zich naar het noorden verplaatste — maar de verschuiving van haar zwaartepunt beteekende tegelijk een vervreemding van haar innerlijk wezen. Want naar haar wezen is zij katholiek.

Wanneer niet alle teekenen bedriegen, is onze nationale cultuur voor het oogenblik uitgeleefd; het protestantsche erfdeel der vaderen raakt opgeteerd; zijn waarde daalt zienderoogen in het geestelijk ruilverkeer van het tegenwoordige geslacht. De wil tot wedergeboorte is algemeen; over den stijl en den grondslag van den wederopbouw zijn de meeningen voorshands zeer verscheiden. Wij echter weten, dat het stijlbeginsel en de grondslag voor mensch en gemeenschap zich hebben gehandhaafd, bewaard zijn gebleven. Wij weten, dat het oogenblik nadert, waarop de Nederlandsche mensch op zijn alouden geboortegrond tot een tweede leven herrijzen zal, waarop hij een nieuwe bezieling zal putten uit de aloude bron, die bléef wellen

door de eeuwen heen. In dat groote oogenblik van waarachtige bewustwording zullen de blikken zich wenden naar de contreien van Sint Servaes, naar de streek van Rolduc, waar, voor de eerste maal in deze lage landen, het licht opstraalde der christelijke cultuur.

Aan de vruchten is de boom te kennen. Een kwart eeuw vóór ik het voorrecht had, al was het maar voor één dag, te worden opgenomen in zijn gastvrij milieu, maakte ik met Rolduc kennis.... te Delft. Aan de Rolduckenaars leerde ik Rolduc begrijpen als iets eigens; leerde ik zijn geest aanvoelen, die voor het verdere leven vorm geeft aan wie hij wordt ingestort.

Ik leerde begrijpen, dat mijn vrienden uit dezen uithoek des lands — toen nog immers als het uiterste van het donkere Zuiden gewaardeerd door superieur zich voelende noorderlingen — iets hadden meegekregen, wat ik zelf had moeten missen. Al had een wijs leermeester als Poelhekke van dat gemis veel vergoed. Een stijl hadden zij meegekregen, een educatie volgens strak doorgevoerd plan, een vorm, om naar te leven; en vooral een groote, blijde herinnering, die hun een motief was van moed en volhouden in moeilijke oogenblikken. En stellig is dit de hoogste waarde, het kostbaarst goed, dat de opvoeding ons kan nalaten bij het ingaan in het leven, dat met geweld ons staat naar het bezit van ons zelf.

L. J. M. FEBER.

.....

Voor 60 jaar en meer.

Gedurende de eerste halve eeuw van Rolduc's bestaan als opvoedingsgesticht bestond het schooljaar uit slechts twee in duur ongelijke **semesters.** Van **trimesters** sprak men slechts met betrekking tot boekhouding en kostgeld.

Het eerste semester duurde inderdaad, zooals de naam aanduidt, zes maanden; het tweede eveneens, maar met inbegrip der beide vacanties. Een derde vacantie kende men die halve eeuw niet; de Kerstvacantie werd eerst ingevoerd in 1885, in den beginne nog maar bij wijze van proef.

Om het wintersemester niet al te lang te rekken, begon het schooljaar, overigens volgens toen nog algemeen gebruik, eerst omstreeks 10 October; en, was er in de Goede Week geen leeraren-retraite, dan liep het semester tot den derden Paaschdag. Dat er in die lange zes maanden, vooral na Nieuwjaar wel eens naar vacantie verzucht werd, is begrijpelijk; en dat er gejubeld werd, wanneer de zon van den derden Paaschdag den blijden uittocht bestraalde, niet minder.

Het zomersemester was natuurlijk veel langer dan het tegenwoordige zomertrimester, aangezien de groote vacantie (men sprak toen meestal van groote en kleine vacantie) nooit eerder begon dan in de laatste dagen van Augustus, ook wel eens den 1en September. De beide vacanties samen besloegen niet meer dan tien weken.

Waarom Rolduc zoolang vasthield aan de oude traditie? Dat lag, voor een groot deel althans, aan hetgeen ik in de volgende regelen wilde vertellen uit oude herinneringen, deels op eigen ervaring, deels op traditie berustend.

Rolduc is thans, al ligt het op een verren uithoek, nagenoeg van overal in ons land in korten tijd te bereiken.

Een D-trein uit Amsterdam brengt er u binnen enkele uren; zijt gij een beetje vroeg opgestaan, dan kunt gij dien weg gemakkelijk heen en weer op één dag afleggen, met verscheiden uren rust om uw zaken te doen. Maar zóó is het slechts heel langzaamaan geworden. Er was een tijd, en die heeft lang geduurd, dat Rolduc heel ver afgelegen was zelfs voor veel bewoners der eigen provincie, die in den beginne, ongerekend de talrijke Duitschers, het grootste contingent der leerlingen uitmaakten. 't Is nu honderd jaar geleden, dat de Bisschop van Luik zijn Klein-

Seminarie te Rolduc vestigde, en achtentachtig, sedert het door dat van Roermond werd vervangen. Niemand dacht toen aan een spoorweg door Limburg, nog minder aan een net van spoorwegen door het land. De trekschuit heeft hier nooit reizigers vervoerd; andere openbare middelen van vervoer waren uiterst zeldzaam, of beperkten zich tot den afstand tusschen twee steden, als b.v. diligence-diensten tusschen Venlo en Roermond, en dan nog maar twee of drie dagen per week op en neer. Zoo lag het voor de hand, dat ieder de reis naar Rolduc op eigen gelegenheid, hetzij alleen, hetzij in gezelschap van streekgenooten te doen had. Dat het niet gewenscht was, die reis meer dan vier maal per jaar te doen, en dus een derde vacantie op groote bezwaren stuitte, moge uit het volgende blijken.

Alhoewel mijn gegevens slechts op enkele plaatsen en streken van Limburg slaan, meen ik mij niet te vergissen, wanneer ik zeg, dat in de eerste tijden verreweg de meeste Limburgsche jongens den heelen tocht te voet aflegden. Voetgangers op de groote wegen zijn een zeldzaamheid geworden; in die dagen was het natuurlijk andersom. Alle verkeer ging over die wegen, en het meeste geschiedde te voet. De menschen van onzen tijd hebben het loopen verleerd; in dien tijd liep men gemakkelijk zes à acht uren op één dag; en op welke wegen! Kunstwegen waren er bijna niet; de prachtige Napoleonsweg langs den linker Maasoever, van Venlo naar Maastricht over Maaseyck was tot 1844 de eenige in Limburg, althans over grooten afstand.

Van de Peeldorpen in Noord-Limburg liep de kortste weg naar Rolduc over Roermond en Sittard, met een afstand, op den weg gemeten, van ruim 90 kilometer. d.w.z. van drie dagreizen!

Stel u voor, dat de moderne kostschooljongen drie dagreizen te voet zou moeten doen, om zijn school te bereiken, en dat jaren achter elkander tweemaal 's jaars heen en weer! Tachtig jaar geleden vond men dat niet zoo buitengewoon; alleen was men er op bedacht, den tocht zoo goedkoop en zoo gezellig mogelijk te maken. Er werd dus een kleine karavaan gevormd, groepjes van zes à tien man uit nabijgelegen plaatsen. Dan kwamen ze, om bij de Peeldorpen te blijven, uit Horst, Sevenum, Venray, enz. den derden dag vóór 't einde der vacantie, na een hartelijk vaarwel aan ouders en familie, zeker niet altijd zonder tranen, en met de noodige vermaningen uitgerust, toch goed voorzichtig te zijn op reis, vlijtig en braaf te blijven, ter afgesproken plaatse bij elkander, om, altijd onder leiding van een of meer ouderen, gezamenlijk den tocht te aanvaarden. De achterhoede vormde een huifkar, beladen met de koffers der reizigers en den noodigen mondkost voor de overdagsche maaltijden; 's avonds werd in een hôtel gegeten. Natuurlijk werd af en toe halt gehouden, om uit te rusten langs den weg, of in een herberg bij een glas bier of een kop koffie tot herstel van krachten den meegebrachten voorraad boterhammen aan te spreken. Was de stemming, wegens het afscheid van ouders en huis, in den beginne ook een beetje gedrukt, spoedig kreeg studentikoze opgeruimdheid de overhand en bleef den heelen tocht beheerschen. Jongeren en anderen, die minder tegen de vermoeienis bestand waren, mochten af en toe, bij beurten, een half uur op de kar „varen" om wat uit te rusten.

Te Roermond was het eerste nachtverblijf. Vermoedelijk stak men te Kessel naar den rechter Maasoever over, om tegen het vallen van den avond het nachtkwartier te bereiken. Men trok de nog omwalde stad door, de steenen Roerbrug over, tot in de Voorstad S. Jacob; van daaruit immers zou den volgenden dag de reis worden voortgezet. Aan 't uiteinde der Voorstad, ter rechterzijde als men naar buiten gaat, stond tot vóór enkele jaren, en staat misschien ook nu nog, een vrij groot, geel gekalkt huis, dat, hoewel in verval, nog eenige teekenen van vroegere grootheid vertoonde. Dat was het studentenhôtel; hoe het heette is mij onbekend. 's Anderendaags ging het met frisschen moed weer den weg op, langs of door Herten, en tot 1844 over den ouden aardweg naar Sittard. Eerst in 1844 toch werd de groote weg in de richting van Maastricht aangelegd. Wijlen Dr. P. J. H. Cuypers herinnerde zich op

zijn 90e jaar nog levendig, hoe hij als kind met zijn moeder per huifkar naar Sittard op familiebezoek toog over dien ouden weg, waarvan nog een overblijfsel is de zandweg die parallel met de spoorlijn loopt, als men voorbij het kasteel Hattem, bij den eersten overweg de lijn oversteekt.

Te Sittard werd overnacht in het Hôtel Rutten, waarvan de eigenaar, vader van den lateren professor en pastoor-deken van Maastricht F. X. Rutten, de vermoeide reizigers een stevig avondmaal en voortreffelijk logies bezorgde. De derde dagreis was natuurlijk de zwaarste, zoowel wegens de vermoeienis der vorige dagen, als wegens het bergachtige landschap, waardoor dien dag de weg leidde.

De rustplaatsen zullen dus wel veelvuldiger zijn geweest en de te bezoeken heiligenhuisjes eveneens, en met blijdschap werden eindelijk op den laten namiddag de torenspitsen van Rolduc begroet. Dat zij ze met nog grooter blijdschap ten afscheid begroetten, wanneer ze een half jaar later de terugreis aanvaardden naar het Peelland, is wel niet twijfelachtig. Met platte beurs wel is waar, maar met Paaschvreugde in het hart, en blij verlangen naar het ouderhuis ging het dan weer den weg op naar het Noorden.

Uit andere streken van Limburg, met name uit het Zuiden, deed men de reis op ongeveer dezelfde wijze, slechts in korter tijd. Volgens welwillende mededeeling van een nu 84-jarigen eerbiedwaardigen oud-leerling uit Schimmert, die in de jaren 1860 en volgende, toen de Noord-Limburgers reeds andere wegen kenden, nog den ouden toestand heeft meegemaakt, werd de weg van Schimmert naar Rolduc in ongeveer acht uren afgelegd.

„Een reiszak hadden wij niet bij ons, zoo luidt ongeveer zijne mededeeling, alleen een stok en een door Vader gevulde beurs. Ook het kostgeld voor den eerstvolgenden termijn werd ons meegegeven, maar in den binnenzak van ons jasje genaaid; een overjas kenden we nog niet. In den vroegen morgen was een oud mannetje, de „Apostel" genaamd, uit Eijgelshoven, met zijn vrouw aan ieder studentenhuis komen aankloppen, om koffer of sluitmand met ons goed op te laden en per karretje naar Rolduc te vervoeren. Wij waren erg bezorgd, niet te vroeg, maar vooral niet te laat aan te komen; in dit laatste geval werden we reeds den volgenden dag in de eetzaal als achterblijvers afgeroepen. Onderweg werd nog al eens halt gehouden, en langzaamaan werd de droefenis over het afscheid vergeten, ook al doordien andere groepjes studenten zich op den weg of in de „estaminets" zich bij ons aansloten. Te Heerlen werd het bepaald druk op den weg, en nog al luidruchtig in de herbergen en restaurants van dat toen nog stille dorp. Langs den weg van Heerlen naar Kerkrade, met zijn steile hellingen en oneffen baan boden slechts enkele eenzame herbergjes gelegenheid tot rusten. Bij de terugreis op vacantie ging het nog heel wat vroolijker toe; alleen voor wie 's avonds tevoren voor goed het „Adieu Rolduc" hadden meegezongen, was 't afscheid niet zonder weemoed.

Naarmate de wegen beter werden, werd in 't Zuiden vooral meer gebruik gemaakt van gezelschapswagens, char-à-bancs en Janplezier, waardoor men wel gemakkelijker, doch daarom niet altijd vlugger over den weg kwam, wegens de langere onderbrekingen; vooral wanneer, zooals tot in de 90er jaren nog al eens gezien werd, een fluit- of harmonicaspeler van Sittard of Schinnen uit op den bok werd meegenomen.

De eerzame bevolking der dorpen, welke men doortrok, toonde zich niet altijd ingenomen met de luidruchtige reizigers en de door hen uitgehaalde grappen. Eenigszins berucht waren onder dit opzicht de studiosi uit de stad van Sint Servaas, die, sedert de eerste spoorweg in Limburg, tusschen Maastricht en Aken, in bedrijf was, tot Simpelveld van die lijn gebruik maakten, en dan nog slechts anderhalf uur te wandelen hadden. Vooral op de huisreis maakten ze het onderweg wel eens zoo bont, dat ze een duchtig pak slaag ternauwernood ontsnapten. Een en ander was aanleiding, dat ze voortaan door toezicht van een of meer hen begeleidende leeraren tegen alle buitensporigheden behoed werden."

Intusschen hadden, op 't gebied van het

verkeer, nabij de grenzen onzer provincie groote veranderingen plaats gegrepen, die op de reizen naar Rolduc niet zonder invloed bleven. Door het aanleggen van den spoorweg Düsseldorf—Aken met een station te Herzogenrath, kwam Rolduc aan een grooten verkeersweg te liggen. Den 11 Nov. 1852 had de plechtige opening plaats der lijn tot Herzogenrath. Aan het feest, bij die gelegenheid gevierd, nam Rolduc levendig deel (zie Jaarb. 1926 bl. 7).

Niet alleen kon men, na voltooiing der lijn tot Aken, van Maastricht en andere zuidelijke plaatsen uit, Rolduc via Aken per spoor bereiken, maar van den beginne af hebben ook de leerlingen der noordelijke provinciën, (hoe zij vroeger reisden is mij onbekend) daarvan gebruik gemaakt, om, via Arnhem-Emmerich of Nijmegen-Kleef, over Viersen-Gladbach, Herzogenrath te bereiken.

Voor de Noord-Limburgers was het niet minder een uitkomst. Voortaan ging ook hun reis over Duitschland. Op eigen gelegenheid trok ieder naar Venlo, en van daar, evenals de jongens uit Venlo, met een of meer groote wagens, via Kaldenkirchen, enz. naar Viersen. Te Viersen ontmoette men den trein, die ook de „Hollanders" vervoerde. Op die wijze deed ik mijn eerste reis naar Rolduc, op 11 Oct. 1865 (Vgl. Jaarb. 1926, bl. 62). Dat was echter ook de laatste keer. Immers de zijtak der „Bergisch-Märkischen Bahn" van Gladbach—Viersen naar Venlo was reeds in aanbouw en met Paschen 1866 in gebruik tot Kaldenkirchen; daar vond men de wagens der „Königl. Preussischen Post" naar Venlo.

In October 1866 was niet alleen het laatste stuk Kaldenkirchen—Venlo gereed, maar ook de groote Nederlandsche Staatsspoorweg van Rotterdam over Venlo naar Maastricht. Van toen af, tot de opening der spoorlijn Sittard—Herzogenrath in 1896, ging Noord-Limburg onveranderlijk over den boven beschreven weg. 't Is waar, dat men daarbij tweemaal door de douane moest; de „Zollbeamten" te Kaldenkirchen en te Herzogenrath waren echter tegenover ons altijd zeer gemoedelijk. Bovendien werden nog langen tijd daarna koffers en kisten, die vooral na de groote vacantie zwaar beladen waren, niet op reis meegenomen, maar per as vervoerd door voerlieden, die elk een streek bedienden. Voor de Peeldorpen deed zulks in de 60er jaren Bert Hanraets uit Maasbree, het type van den Limburgschen voerman uit die dagen. Hoog stapelde hij op zijn zware vrachtkar de koffers op elkaar, spande er dan een waterdichte huif over, en bracht ze in drie dagreizen ter bestemming. Waar de wegen in 't Zuiden erg steil waren, huurde hij volgens gebruik een voorspan van een of twee paarden. Zijn tarief was zeer eenvoudig en richtte zich niet naar het gewicht. Elke student betaalde een vast bedrag, en het dubbele daarvan bij de eerste heen- en de laatste terugreis. Vele jaren heeft Bert trouw zijn diensten bewezen; na hem deed het nog eenige jaren een oud-zouaaf uit Blerick, met name Grubben.

Toen Bert diep in de 80 en sukkelend was, in 1914, heb ik hem nog eens in zijn woning te Maasbree bezocht, wat hem blijkbaar goed deed. Niet lang daarna is hij ter ziele gegaan.

Laat ik nog vermelden, dat tusschen 1880 en '85 twee nieuwe lijnen, die van Nijmegen —Venlo en van Weert—Roermond—Gladbach het verkeer nog aanzienlijk kwamen vergemakkelijken. Omtrent dien tijd begint ook het gebruik der extra-treinen, die een zeer groot deel der leerlingen eerst van Herzogenrath over Gladbach, later van Kerkrade—Rolduc over Sittard, Roermond naar Venlo vervoerden.

Er was boven sprake van zwaar beladen koffers en kisten. Dat kwam niet alleen, omdat ze, althans in het najaar, een deel van den fruitoogst van het ouderlijk huis bevatten, maar vooral omdat de voorraad linnengoed enz. meestal voor 't heele semester moest strekken. Gelegenheid tot vervoer tusschentijds was er uiterst weinig vóór het openen der Spoorwegen in Limburg, en ook daarna slechts met een grooten omweg over Maastricht en verder „per voerman Bischof", die de eenige vaste correspondentie voor vrachtgoed met Kerkrade en Rolduc onderhield. Dat de Nederl. Posterijen ooit pakketten zouden vervoeren, kwam in de stoutste verbeelding niet op. „Tante Post" was overi-

gens al dien tijd niet goedkoop. Een brief naar N. Limburg kostte al 10 cent, naar Holland 15. Wel bestond er geen dwang tot frankeeren door middel van dubbel porto. Een ongefrankeerde brief kostte niet meer dan een andere; het verschuldigde porto werd er met groote letters op geschreven en door den besteller van den geadresseerde ingevorderd. Dat de „lieve Ouders" altijd ongefrankeerde brieven kregen, ligt wel voor de hand. Wie in onze tegenwoordige toestanden opgegroeid is, kan zich bezwaarlijk indenken in die van 60 jaar geleden. Ik herinner mij een gedrukt binnenlandsch familiebericht gezien te hebben, waarvoor de ontvanger 10 cent porto moest betalen. Gelukkig waren de drukwerken per post verzonden niet heel zoo veelvuldig als nu.

De bewoners van het Zuiden waren natuurlijk, wat het verkeer met het ouderlijk huis betreft, in veel gunstiger conditie, en kregen af en toe bezoek van hun ouders of andere familieleden, wat voor de anderen een hooge uitzondering was, voor velen zelfs nooit gebeurde.

Een geheel eigenaardige verschijning op dit gebied is geweest de straks met een woord vermelde **„Apostel".** Hoe hij eigenlijk heette, zullen weinigen geweten hebben, toch kende iedereen den Apostel, die, al was hij geen geloofsverkondiger, zijn naam wel verdiende. Zooals gezegd, waren ze eigenlijk met hun tweeën, hij en zijn vrouwtje, beiden reeds oud in 't begin der 60er jaren. Behalve het bovenvermelde vervoer der studentenbagage naar en van Rolduc, als 't vacantie was, onderhielden zij een geregeld verkeer tusschen ouders en studenten door een groot deel van Limburg. Hoever ze hun tochten uitstrekten, weet ik niet; ik meen ook tot de Peelstreek, al zullen ze daar ook zeldzamer gekomen zijn. „Iedere week, aldus mijn 84-jarige zegsman van boven, stond hij te Rolduc nabij de spreekkamer om bestellingen af te geven of in ontvangst te nemen. Meestal bediende hij zich voor het vervoer van een kruiwagen, soms ook van een handkarretje, door den Apostel zelf getrokken met een leeren riem over den schouder, terwijl zijn vrouwtje het voertuig van achter duwde. Was de last te zwaar, dan werd een trekhond als derde kracht ter hulp genomen. Langs alle dorpen van Zuid-Limburg trokken zij regelmatig rond bij de ouders der studenten; brachten groeten en brieven en waschgoed enz. der jongens, en vertelden wat ze hun hadden opgedragen. Ze stonden bekend als echt brave, eerlijke lieden en waren overal welkom waar ze tijding brachten van de jongens te Kloosterrade, en vertelden, dat ze hen in goede gezondheid hadden gezien. Met name wanneer in het dorp kermis was, ontbraken zij nooit, om vlâ peperkoek en c.q. een fijne proef van het geslachte varken voor de boterham en meer dergelijke dingen voor den student in ontvangst te nemen. Zelf mochten zij dan ook mee kermis vieren. Veel geld voor hun moeite kregen ze niet, des te beter werden ze bedacht in natura. Minstens elke twee maanden kwamen de goede oudjes bij mijne ouders aan huis, om dan weer na een flink maal en goede rust, den langen en moeilijken weg, met of zonder hun viervoetigen helper, met kruiwagen of karretje terug te maken. Of ze onderweg ook het rozenhoedje baden, zegt de historie niet; vermoedelijk wel; zeker bleven zij stilstaan en baden eerbiedig, als zij van een dorpstoren het Angelusklokje hoorden kleppen". ....Op de tegenwoordige Z.-Limburgsche heerbanen is voor dit type van menschen geen plaats meer; het is verdwenen en komt nimmer terug.

Ziedaar eenige voorbeelden, hoe men in den oer-tijd van Rolduc, en de eerste periode daarna, reisde en verkeer onderhield. 't Ging allemaal veel langzamer en bezwaarlijker; 't was echter ook alles minder eentonig en prozaïsch dan thans; en waren de menschen er minder tevreden en minder gelukkig om dan nu?

B. H. E.

DIRECTEURSFEEST: 2DE DAG.

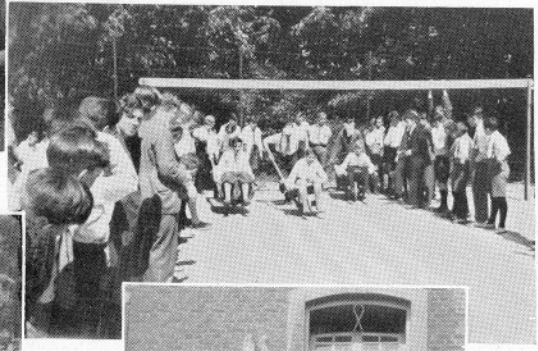

PETJE-SLAAN — WEDRENNEN MET KRUIWAGENS — ZAKLOOPEN — AAN DE REKSTOK — HARDLOOPEN — SPEERWERPEN — OP DE BRUG

2DE DAG: DIRECTEURSFEEST

UITVAART VAN „MINOR"

SIEGFRIED'S GEVECHT MET DEN DRAAK

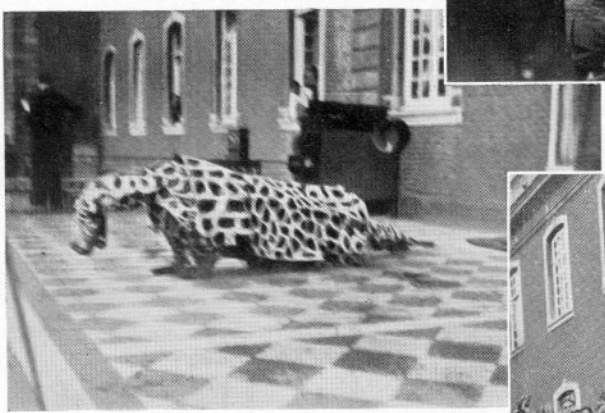

DE DRAAK UIT „DIE NIBELÜNGEN"

OPTOCHT DER PHILOSOFEN

EEN SPORTPRAATJE.

Op een zondagavond in den zomer kwam ik na lange afwezigheid weer eens te Rolduc. Velerlei jeugdherinneringen werden in mij wakker, toen ik het eeuwenoude huis binnentrad, het mooie, in bloemenpracht schitterende carré doorliep, en de groote speelplaats bereikte; zij zag wel eenigszins anders uit dan in mijn jonge jaren, doch de oude groene kastanjeboomen stonden er nog en wierpen hun weldoenden schaduw over den „ijzeren" weg. Eenigszins verwonderd vroeg ik mij af, waar de jongens toch wel waren, toen ik opeens een luid geschreeuw vernam van den kant van het bosquet.

Dat trok mij aan, en ik stond heel gauw op het voetbalveld; ik was toen getuige van een voetbalmatch, waarbij het nogal hartstochtelijk toeging, en waarbij de sympathieën zich hevig en niet altijd harmonisch uitten — Dat was dus de moderne sport, waarmee de Rolducsche jeugd van thans zich amuseerde. Vanzelf ben ik toen nagegaan, hoe wij ons 40 jaren geleden hier vermaakten, en veronderstellend dat de leerlingen van thans er belangstelling voor voelen, te weten, hoe hun voorgangers zich amuseerden, schreef ik dit sportpraatje, dat aan de redactie van Rolduc's Jaarboek ter plaatsing wordt aangeboden.

In de eerste plaats hadden wij het beugelspel; het stond toen veel meer in eere dan nu; er waren op de cour zes beugelbanen, twee onder de kastanjeboomen en vier vlak langs de oostfaçade van het huis. —

Beugelen was vooral een Limburgsch spel en de matadors waren dan ook meestal Limburgers. Heel het jaar door, als de banen maar droog waren, werd er gespeeld, en vlogen de zware ballen met luide slagen tegen de houten omheining. Met het feest van den directeur waren er overal nieuwe ballen en paletten en dan hadden de wedstrijden, aangekondigd door tromgeroffel, plaats. Klasgewijze kreeg ieder zijn beurt, terwijl de belangstellenden rondom de banen stonden toe te kijken; de prijzen werden op den tweeden dag van het directeursfeest plechtig uitgereikt. Op dezen dag vierde de sport hoogtij; wijl dat gebruik ook thans nog bestaat, behoef ik daarover niet uit te weiden.

Verder waren er op de speelplaats een tweetal schommels; twee pas volant's, twee gymnastiekrekken en bruggen: als de leerlingen van thans over schommels lezen, trekken zij waarschijnlijk minachtend de schouders op en denken terug aan hun kindertijd, toen zij ergens in den tuin van hun ouderlijk huis in een houten schommel voorzichtig werden heen en weer gestooten; de Rolducsche schommels, die zich bevonden aan den zuidelijken uithoek van de speelplaats, mochten er zijn. Zij bestonden uit een zwaren ijzeren ketting, dubbel neerhangend van een stevig dwarshout; degenen, die er in bedreven waren vlogen 4 tot 5 meter in de hoogte, hetgeen wel niet zonder gevaar was. Sommigen gingen met twee gelijk in den schommel zitten, maar dat was verboden, en als wij Zondags na de Hoogmis in twee rijen uit de kerk naar de eetzaal trokken, waar Directeur Everts staande op den katheder, waar de philosofen onder de maaltijden voorlezen, de overtredingen van het reglement van de vervlogen week afkondigden, hoorden wij ook dikwijls: „ont été à deux dans les escarpolettes, deux notes".

De pas volant's bevonden zich onder de kastanjeboomen; het waren twee stevig in den grond bevestigde boomstammen met boven erop een rond draaiende ijzeren schijf met neerhangende kettingen; de kunst bestond daarin, dat men met de hand in een van de handvatten dier kettingen zoo hoog mogelijk rondsprong, of zich liet rondduwen, maar op dit laatste stond straf, uitgedrukt door de strafbepaling: „se sont poussés a pas volant, 2 notes".

Een druk gebruik werd ook vooral zomers gemaakt van de bruggen en van de rekken; ik geef onmiddellijk toe, dat onze praestaties misschien niet op zoo hoog wetenschappelijk peil stonden, omdat wij geen leeraar voor

lichamelijke oefeningen hadden — een gymnastiekzaal hadden wij ook niet — toch waren er verschillende, die het in „tours d'adresse" en „tours de force" ver brachten. De reuzenzwaai b.v. was in onzen tijd heel goed bekend.

Wat veel gedaan werd, was het kaatsspel. De ballen, die daarvoor werden gebruikt waren massief. Wikus Werry, de onlangs overleden schoenmaker van Rolduc, maakte die ballen van dun leer, terwijl hij ze vulde met lappen en haar. Over de heele cour zag men in bepaalde seizoenen de jongens twee aan twee bezig met dat spel. Zij stonden eenige meters van elkaar verwijderd en kaatsten elkaar minuten lang met de palm van de hand die ballen toe, zonder dat zij met den grond in aanraking kwamen.

Dan was er het duivelen, „le jeu au diable". Gewoonlijk duurde dat spel niet lang, doch wanneer er eenmaal een paar mee begonnen, dan vlogen de duivelen weldra met tientallen te gelijk in de hoogte, en kreeg ook menigeen een bult op zijn hoofd door de onzachte aanraking met die neervallende blikken voorwerpen. Sommigen waren er zoo bedreven in, dat zij er met tweeën mee kaatsten, zoodat de duivel ronddraaiend werd weggeslingerd van het eene koord, en de andere speler hem op het zijne wist op te vangen.

Nu en dan amuseerden wij ons ook met pinkelen, petje werpen en zelfs — ik zie den minachtenden glimlach reeds op het gelaat van moderne jongens — met tollen; meer gemeenschappelijke spelen d.w.z. waar een grooter getal tegelijk aan meedeed, waren jachtspel, cache-cache, castie en le jeu de bar. Ik behoef daar geen beschrijving van te geven, daar deze spelen nog op verschillende scholen beoefend worden en dus wel voldoende zullen bekend zijn; ik wil wel vermelden, dat castie- en baarspel vooral zomers 's avonds groote belangstelling genoten en dat de peripatetici van den z.g. ijzeren weg zich dan langs den weg schaarden om de schermutselingen, het pijlsnelle heen en weer loopen van de spelers, het wegslaan van den bal, het bevrijden van de gevangenen enz. gade te slaan.

Een der meest beoefende takken van sport was evenwel het boogschieten. Op de plaats, waar nu het nieuwe schoolgebouw staat, bevonden zich drie schietbanen, overschaduwd door hooge lindeboomen. Gedurende de langere recreaties trokken de schutters met pijl en boog daarheen om de edele schietkunst te beoefenen. Dan vlogen de pijlen tusschen de planken beschutting naar de papieren schijven met als hoofdmikpunt de witte roos; natuurlijk werd die maar betrekkelijk zelden getroffen; vele schutters kwamen zelfs in het andere uiterste, zij schoten in de planken en moesten daarvoor boete betalen.

Behalve in de schietbaan (het „but") werd ook geschoten in het bosquet; daar stond een stang met boven een krans van plankjes in den vorm van een vogel erop. Die moesten wij naar beneden schieten met pijlen voorzien van een hoornen stompe punt. Dat was dus vogelschieten.

Bij gelegenheid van het directeursfeest werd „alt" geschoten. Dan bevond zich op de met stroo gevulde wand aan het uiteinde der schietbaan in plaats van de gewone schijf een groot papier ingedeeld in vele vakken. Wie met zijn pijl in een dier vakken terecht kwam, kreeg de belooning of de straf, welke daarin vermeld stond, zoo b.v. een glas bier, een glas wijn, een broodje met ham, een sigaar of iets dergelijks; maar de meesten moesten een of andere straf ondergaan, als waterspringen, in een kuip water gedoopt worden, broodje happen (het broodje droop van de stroop), met groote klompen aan de voeten, met een groote Duitsche brandende pijp in den mond, in een blauwen kiel gestoken en een grooten foliant in de hand, heen en weer loopen, kikkers kruien enz. enz.

Degenen, die boog schoten, waren tevens lid van de Rolducsche Schutterij; in mijn tijd, toen ik het voorrecht had aan die quasi-militaire beweging mee te doen, stond de schutterij onder de leiding van den thans nog in leven zijnden oudsten oud-leeraar van Rolduc, den Hoogeerw. Heer H. Reighardt, nu een welverdiende rust genietend te Roermond; hij werd als leider der schutterij opgevolgd door den toenmaligen leeraar Jos. van de Laar, gestorven als pastoor van Nuth,

en bij diens vertrek van Rolduc door den tegenwoordigen parochus van Baarlo, den Z. E. Heer Cl. Baert.

Eenige philosofen waren de aanvoerders; ik herinner mij nog goed de toen al imposante figuur van Dr. Poels, die met zijn machtige stem de bevelen deed klinken over de speelplaats.

Op de speelplaats, in het bosquet en op de toen nog veel rustiger wegen rondom Rolduc werd geoefend, en als het marcheeren in verschillende vormen en het hanteeren van den boog er voldoende in zaten, trok de heele schutterij erop uit. Voorop de harmonie, die met een fikschen marsch er het vuur in wist te brengen. Dan de tamboer-majoor, de vaandeldragers en de tromslagers; de schutters droegen een rood petje en een oranje sjerp: de commandanten waren nog statiger uitgedost en zagen er met hun vervaarlijke sabels min of meer krijgshaftig uit.
Zomers na het souper trok de schutterij, nu eens naar Herzogenrath, dan naar Kerkrade en meestal werden dan voor de woning van een of andere geestelijke of burgerlijke autoriteit de bogen gepresenteerd en verschillende oefeningen uitgevoerd.

Op het directeursfeest had op de speelplaats de groote parade plaats; terwijl de directeur met zijn gasten op het balcon stond, werd er gemarcheerd en gedefileerd, en het hoogtepunt werd bereikt, als carré gevormd werd. Dan richtten de schutters zich rechtstaande, gebogen, geknield, in een vierkant met gevelde wapens naar de verschillende kanten, geschaard rondom de vaandels en de roffelende trommen. Nu en dan rangschikten de schutters zich ook in den vorm van een reusachtige W als huldeblijk aan den directeur, wiens naamfeest (St. Wilhelmus) gevierd werd.

De schutterij is gevallen niet als slachtoffer van meer pacifistische stroomingen, maar als gevolg van andere ideëen omtrent sport, die langzamerhand de Rolducsche muren binnen drongen.

Een of twee jaren was er ook een schermclub onder de leerlingen, maar ook die bleek jammer genoeg niet voldoende levenskracht te bezitten.

In het begin der negentiger jaren kwamen te Rolduc drie Engelsch sprekende jongens uit Port Elisabeth in Zuid-Africa, Lane genaamd. Die jongens waren hier gauw gewend en leerden van hun medeleerlingen spoedig onze taal. Daartegenover deelden zij aan de Nederlandsche jongens hun liefde en belangstelling mee voor de sport.

Zij zijn het, die o.a. het cricketspel hier invoerden, en nog zie ik den oudste met zijn zekeren en stevigen slag de wickets beschermen tegen de harde ballen.

Ik heb geschreven, dat voetbal in mijn tijd te Rolduc niet bekend was. Toch deed dat spel eenige, alhoewel schuchtere pogingen, om hier binnen te dringen. Het waren eveneens een paar Engelsche jongelui, welke daartoe pogingen aanwendden. Een zekere Young bracht een voetbal mee, maar van ovalen vorm en heel wat grooter dan de tegenwoordige ballen. Er werd alleen mee getrapt in de hoogte. Een paar jaar later brachten twee van zijn landgenooten Fattorini uit Bradford en Porri uit Shipton den eigenlijken voetbal mee, maar er was geen veld en zoo geschiedde het spel op de speelplaats zelf, zeer tot nadeel van de vensterruiten en tot ergernis van degenen, die ook op vrijheid van beweging op de speelplaats meenden aanspraak te kunnen maken. Toch handhaafde zich het spel, totdat er op een dag iets verschrikkelijks gebeurde: de latere Directeur Corten woonde op een der kamers aan de oostzijde; eensdaags had hij deftig bezoek uit Brussel; op zijn kamer werd een feestmaal aangericht, de tafel schitterde in rijkdom van tafelgerei, spijzen en dranken. Ondertusschen speelde men beneden zijn open staande raam voetbal, en op een gegeven oogenblik vloog de bal door het venster naar binnen, kwam op de tafel terecht en richtte daar een allerpijnlijkste verwoesting aan.

Toen was het gedaan met voetballen; verschillende jaren gingen voorbij, voordat het spel weer te Rolduc beoefend werd. Toen de ramp op de kamer van Prof. Corten vergeten was, en vooral toen hier te lande de liefde voor het voetbalspel alom toenam, begonnen ook de Rolducsche leerlingen er weer mee, maar weer op de speelplaats.

In het begin van het directoraat van Mgr. Schrijnen te Rolduc kwam er eindelijk een voetbalveld.

Provisor Schepers, bezorgd voor de ingrediënten van het slabbermoes en voor de andere groenten, verzette er zich tegen, dat een gedeelte van den tuin naast het bosquet aan zijn oorspronkelijk doel onttrokken werd, maar de liefde voor de sport zegevierde en op een mooien zomerschen namiddag deed de tegenwoordige Bisschop van Roermond den aftrap bij de opening van het Rolducsche voetbalveld, een gebeurtenis van groot gewicht voor de sport te Rolduc.

Over de wintersport behoef ik weinig mee te deelen: als er ijs was, profiteerden de meesten van het schaatsenrijden op de 3 vijvers, en als de sneeuw de speelplaats bedekte, hadden er gevechten plaats tusschen Limburgers en niet-Limburgers, waarbij de eersten — meen ik — zelden overwonnen werden.

Wat de spelen binnenshuis betreft, geloof ik, dat daar tegenwoordig heel wat meer werk van gemaakt wordt dan in onzen tijd; kaarten mochten wij maar hoogst zelden, wel biljarten; de biljarten stonden toen in een apart vertrek, n.l. in de tegenwoordige bibliotheek tegenover de eetzaal van Klein Rolduc. — Men deed aan houtzagen, dammen en schaken, maar wij hadden maar één, en nog wel een ongeschikte speelzaal, zoodat de meesten gedwongen waren rond te loopen in de corridors. Schrijver dezes heeft een belangrijk getal parasangen op die wijze te Rolduc afgelegd.

Ziet daar een korte beschrijving van spel en sport in onzen tijd. Wij amuseerden ons op onze manier, en wij denken nog met voldoening daaraan terug.

Laten de Rolducsche jongens van nu doen aan gezonde, karaktervormende ontspannende sport, dan zal het „mens sana in corpore sano" ook bij hen bewaarheid worden.

ROLDUCIEN.

.....

De Kunstenaar van de Crypte.

In de crypte is het Geheim dichtbij, zoodat, als we erop wachten willen, het op onze handen en schouders komt als de duiven van het plein. Wat woont het zuivere Geheim hier verscholen. Tusschen licht en donker; — teruggedoken van den beganen grond: de trappen, waarlangs men afdaalt om in de crypte te komen zijn niet van de gemakkelijkste: het Geheim is niet voor iedereen zoo maar toegankelijk.

De oude monniken, die, zooals men zegt, de crypte bouwden (was 't er één of waren het er velen?) hadden de rust van den wijzen man. Hun gang was bedaard en afgemeten zonder haast, hun dag was ordelijk verdeeld en, wijl zij veel eerbied hadden voor de ornamenten, die bloeiden langs den zin der woorden van het brevier, draaiden ze de bladzijden vol eerbied om bij ieder uur.

Hoe hebben zij deze rust van den wijzen man gekregen?

Was het de erfenis van eeuwen godvruchtig leven van hun voorgeslacht? Of hebben ook zij, zooals een modern mensch, ervoor moeten vechten en boeten?

Hunne cel was klein, het schijnsel der kaars beschreef de wanden. Hunne wandelingen bleven allicht in de omgeving. Wat zij kenden? — De bloemen en planten uit hunnen tuin, de visschen en het gevogelte der vijvers, de deugden en ondeugden hunner medebroeders, wat gezichten en manieren van menschen, hunne boeken, latijn. Zij dachten klaar in hun godvruchtig systeem en hunne verbeeldingen bleven rondom deze lichtende en gezegende kaars en dreven niet weg naar een ander licht, ook al: omdat er geen andere lichten waren of hun bekend.

Misschien wàs het zoo.

Als het zóó was, dan hebben zij klaar den boog gespannen met eene verblijding en een hoop; de bogen golfden aaneen tot een be-

vangen lied, waarin onbewust de ruimten speelden van de melodische helderheid van dat zuiver kloosterlijke leven. Binnen deze ruimten was de gebenedijde weide voor wat edel overbleef in hunne hartstochten: de lijnen vonden het zwevende rhytme als van choralen, de zuilen kregen eene mannelijke kracht, waaromheen spiralen speelden; de basementen vertoonden humoristisch hunnen plicht en maakten de grimassen van plat gedrukte onwezenlijke dieren.

Wie weet dàt tenslotte, hoe het Geheim van deze crypte geboren is?

Wie weet de verklaring voor deze onuitputtelijke phantasieën van kapiteelen en ornamenten, waarin nergens de herhaling en verveling woont? Voor deze stilte? Voor deze rijke verstilling van alle onstuimigheden?

Is het dan misschien een genade geweest van den een of ander, zooals men wel eens verhaalt, dat de onbesmette decoraties van Angelico begenadigd werden en een engel achter hem stond op den steiger?

Doch ik geloof, dat het niet vèlen waren, die bouwden — dat er echter één was, één, de een of andere, in wien het Geheim gerijpt was als de vrucht in zon en regen en die hier voor zijn avondlijken ernst en zijn weemoed de schatkamer gebouwd heeft en een groot offer bracht om den rijkdom van zijn heele leven, het Geheim, met het reliekschrijn van deze muren te vergulden. De een of ander, die verwant is aan ons geslacht met die verwantschap, die zich de hand reikt over alle eeuwen heen, omdat ze eeuwig is in de diepten van den stroom des levens. Een, die een kunstenaar was, en die het Geheim, dat in ons aller diepte leeft, naar buiten heeft gehaald. Iemand, die op tocht is geweest met het idealisme zijner jeugd en die het aan den lijve ondervonden heeft — met verrukkingen en met smarten — dat de uiterlijke glinstering der wisselvallige dingen telkens verschuift als men ze gegrepen heeft. Zijn naam is niet bekend, maar deze Onbekende leeft door de eeuwen en duikt op in een voorvader en in een nazaat tusschen de geslachten. Naast de sphinx, die de woestijn begint, staat hij en draagt de onmetelijkheid der ruimten in zijne raadselachtige oogen. Achter de beeldenrijen van een kathedraal-portiek verbergt hij zich en ontroert alle tijden met de schokkende drapeeringen, waaruit de sublieme stilte en de glimlach van een heilige groeit; soms misleidt hij de goe-gemeente met den duisteren blik van de Mona Lisa. Deze onbekende leeft tot op onze tijden en we ontmoeten hem nu hier dan daar: worden altijd stil bij deze ontmoetingen.

Niemand weet of dèze onbekende van de crypte een monnik was. Een kunstenaar wàs hij. Waar dwaalde deze dan tijdens zijne onstuimige jaren rusteloos om in de landen? Waar liep hij een telkens wijkend verschiet hijgend achterna?

Want het rustelooze zoeken en het zonder ophouden grijpen naar verschietende realiteiten, zoo geloof ik, is de school voor die wijsheid, die tot de schoonheid ontbloeien kan.

Onze treinen rijden niet snel genoeg en onze auto's halen de kilometers niet om de gouden flonkering, die we van uit het raam onzer kamer flonkerende zagen op de daken van den einder, in te halen. De onrust spant onze oogen open om de wezenheid van het schoone toch ooit aan te kunnen raken. Op onze tochten vertoeven we bij allerlei schoone dingen. Maar: voor hoelang? — Totdat we weer naar onze kamer terugkomen, uitgeput.

Als we dan moedig blijven en niet te oud werden van onze reizen en desillusies, dan zullen we binnen de engheid van onze kamer deze crypte-overhuiving beleven over al die rustelooze tochten en de wezenheid van alle schoone dingen ontdekken. De rimpels in ons voorhoofd, het verlies onzer haren en de moeheid onzer oogen moeten we wèl als offer aanvaarden: daarvoor zal de glans van onze oogen in een nieuwe jeugd openslaan.

We weten dàn, dat de wezenheid van al het schoone het Geheim is. Dat het Geheim eeuwig is en in alle dingen woonachtig en dat achter de fonkeling van den schijn de stille gouden avondgloed van Rembrandt huiverende is.

Heeft de monnik (wàs de kunstenaar van de crypte een monnik?) op zijn cel bij het turen naar de verten en de zon-reflexen op

de dingen zijn wijsheid met een schroomvolle hand naar buiten gedragen?

Dàn is zijn leven rhytme geworden. Dan laat hij de ruimten beven en de zuilen droomen bij het geheimzinnige fluisteren der steenen en is er stil-aan in die beving, in die droom, in die fluistering het Geheim komen wonen, wat de schoonheid is, omdat de handen van den kunstenaar overvloeiden van het Geheim.

Dit Geheim is als de lucht en als het leven: het trilt en leeft overal, in alle hoeken, aan alle kanten; het is in alle lichten en schaduwen gekomen om alle eeuwen te verblijden met het Geheim, wat is: eene zoo zeldzame rijp-wording van een leven. In dit Geheim is echter bij de zege over alle wisselvalligheid en tenslotte over alle materie de weemoed gebleven om het offer van het eigene leven.

Over alle rijpe grijzen huift de glanzende hoop van het schoonste Geheim, wat het offer vraagt van alle aardsche leven, zoo als ook bij den kunstenaar van de crypte de graankorrel eerst sterven moest.

.....

Het uitstapje naar Schin op Geul, Gulpen en Wittem.

's Morgens in de eetzaal deed 't lang verwachte bericht de vreugde losbarsten. Onverwachts was de directeur lachend binnengekomen, terwijl de jongens hun broodjes verorberden.

't Belletje rinkelt! Allen kijken op en luisteren in spanning. Maar nauwelijks heeft de directeur enkele woorden gezegd, of z'n stem gaat verloren in 't gejuich en geklap, dat er losbreekt en dat slechts na langen tijd en met moeite tot bedaren komt. De directeur geeft dan nadere inlichtingen omtrent den tocht naar Schin-op-Geul, Gulpen en Wittem.

.. ..

Gedurende de drie lessen, die we 's morgens nog hadden, dwaalden onze gedachten en phantasie meer dan anders af van Tacitus en Homerus. Onmiddellijk na het diner had de start plaats. Iedere klas schaarde zich om haar hoofdprofessor en trok dan naar de Holz in Kerkrade, waar een lange rij „L. T. M.-ertjes" op ons stonden te wachten. In een oogwenk zaten de trams vol.

Uit de open vensters der trams hingen overal de lachende en vroolijke gezichten der jongens, die de aandacht trokken der Kerkradenaars. Voor hun huizen stonden ze te kijken met verwonderde gezichten. „Zoë jet zient vür nit dèk, wâ Joep", hoorde ik er een zeggen tot z'n buurman, die opgewonden antwoordde: „Dat han iech va me lève noch nit gezieë!"

Toen we eenmaal den berg naar Kaalheide op waren, ging het in vlug tempo naar het station van Heerlen. Daar stond de trein reeds te wachten, die pufte en dampte, alsof ie ongeduldig was en zeggen wilde: „Schiet toch wat op, ik heb niet veel tijd!" Maar die wensch was vlug voldaan, want in minder dan geen tijd was 't perron zoo goed als leeg. Enkelen, die nergens plaats konden krijgen, renden er nog langs den trein op en neer. Ginds was er een aan 't vechten om een coupé binnen te dringen.

Een schok! Even achteruit en daar ging het! Onder luid hoera-geroep reden we het station uit. Rechts lag de Oranje-Nassau Mijn met haar hooge schoorsteenen, die zwarte wolkenstrepen trokken door de grijze regenlucht. 't Was koel en de lucht was triestig, maar regen viel er gelukkig niet. We trokken ons niets aan van 't donkere weer en zongen lustig: „Houd er de moed maar in!" „Waar in 't bronsgroen eikenhout", en alle liedjes en deuntjes, die 't plezier en de pret ons ingaven.

Als in een film schoven de heuvelen en dalen, de boerderijen en boomgaarden aan ons treinraampje voorbij! Voerendaal — zijn „Heimat" — deed een onzer klasgenooten een vreugdekreet uiten. Even zagen we

UITSTAPJE SCHIN-OP-GEUL, GULPEN, WITTEM

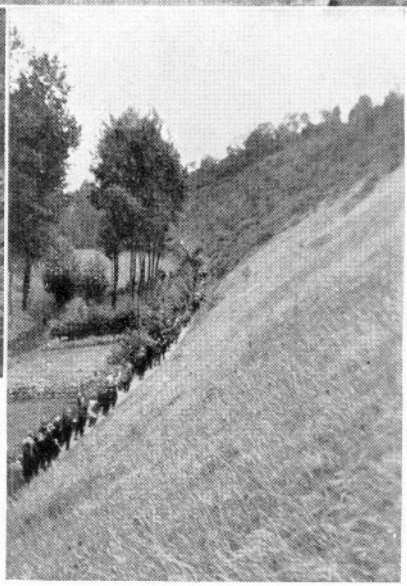

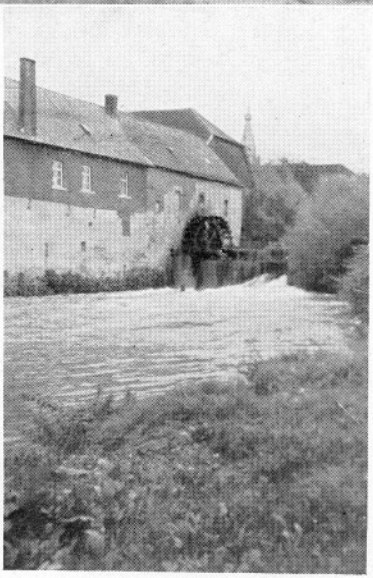

STATION, SCHIN-OP-GEUL
LANGS DE GEUL
MOLEN TE WYLRÉ

UITSTAPJE SCHIN-OP-GEUL, GULPEN, WITTEM

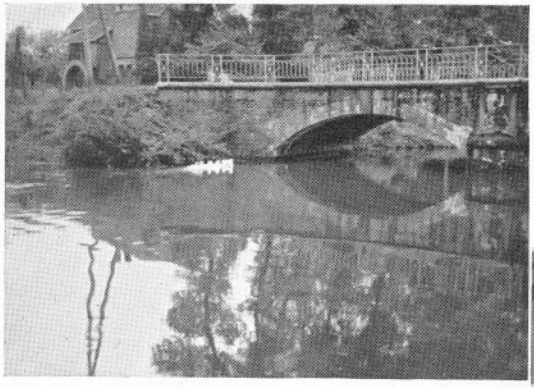

BRUG OVER DE GEUL TE WYLRÊ

AFSCHEIDSGROET AAN DE GASTVROUWE

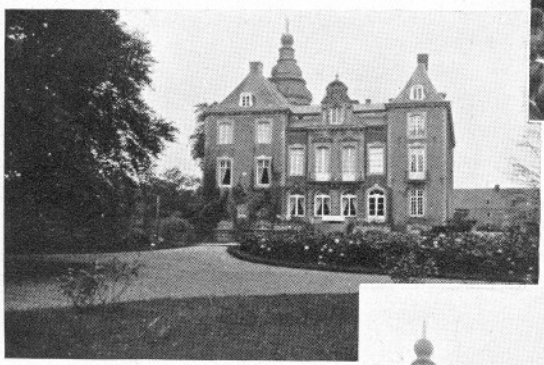

KASTEEL „NEUBURG"

KASTEEL „NEUBURG"

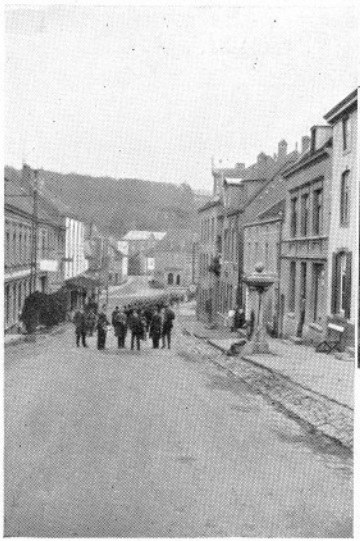

GULPEN

den ouden toren en het vergroote en vernieuwde schip van de kerk — eens door een paus gewijd.

In regelmatig gestamp op de rails bonkte de trein verder, terwijl we uitkeken naar de groene weiden met hier en daar een eenzame hoeve, in 'n krans van boomen verscholen. Daar knarste en schokte de trein, nog enkele stooten en we stonden stil.

Schin-op-Geul. Uitstappen!

Alle coupé's sloegen open en 't perron stond vol jongens. Volgens klas en waardigheid opgesteld, verlieten we het station.

We daalden af door 't dorp — zoo schilderachtig gegroepeerd om de Kerk. — Even achter 't dorp sloegen we een weg in, die langs de Geul liep. Een „weg" is eigenlijk een euphemisme, want we moesten één voor één achter elkaar loopen over het op en neer slingerende pad. Nu en dan werd er een sprong gewaagd over een plas water. Daar stonden we voor een bruggetje over de Geul, dat als weegschaal scheen te worden gebruikt, want naar gelang het gewicht van dengene, die erover liep, kraakte en piepte het vaker en harder. Nu liepen we door sappige weiden, maar soms wel wat al te sappig, als je wat hard moest trekken, om je schoen weer los te krijgen. Maar blijzingend, marcheerden we verder en genoten van 't heerlijke Geuldal.

De weiden stonden er vol hooge ruischende boomen. Aan onzen linkerkant kronkelde de Geul in grillige lijn verder. 't Weer was frisch en lekker, ondanks dat de lucht regenachtig-grijs uitzag. Even voorbij de mooie molen van Wylré namen we bij de brug over de Geul rust op eenige boomstammen, die er lagen langs den weg van Wylré naar Gulpen.

Maar weldra ging het weer verder over den prachtigen weg naar Gulpen. Door het dorp heen, kwamen we op den grooten weg van Maastricht naar Vaals en Aken. Een eindje wandelden we den Gulpenerberg op en sloegen dan linksaf een donkere lange kastanjelaan in naar het kasteel „Neuburg". Door 'n groote poort kwamen we op het ruime voorplein van het oude prachtige kasteel en over een brug in den tuin.

Hooge dennen in effen-groene grasperken, enkele rijen veelkleurige dahlia's en een klaterende waterval boden een prachtigen aanblik. In de oude ringgracht zwommen eenden en zwanen.

Langzaam wandelden we over de paden, die in groote bochten elkaar sneden of die wegslingerden tusschen de groen-blauwige dennen. Ginds tusschen de boomen stak een wit-grijze tennisbaan scherp af tegen 't heldere groen van 't gras. Bij 't wenden van 't pad strekt zich een groot grasveld voor ons uit.

Luilekkerland!

't Land, dat overvloeide van bier en broodjes met kaas!

Op witte bordjes stonden de diverse klassen aangegeven. Vlug stonden er troepen jongens om hun hoofdleeraar met in de eene hand hun broodje en in de andere een bierglas, dat ze aan den hoofdprofessor voorhielden, die het dan volschonk en ten slotte zelf niets overhad en wachten moest, tot er een nieuwe karaf gebracht werd. Knechten liepen af en aan met volle en leege bierkaraffen.

Wat smaakte dat!

Na een wandeling door het schitterende park kwamen we terug, vóór 't kasteel, waar we de gravin het „Wilhelmus, Limburg mijn Vaderland en een „lang zal zij leven" toezongen.

We keerden weer terug naar Gulpen en trokken verder over den grooten weg naar Wittem. In de bekende kerk van het Redemptoristenklooster (bekend zoowel door de vereering van den H. Gerardus, alsook door de wonderdadige Beeltenis van O. L. Vrouw van Altijddurenden Bijstand), woonden we 't Lof bij. Er werd een korte en krachtige preek over den H. Gerardus gehouden.

Nu aanvaardden we de terugreis.

Om 't klooster heen „spazierden" we naar 't station van Eys-Wittem. 't Was een mooie weg, die bergop steeg tot waar boven op den berg een oude linde met een ijzeren kruis eronder staat. Van hieruit hadden we een magnifiek uitzicht over 't Geul- en 't Gulpdal. Dan daalde 't steil bergaf

naar 't station van Eys. Het perron was zoo klein, dat we er niet allemaal op konden staan. 't Gevolg was dan ook, dat de heeren philosofen, die achteraan liepen, netjes buiten het hek moesten blijven staan.

De stations-chef voelde zich! Nog nooit was het zoo druk geweest op de „Hauptbahnhof" van Eys-Wittem. Zenuwachtig liep de chef rond, terwijl hij ons waarschuwde om toch niet te dicht bij de rails te komen. Hij vreesde een ongeluk bij die drukte.

Na 'n 10 minuten wachten kwam de trein aanpuffen.

Een oogenblik krioelde alles door elkaar. Coupé's werden opengetrokken en we stormden naar binnen. 't Perron lag leeg.

'n Scherp gefluit en we stoomden Eys-Wittem uit, terwijl de chef nog verbaasd den langen trein stond na te kijken.

Lekkertjes „schwaamden" we een sigaretje en zongen alle liedjes, die we kenden, valsch of niet valsch.

Buiten zagen we den avond dalen over het landschap. Een zwarte boomgroep of een verlicht venster van een eenzaam alleenstaand huis schoven voorbij.

Daar vóór ons flikkerden talrijke trillende lichtjes, die dicht bij elkaar in 't donker zweefden als duizenden glimwormpjes.

We waren in Heerlen.

Hier moesten we overstappen in de tram. Door de straten met helderverlichte winkels en woelende avonddrukte, tramden we Heerlen uit. Buiten de „stad" hieven we plechtig aan: „Vür junt noch nit noa heem."

Helaas, we waren bijna „heem."

Spekholzerheide, Kaalheide, Kerkrade!

Op de hoofdstraat van Kerkrade stapten we uit.

Door den helder-stillen avond wandelden we naar Rolduc.

„De Spasz is oes, wâ," zei ik tot mijn buurman.

„Joa", antwoordde deze, „evvel vür han't us jod jeamuseerd". Daarin gaf ik hem gelijk en verheugd stapten we verder naar Rolduc, dat daar reeds opdoemde in 't donker tusschen de donkere boomen, de hooge kerktoren zwart afgeteekend tegen de lucht. Boven de poort wierp een lamp een zwak licht op 't Mariabeeld voor den ingang.

Blij denkend aan al het plezier en de pret, die we hadden genoten, liepen we de gangen door, de trap op, naar den dortoir, om onze jassen en petten weg te brengen.

R. R.

.....

AM HUEGELABHANG VOR EYS.

Lieblich senket ein friedsames Tal sich.
Hügel verdämmern in duftiger Bläue.
Fallen und Steigen kennt auch das Leben;
Hüpfendes Jauchzen und schleichende Reue.

Senkt sich das Leben in plötzlichem Falle,
Friede des Tals umfängt es doch gerne.
Decken auch Nebel das liebliche Tal zu,
Denk an die Hügel in sonniger Ferne.

.....

DIE GEUL BEI DEM „GRONSELEPUT".

Zwischen den Wiesen fliesset der Bach,
Singt zu dem Strömen sein Rauschen,
Wenn über Welle die Welle sich stürzt,
Werde nie müde zu lauschen.

Rieselnd entspringt das Wasser dem Quell,
Schüchtern ins Weite zu streben;
Freudig begrüsst und lockt es der Bach,
Reisst es ins wogende Leben.

Eilet er hurtig, glitzernd vorbei,
Murmelt er leise, plätschert er helle; —
Hastig die Zeit uns jaget und drängt,
Welle im Bach auch die Welle.

.....

An English visitor.

It was something of a venture for one who speaks no Dutch to come to Holland to try to spread devotion to the English Martyrs. The subject, deeply as it appeals to Englishmen, could hardly be expected to appeal so strongly to others. But yet in a series of lectures, five of them public and eleven in colleges, I found nothing but a sympathetic interest in our martyrs and the cause of their canonization, and received so many assurances of prayer as abundantly to repay me for my journey.

If I was indeed able to spread some knowledge of our glorious martyrs, in return I learnt many things. I learnt to know and to appreciate the fervour of the Dutch Catholics, their magnificent organization, the generous sacrifices they have made for the Faith and the strong position they occupy in consequence in the country. Especially did their zeal and their generosity for the work of foreign missions astonish me. I learned too the extraordinary kindness of the people, their anxiety to help a stranger, their thoughtfulness and consideration.

Nowhere were these attractive qualities more in evidence than at Rolduc and I shall ever retain the most happy memories of my visit, rendered so pleasant, as it was, by the courtesy of Father Rector and his staff. I had come a very long journey — from Haarlem — and consequently arrived at an awkward hour. Yet there was a car to meet me and a dinner awaiting me at the college. How true it is, as has often been remarked, that deeply spiritual persons are the most keenly alive to the bodily needs of their neighbours! In the afternoon my kind hosts had arranged a drive to Maastricht, one of the most interesting towns in Holland. An incident on the return journey remains in one's mind, but there is no need to describe it. Suffice it to say that we recognized that we were under the protection of Blessed Thomas More.

Then came the lecture for which a magnificent, up-to-date lantern was available. It was amazing to find so many lads able to follow an English lecture: it testifies to the excellent methods adopted for teaching the language and to the thoroughness of the training. Some of the younger boys doubtless found it somewhat hard to understand, finding interest nevertheless in the pictures, but the majority of the audience evidently understood quite well, and were able even to appreciate the fine points of Sir Thomas More's humour. The concluding appeal for prayers for the canonization of the two greatest of the English martyrs, B.B. John Fisher and Thomas More, was met by promises which I am confident will have been generously redeemed.

How suitable are these holy men to be held up as models to youth, especially in a college, like Rolduc, where students for the sacred ministry and for secular professions are educated side by side! Thomas Stapleton, the biographer of Sir Thomas More, who wrote his work, bij the way, in the Low Countries, tells us that the young boys of his generation spoke constantly of More and were fired by his example. A brilliant scholar, a clever lawyer, a witty writer, a tender father, but above all, a saint and a martyr — who is there who does not admire and love him? Attractive too, though in a different way, is the scholarship, the gentleness, the kindliness and the heroic constancy of Cardinal Fisher, the Bishop of Rochester.

The next day was devoted to exploring the house and grounds. The first thing to strike an English visitor was the large scale upon which everything is planned. In England with our relatively small numbers and the poverty of our resources we cannot boast such large colleges and such spacious accommodation. Nothing here is cramped for want of space, but everything is ample and adequate. The classrooms, the library, the recreation rooms, the gymnasium, the bathrooms, the furnaces for the heating, the farm, all furnished points of interest and useful comparison. For it is the writer's lot, too,

to be head of a Seminary. The general impression left on the visitor's mind was one of admiration for the first-rate organization of so large a college.

But the very centre of interest was the Chapel. In England, so far as external things are concerned, there has been a complete break with pre-Reformation times. One hundred and fifty years ago it was legally impossible for there to be any public Catholic church in the country. Not one single pre-Reformation church has remained in our hands. We Catholics have had to build up from the very ground churches, schools, convents, presbyteries etc. It was then a delight to see a magnificent 11th or 12th century church, which has a continuous Catholic history, serving as the chapel for the college. The glorious old Romanesque church, with its cruciform design, its fine proportions and its beautiful crypt — the finest in Holland — still sheltering the Blessed Sacrament, still the scene of many daily Masses and Communions, is a satisfaction one never experiences in England. How this should build up the historic sense of the lads and strengthen the bulwarks of their Faith! One can well understand how, trained in colleges like these, the Dutch clergy and laity worthily take their proper place in the triumphant progress of the Catholic Church in their country.

PHILIP E. HALLETT.

.....

De Engelsche Martelaren. [1]

.....

In de eerste helft van Januari 1931 is Mgr. Hallett, vice-postulator in het heiligverklaringsproces der Engelsche martelaren en president van het priesterseminarie van het bisdom Southwark te Wonersh (Surrey), naar ons land gekomen, om de katholieken van Nederland tot kennisname, vereering en aanroeping aan te sporen van Engeland's roemrijke bloedgetuigen voor het Katholiek Geloof. Op deze reis kwam hij den 14 Januari naar Rolduc.

Mgr. Hallett's komst naar Nederland is geschied onder die algeheele afwezigheid van opdringerige propaganda, welke zoo volmaakt in overeenstemming is met de woordenarme nuchterheid en de eenigszins onbeholpen verlegenheid, waarmede de Engelschman de diepte van zijn gemoedsleven bedekt en de gevoeligheid van zijn hart verbergt. Van nature afkeerig van en achterdochtig tegenover alle rhetoriek: overtuigd, dat het tijd wordt een schrijver of redenaar op de betrouwbaarheid zijner beweringen te gaan narekenen op het oogenblik dat deze door zijn schrijversbezieling of redenaarsgeestdrift vervoerd raakt, zal de Engelschman, wanneer hij voor een buitenlandsch auditorium optreedt, maar zelden een opgetogen of volkomen bevredigde hoorderskring huiswaarts zenden, zelfs wanneer bij deze toehoorders de vreemde taal niet aan een volledig verstaan van al het gesprokene heeft in den weg gestaan. Wanneer men dan ook een vergelijking zou willen maken tusschen den rijken en stralenden kleurengloed, waarin voor een paar jaar de Vlaamsche P. Callewaert O.P. het prachtige en aangrijpende geloofsleven en het eeuwen-durende martelaarschap van Ierland voor de Rolducsche leerlingen geschilderd heeft, en de sobere woorden, waarmede Mgr. Hallett de zeer heldere en scherpe maar uiteraard kleurlooze photographische lichtbeelden van zijn Martelaren heeft doen spreken, dan zou deze vergelijking ongetwijfeld uitvallen in het voordeel van eerstgenoemde.

En toch waren Mgr. Hallett's woorden op zeer gelukkige wijze op zijn onderwerp afgestemd: het on-spectaculaire, het vanzelfsprekende, het doodnuchtere en haast ironisch-überlegene, dat de kardinaal John Fisher en

[1]) Naar aanleiding van het bezoek en de bijdrage van Mgr. Hallett heeft een onzer medewerkers een eenigszins uitvoerige behandeling van het onderwerp voor ons Jaarboek geleverd.

de kanselier Thomas More als een geheel eigen karakter op hun marteldood hebben geprent, zouden zeer zeker een minder harmonische vertolking gevonden hebben in den flamboyanten woordenrijkdom van den Vlaamschen Predikheer dan in de flegmatieke en haast schuchtere beheerschtheid van den Engelschen Seminarie-praeses.

Want het is inderdaad een zeer opvallend en karakteristiek verschijnsel, dat ons treft in den marteldood van bijna alle Engelsche bloedgetuigen: bij hun vijanden een cynische onbewogenheid door het tragische en heldhaftige in hun sterven: bij hen zelf een volmaakte kalmte, een geen oogenblik zich verloochenende gelijkmoedigheid, een totaal ontbreken van alle bravour en geëxalteerdheid over het geweldige van hun lot, een onverstoorbaar trouw blijven aan hun eigen natuurlijke menschelijkheid tot het laatste oogenblik toe.

„Dan zal hij den hoed toch op zijn schouders moeten dragen, want dat hij geen hoofd meer heeft om hem op te zetten, daar zal ik voor zorgen", is de grimmige geestigheid waarmee Hendrik VIII het bericht ontvangt, dat Paulus III John Fisher tot kardinaal verheven heeft. En als de bisschop, na een gevangenschap in den Tower van ruim 15 maanden eindelijk op 22 Juni 1535 om 5 uur 's morgens het bericht ontvangt, dat hij dien dag zal worden terechtgesteld, dan is zijn antwoord aan den bode: „Ik dank Zijne Majesteit, dat hij zoo goed is, mij uit al die aardsche ellende te bevrijden, en ik dank u ook voor de mededeeling. Maar hoe laat zal het gebeuren?" Negen uur, is het antwoord. „En hoe laat is het nu?" „Bijna vijf uur". „Wel laat me dan asjeblieft nog een paar uurtjes rusten, want ik heb heel slecht geslapen vannacht."

Als hij tegen zeven uur opstaat, besteedt hij bijzondere zorg aan zijn toilet, „omdat het zijn bruiloftsdag is." Als hij het schavot bestijgt, wijst hij de hulp, die hem wegens zijn uiterste verzwakking in de maandenlange gevangenschap geboden wordt, af met de woorden: „Ik heb nu zoover alleen geloopen, deze paar trappen zal ik ook nog wel opkomen", en, zoo voegt zijn biograaf er bij: „toen liep hij de trappen op, zoo lenig en rap, dat het een wonder leek voor degenen die zijn uitputting en zwakheid tevoren hadden gezien, en toen hij de trappen opklom en de zon uit het zuidoosten hem recht in de oogen scheen, sprak hij voor zich heen het psalmvers: (33. 6) „Gods aangezicht zal uw licht zijn en uw gelaat zal niet blozen van schaamte."

Dezelfde onverstoorbaarheid toonde de 80-jarige seculiere priester John Kemble, een der laatste der Engelsche martelaren, in 1679 onder Karel II terechtgesteld, die, toen hij ter executie gevoerd werd en zijn geleider hem onderweg uit de verte de plaats van het schavot wees, zeide: „Laat me hier dan nog een kwartiertje rusten om een pijpje te rooken en het schavot op mijn gemak te bekijken".

John Ogilvie, de Schotsche Jezuïet, rijdt te paard de voltrekking van zijn vonnis tegemoet, en als de bekenden, die hij aanspreekt onderweg, zich verwonderen over zijn opgeruimdheid, dan zegt hij: „It is past joking when the head is off: als je je hoofd kwijt bent, is het lachen gedaan", en als een oude vrouw hem bespot omdat hij zoo leelijk is, dan is zijn antwoord: „Ik hoop dat de zegen van den hemel mag neerdalen over jou lief gezichtje."

John Roberts, de Benedictijn, staat op een bitter-kouden Decemberdag de voltrekking van zijn vonnis af te wachten onder de galg, maar de beul verschijnt niet en een van de toeschouwers krijgt medelijden met den ouden man en zijn kale hoofd in de bittere kou: hij biedt hem een hoofddeksel aan, waarop de veroordeelde antwoordt: „Och, meneer, maak u niet bezorgd over mijn gezondheid, ik ben niet bang meer voor een verkoudheid."

Maar onder de 199 zaligverklaarde martelaren, die in Engeland tusschen 1535 en 1685 hun leven gegeven hebben voor hun geloof is geen schitterender figuur dan de Kanselier Thomas More, „een van de uitgelezen vertegenwoordigers van menschelijke wijsheid en deugd", zooals hij genoemd wordt in dat hevig anti-katholieke essay van Macaulay, waarvan iedereen de rhetorische passage

kent, die eindigt met het pathetische slot van den reiziger uit Nieuw-Zeeland, die op een gebroken boog van London Bridge de ruïnen zit te schetsen van de St. Paul.

In de smettelooze ongereptheid van zijn huiselijk en openbaar leven als familievader, geleerde en staatsman en in de serene gelijkmoedigheid van zijn heldhaftig sterven is er misschien in de heele Engelsche geschiedenis geen stralender figuur aan te wijzen dan hij. Mgr. Hallett heeft erop gewezen, dat in een school als Rolduc aan de leerlingen met hun tweevoudige levensrichting nauwelijks een gelukkiger dubbelkeus van idealen kan worden voorgehouden dan die welke belichaamd zijn in Fisher en More: Fisher in zijn vroomheid, geleerdheid en van niemand afhankelijke vrijmoedigheid het voorbeeld van den priester; More door zijn leven **in** maar niet **van** de wereld het voorbeeld voor den leek.

Met zijn fijne beschaving en breede eruditie, zijn zonnige en blijmoedige vroomheid, zijn begaafdheden en deugden van verstand en hart, is More de vader van een huisgezin, dat — miniatuurstaatje als het was — door een historicus uitvoerig zou mogen beschreven worden als illustratieve inleiding van een betoog, hoe uit de grieksch-romeinsche beschaving, met den zuurdeesem van de christelijke geloofs- en zedenleer doortrokken, de ideale vorm van een menschelijke maatschappij resulteert.

Een van de geestigste menschen, schranderste juristen, geleerdste classici en fijnstbeschaafde humanisten van zijn verlichte eeuw levert More in zijn leven en geschriften het schitterende bewijs, dat een onbevangen vrijmoedigheid van blik op al het menschelijke — ook het al-te-menschelijke — in de kerkelijke gezagsdragers kan samengaan met een overtuiging van de goddelijkheid der Kerk zelf, die sterker is dan alles hier op aarde: sterker dan de wil van een koning, sterker dan de stem van het bloed, sterker dan het verlangen naar het leven, sterker dan het voorbeeld van een heele nationale hiërarchie.

Doch als men de omstandigheden van zijn marteldood beschouwt: als men in alle bijzonderheden nagaat de omstandigheden waaronder en het geloofspunt waarvoor hij zijn leven blijmoedig gegeven heeft, dan zal **elke** omstandigheid en **elke** bijzonderheid onze bewondering doen groeien voor deze weergalooze gaafheid en onkreukbaarheid van ziel: en met elke bijzonderheid die wij in dien marteldood opmerken, zal ook onze trouw en gehechtheid toenemen aan de Kerk, die zelfs in de dagen van haar droevigste verwereldlijking, toen de eigenschap harer heiligheid nauwelijks nog een harer kenteekenen scheen te zijn, in staat was te blijven het middelpunt en de voedster van een zieleleven gelijk het zijne.

Want hij is gestorven voor een geloofspunt, dat veel meer een dor en abstract principe lijkt dan een bezielende en begeesterende waarheid: voor een dogma, dat nooit gemakkelijk, doch toén onmogelijk iemand in geestdrift en vuur kon doen ontvlammen: in den tijd dat het Pausdom zijn diepste vernedering beleefde is hij gestorven voor het Primaatschap van den Paus. Immers, als we op de chronologie letten, dan zien we dat de meest critische en de meest critieke jaren van zijn leven (geb. 1478; † 1535) samenvallen met het droevigste pontificaat dat sinds de 10de eeuw de Kerk gekend heeft: het pontificaat van Alexander VI (1492—1503): zoodat hij op volwassen leeftijd het Pausdom gezien heeft in zijn diepsten val.

Ware hij gestorven voor de Ware Tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament, zooals onze Gorcumsche martelaren, wat een inwendige steun en begeestering zou het getuigen voor **deze** waarheid zelf hem gegeven hebben voor het offeren van zijn leven. **Deze** steun en **deze** begeestering echter moet hem geheel hebben ontbroken, want hij stierf voor een met het redeneerend **verstand** ontdekte waarheid, welker tijdelijke, menschelijke belichamer het erop aanlegde, om haar **volledige** omhelzing met **verstand, hart en wil** zoo moeilijk mogelijk te maken. Zeven jaren had hij de vraag bestudeerd, of de Suprematie van den Paus over de heele Christenheid menschelijke schepping dan wel goddelijke stichting was: bestudeerd met al de scherpte van zijn juristisch geschoold denken; historisch en dogmatisch had hij bewij-

zen en bezwaren tegen elkander afgewogen, zonder een onfeilbaren leiddraad te bezitten, zooals deze ons, vier eeuwen later geborenen, na het Vaticaansch Concilie als iets vanzelfsprekends voor den geest staat. Daarom is het zoo moeilijk, na vierhonderd jaar zich te verplaatsen in het denkleven, waarmede de tijdgenooten de kwestie en hare oplossing tegemoet traden. Niemand behalve enkele zéér onwereldsche en zéér vérziende menschen zag in den twist tusschen Koning en Paus iets meer dan een halfprincipiëel en halfpolitiek geschil, waarvan zelfs de beteekenis zonder inzicht in de verwikkelde staatkunde van den tijd niet verstaanbaar was: bovendien raakte deze kwestie in geen enkel punt aan het leven des volks en daarom liet ze het volk even koud als een hedendaagsch krantenlezer onverschillig is voor Briand's juridische bezwaren tegen het Duitsch-Oostenrijksch douaneverdrag. Ook nadat de koning zijn wil had doorgedreven en het Parlement hem verklaard had tot „Supreme Head of the Church of England", veranderde er hoegenaamd niets in het godsdienstig leven der natie: liturgie en hiërarchie, misoffer en sacramenten, feestdagen en vastendagen, bedevaarten en volksdevoties: alles bleef zooals het eeuwen lang had bestaan. Het heele volk had de verandering niet zoozeer meegemaakt als wel lijdelijk ondergaan, want op één enkelen bisschop na en enkele mannenkloosters had de geestelijkheid, geleid door het episcopaat, zich in dezen strijd tusschen Koning en Paus achter den koning geschaard, en men had bij den wil des konings berust, niet met tegenzin en gedwongen, maar met een vanzelfsprekende gewilligheid. Twisten tusschen koningen en pausen waren in alle christelijke landen aan de orde van den dag. In leer en leven was de koning een overtuigd aanhanger der Katholieke waarheid; in een theologisch geschrift had hij de zeven sacramenten verdedigd tegen den Duitschen hervormer en bekend was zijn groote devotie tot het H. Sacrament des Altaars. Eeuwen lang was de wil van den koning ook in kerkelijke zaken feitelijk oppermachtig geweest: in 99 van de 100 gevallen, waarin de pauselijke suprematie theoretisch werd erkend, was dit practisch een bloote formaliteit. Mogelijk was deze oneenigheid van zeer kortstondigen, in elk geval van voorbijgaanden aard: over eenige jaren zouden Paus en Koning waarschijnlijk beiden even blij zijn hun geschil te kunnen bijleggen, en intusschen was het raadzaam de tijdelijke breuk met zoo weinig mogelijk ongelukken te doen gepaard gaan. Dit was de zienswijze van alle leden van More's gezin, van alle bisschoppen op één na, van duizenden priesters en van miljoenen brave katholieke menschen.

Maar More gaat de kwestie bestudeeren, zuiver theoretisch, geprikkeld door zijn juridische, historische, theologische weetgierigheid: — want de vriend van Erasmus is geen vriend van clericale machtsontplooiing. In die zevenjarige grondige, maar niet geestdriftige studie komt er een oogenblik, dat hij overhelt naar de meening, dat de suprematie der pausen over de christenheid menschenwerk, een schepping der pausen zelf, is. Doch ook als hij ten slotte tot de overtuiging komt, dat zij Gods werk is, dat het opzeggen van de gehoorzaamheid aan den Paus gelijk staat met zich losscheuren van Gods Kerk en met het opzeggen van de gehoorzaamheid aan God, — ook dan blijft dit een zuiver verstandelijke overtuiging, die hij aanvaardt zonder geestdrift, een overtuiging, in het tot stand komen — en dus in het omhelzen — waarvan hart en wil geen andere dan een belemmerende en vertroebelende rol hebben gespeeld. En juist zóó — zuiver verstandelijk, zonder warmte, zonder „hart en vurigheid" — heeft hij die overtuiging aanvaard, heeft hij ze voor zich gehouden, heeft hij ze verzwegen voor **iedereen** — tot het laatste oogenblik, tot **na** zijn doodvonnis toe. Hij was bereid den koning in alles ter wille te zijn — hij wilde de dochter van Anne Boleyn als kroonprinses erkennen, hij wilde hem den eed van koningstrouw zweren ook na zijn rebellie tegen den Paus: hij wilde zich zonder protest neerleggen bij alwat de koning verordende: hij wilde zwijgen over de suprematie — in alles behalve dat ééne puntje „graue Theorie": want **erkennen** dat de koning het hoogste gezag is in geestelijke dingen, dat wilde hij niet, omdat hij de ongereptheid van

zijn geweten op hooger prijs stelde dan alles hier op aarde.

En toen hij voor de weigering van dezen eed in den Tower zat, kwamen zijn vrouw en kinderen hem smeeken zijn stijfhoofdigheid te laten varen, met de dubbele vindingrijkheid die de liefde en het gebrek den mensch kunnen leeren; en het meeste moeite kostte hem het weerstaan aan de overredingen van zijn lievelingsdochter Margaret, die hij verstandelijk en moreel geheel als zijn gelijke behandelde en beschouwde. Scherts vond hij het beste wapen om haar aandrang af te leiden.

„Wat nu weer, dochter Meg? Wat nu weer, moeder Eva? Wat zul je nu weer hebben uitgedacht? Wat zit je nu weer te bepeinzen met een slang in je hart, om een nieuw bedenksel te vinden en Vader Adam nog maar weer eens opnieuw den appel aan te bieden?"

„Maar vader, ik heb zelf toch ook den eed afgelegd [1])?"

En hierop gaf hij lachend ten antwoord: „Dat is een woord, moeder Eva waardig, want zij bood Adam ook de vrucht, waarin ze zelf eerst gebeten had."

En voortdurend herhaalde zich de koninklijke pressie, steeds nadrukkelijker, steeds geniepiger, steeds wreedaardiger: onverstoorbaar, onwrikbaar, gelaten onderging hij alles. Men ontnam hem al zijn boeken en zijn schrijfgereedschap, om hem het verblijf in den Tower geheel en al ondraaglijk te maken. Toen zijn boeken werden weggehaald, sloot hij de luiken van zijn venster en zat in het duister: en gevraagd wat dat moest beteekenen, gaf hij ten antwoord: „nu de winkel toch heelemaal is leeggedragen, mogen de luiken wel gesloten worden."

Dr. Nicolaas Wilson was om dezelfde reden als Fisher en More naar den Tower gezonden, maar de lange eenzame opsluiting had de veerkracht van zijn ziel geknakt. Hij verklaarde zich ten slotte bereid den suprematie-eed af te leggen, en gaf aan More in den Tower schriftelijk kennis van zijn veranderde zienswijze. Het was deze Wilson, die als hofkapelaan van den koning tezamen met More de diepgaande studie van de kwestie had gemaakt, welke bij beiden die onwrikbare overtuiging tot vrucht had gehad. Het antwoord van More aan Wilson luidt aldus: „Ik verneem dat gij beloofd hebt, den eed af te leggen. Ik bid God dat het u tot zegen mag strekken. Met Gods genade zal ik hierin echter mijn eigen geweten blijven volgen. Wat dit morgen zijn zal, daar kan ik niet zeker van zijn, want het hangt van Gods goedheid en niet van mijn deugdzaamheid af, of ik de eindgenade zal krijgen, om naar dat geweten te blijven handelen of niet: en daarom smeek ik u dringend mij in uw vrome gebeden te blijven gedenken — zooals ik u dagelijks in de mijne indachtig ben."

More bleef trouw aan zijn overtuiging, zonder ze uit te spreken, zonder de tegenovergestelde te bestrijden of te veroordeelen. Toen bij het proces de getuige Rich onder eede bevestigde — een **valsch** getuigenis, waarop ten slotte het doodvonnis werd uitgesproken — dat More tegenover hem de suprematie van den koning had ontkend, was More's antwoord hierop het volgende: „Mylords, als ik een man was die niets om een eed gaf, dan stond ik op dit oogenblik niet als aangeklaagde op deze plaats. Welnu, als dit met een eed bezworen getuigenis van u, mijnheer Rich, waar is, dan bid ik, dat ik nooit het aanschijn Gods mag aanschouwen."

En niet dan nadat de gezworenen eenstemmig het „schuldig" hadden uitgesproken en zijn ter dood veroordeeling dus een feit geworden was, heeft hij „for the discharge of his conscience" de redenen van zijn weigering uiteengezet. „Daar ik nu veroordeeld ben — en God weet hoe — wensch ik vrijmoedig tot u te spreken. Gedurende de zeven jaar dat ik de zaak bestudeerd heb, heb ik in geen enkel erkend leeraar der Kerk gelezen, dat een tijdelijk vorst hoofd van de Kerk zijn kan".... En deze toespraak besluit hij met deze prachtige paraphrase van de laatste woorden van den eersten martelaar: „Ik hoop echter van de goddelijke barmhartigheid, mylords, dat, gelijk St. Paulus en St. Stephanus nu vrienden zijn in het Paradijs, zoo ook wij eenmaal in volmaakte liefde mogen vereenigd worden in de andere we-

[1]) Hetgeen ze gedaan had met de restrictie: „in zoover het vereenigbaar is met de wet van God."

reld, hoezeer wij ook verschillen in deze."

Het kan een of ander lezer misschien eenigszins teleurstellend en minder heldhaftig zijn voorgekomen, dat More zoo hardnekkig geweigerd heeft als belijder van zijn overtuiging op te treden vóór zijn doodvonnis. Doch welk een ontroerende ootmoed en echte menschelijkheid spreekt er uit de verklaring, die hijzelf hiervan geeft:

„Ik werp mij niet op als rechter over het geweten van hen, die anders denken dan ik. Ik ben niet een mensch van zulk een heiligen levenswandel geweest, dat ik me zou durven verstouten mij aan te bieden voor den marteldood: want dan zou ik moeten vreezen, dat God als straf voor mijne vermetelheid zou kunnen toelaten dat ik viel. Daarom ben ik niet vooruit, maar veeleer teruggetreden. Nochtans, als God mij zelf tot Zich trekt, dan mag ik van Zijn groote barmhartigheid vertrouwen, dat Hij mij met Zijn kracht en genade niet in den steek laten zal."

En ten slotte: wat zijn alle woorden in vergelijking met het allerwelsprekendste getuigenis van zijn blijmoedig en bereidwillig vergoten bloed. Want er lag een glimlach op zijn gelaat en een schertsend woord op zijn lippen, toen hij de wankele ladder van het schavot besteeg. „Help me asjeblieft de ladder op: voor het naar beneden komen zal ik uw hulp wel kunnen missen."

.. ..

Mgr. Hallett heeft er ons aan herinnerd, dat wij aan Engeland nog een eereschuld hebben af te betalen, omdat een groot deel van ons vaderland zijn geloof dankt aan angelsaksische missionarissen.

Thans hebben de broeders en zusters van Willibrord en Bonifacius zelf het geloof hunner vaderen verloren. Het is dus niet meer dan een penning offeren uit onzen rijkdom, als wij met de Engelsche Katholieken instemmen in de bede:

„Blessed John Fisher, Blessed Thomas More, convert England."

.....

De Mijnramp te Alsdorf.

Dinsdagmorgen 7 uur. Een rinkelen van ramen; een rammelen van deuren, 'n even dooven van het licht in de Kerk.... Alles gaat weer zijn gewonen gang.

Onder de eerste lessen kwam het radiobericht: „Mijnramp te Alsdorf".

Om tien uur op de speelplaats ziet men de jongens in troepjes druk praten: „Er zouden honderd dooden zijn.... Enkelen hebben van Dortoir III de ineengestorte gebouwen gezien. Na het eten zullen we er met de wandeling heengaan."

Door de zware poort, aan den kant van Klein-Rolduc, trekken wij de grens over, Herzogenrath binnen. In Herzogenrath is het opvallend stil. Langzaam starend in het grijze losse zand vorderen wij op den nieuwen nog onbestraten weg, die steil bergop ons op den grooten weg naar Alsdorf voert. Achter ons diep in het dal zien we het rustige Herzogenrath, met zijn burcht aan den voet van de Rolducsche bosschen.

Een voor een schuiven de boomen, aan weerskanten van den weg, aan ons voorbij. Het verkeer is hier druk: voetgangers, fietsen, auto's.... Alles spoedt zich naar Alsdorf. Reeds rijzen de schoorsteenen en de steenberg van de „Nordstern" achter de boomen op. Verlaten, werkeloos, een droevig verleden herinnerend, verheft deze Mijn zich daar uit den vlakken achtergrond. We slaan links van de chaussée den breeden zwarten veldweg in, die tusschen bieten en knollen-velden ons den weg naar de Mijnen wijst. Wielrijders, en voetgangers haasten zich hier onophoudelijk aan ons voorbij. Vele mijnwerkers zijn er bij, die met hun doffe oogen in de bleek ingevallen gezichten, de gezonde rookende studenten in 't voorbijgaan, scherp gadeslaan. Hoe meer wij de huizen en de Mijnen naderen, des te moeilijker en langzamer komen we vooruit tusschen den terugkomenden en voortgaanden menschenstroom.

De eerste huizen, waarvan er één met de witteplank „Alsdorf", liggen al achter ons. We beginnen ons beklemd te voelen tusschen de groote gevaarten, die zich naast en voor ons in duidelijke en vaste vormen teekenen. Nu daar de bewuste Mijn voor ons ligt, komt de tragische werkelijkheid sterk over ons. Tusschen een lange rij auto's door, die er onbeheerd den heelen weg innemen, verdringen wij ons op een kleinen wal, waar we steunend tegen een stevige prikkeldraadversperring, de verwoesting vóór ons waarnemen. Een ontelbare menigte staat ongeduldig, dicht opeengehoopt op den weg, vlak langs de instorting.

De hooge metalen schachtbok, die wij zoo dikwijls op onze wandelingen en van de nieuwe Rolducsche slaapzaal zagen, ligt half bedolven onder muurbrokken en balken.

Arbeiders, brandweerlui, politieagenten, roodekruismannen, ruimen den chaos op. Smart en angst staat op veler gelaat te lezen.

De dood.... De gedachte van van morgen dringt zich weer aan onzen geest op, zij maakt ons stil.

Hoe wreed is hier de dood geweest, die sluipend door de zwarte, enge mijngangen niemand gespaard heeft! Vernietigd heeft hij plotseling tientallen kostbare menschenlevens. Opgeroepen zijn dezen morgen de zielen van deze arme mijnwerkers. Hun vonnis hebben zij vernomen van den eeuwigen Rechter. Vagevuur....? Hel....? Stil prevelen wij een Weesgegroetje. Hoog boven de hoofden door de stuk gesprongen ramen speelt de wind met de kleeren van nog vermiste slachtoffers. De lange rij studenten trekt weer langs de zwarte steenbergen. Telkens wenden de hoofden zich om naar de zwarte steenhoopen, de hooge schoorsteenen en de lage huizen.

Boven de overspannen menigte cirkelt een vliegmachine. Een zwerm zwarte vogels stijgt op bij de „Nordstern" en valt neer achter de grasoverdekte pyramide. Langs ons voorbij snelt het inktzwarte water, waaruit het laatste zonnelicht schittert.

's Avonds in het schemerdonker der Kerk, neergeknield onder het beeld van de Ma-

DE MIJNRAMP VAN ALSDORF

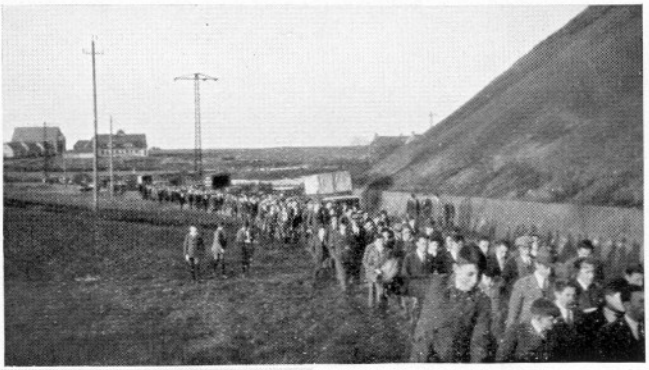

HET CARRÉ MET DE NIEUWE SLAAPZAAL III

VERBOUWING VAN SLAAPZAAL III

donna, die met haar armen gekruist over haar Goddelijk Kind met een glimlach over onze hoofden heen ziet, bidden wij voor haar kinderen, die in nood zijn, voor de verongelukte mijnwerkers en de diep getroffen families.

P. H.

De Profundis.

Dit was het verbijsterende feit, dat ons plotseling voor de werkelijkheid van leven en dood plaatste, dat ongeveer twee honderd en zestig menschen in de mijn afdaalden — zooals ze dat al jaren deden — in hun mijnwerkerspakje; met hun kruikje bij zich; dat ze niet beter wisten of ze zouden 's avonds weer opstijgen om naar huis te gaan, waar vrouw en kinderen ze zouden wachten rondom de dampende tafel met een sober maal — zwart en gebruind en doorgroefd als de aardappeleters van Van Gogh.

Jonge waren er bij en oude; zij die nog een droom achtervolgden en anderen die voor de onttakelde werkelijkheid van den socialen nood allang geen droom meer hadden; verloofden die nog vooruitzagen en leefden in illusie; en anderen die nóch vooruit nóch achteruitzagen, maar het einde afwachtten; maar allen lévend; levenden, met een flikkervlam in hun oogen, die het spel der ziel verraadt, maar allen dragers van een gedachte en zwervers achter een eigen gezien doel; allen, menschen, die wierven naar geluk, op hun manier gezien; ondanks alles strévers — en dat er plotseling, ergens in de doodstille, stikdonkere en onbewegelijke mijn, iets, 'n ding dat bewegingloos stil lag, in een kleine bliksemende seconde in beweging kwam, veranderde en dat uit een strakke heetgloeiende vuurkern een kleine vuurhel spatte met ontzaglijke straling, met een knal als een doffe donder, en onder het kraken van een heel gebergte, gesteenten, die werden losgescheurd van hun fundamenten, en rotsblokken die werden losgespleten van hun gesteenten, neerkantelden op de ongeveer twee honderd zestig menschen, met hun droomen en verlangens, illusies en smarten — in één seconde begraven en gestikt en verpletterd in de zwarte lagen die ze jarenlang geklopt hadden.

Er is niemand in de wereld die niet dagenlang dit menschendrama heeft meegeleefd. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat hebben we er aan gedacht. Waren zij niet menschen als wij?! Vaag, maar verschrikkelijk hebben we aangevoeld de verschrikking van de stikduistere mijn, en gehoord de gierende, loeiende zuchten door de gangen bij het verplaatsen van de lucht; de doffe knallen als van verre donderslagen bij het instorten van rotsen; gezien het breken van de stutpalen en het ineenknakken van dit ijdele menschenwerk, dat gangetjes groef door de machtige aarde, gangetjes die volliepen met gruis en brokken zooals de kanaaltjes, die een kinderhand graaft aan 't strand, volloopen bij het opzetten van den machtigen vloed.

We hebben dit alles meegeleefd — en we hebben gehoord hun stem de profundis, uit de diepte, die afscheid nam van de levenden:

„Indien ik hier niet meer levend vandaan kom, groet mijn lieven vader, broers, zusters en vrienden. Ik ga nu naar moeder! Leef wel."

Aldus schreef Josef Fuchs op een kolenwagentje. Wat hij schreef, hebben allen, als ze nog hebben kunnen denken, gedacht.

„Leef wel," — 'n afscheid aan de wereld, 'n afscheid aan ons, voor wie ze uit de donkere diepte warmte haalden.

Voor ons!

Die gedachte laat me in deze dagen niet los, de gedachte aan de vele menschen, die voor ons werken op de verraderlijke punten der aarde. Als we straks de kachel volstorten met kolen, die ons een heelen winter

zullen verwarmen in een behaaglijke kamer, denken we dan wel eens aan al die menschen die zich voor ons in de aarde begraven.... De opmerking dat ze 't voor den broode doen moeten, doet niets af aan het feit dat dagelijks millioenen in de kokende elementen der wereld hun leven wagen voor de levensgemakken der medemenschen. Ja — ze worden er voor betaald! — Maar kán een leven betaald worden! Velen sterven 10, 20 jaar te jong, vergiftigd door kolengruis, aangetast door asthma, geinfecteerd door kolendamp, moegewerkt, uitgeput bij gebrek aan frissche lucht, vroeg oud.

Zijn 10, 20 jaar menschenleven te betalen? Met een hoog salaris worden de jaren, die ze niet zullen leven en hadden kunnen leven, niet goed gemaakt.

Deze stem uit de diepte: „Leef wel" herinnert me aan de onbekenden, die hier en elders, in Engeland en Duitschland, over heel de wereld, in de mijnen en in staalfabrieken, in katoenmolens en zinkwitfabrieken, in dompige lucht en vergiftigde atmosfeer, in levensgevaarlijk werk, in storm van elementen, in woedenden golfslag of orkanen van stormluchten geen minuut hun leven zeker zijn.

„Leef wel."

Ja, wij „leven wel" — met alle zorg en zorgelijkheid die we hebben, toch warm ingebakerd door het leven, dat ons in een veilig bedrijf beschut achter muren en glazen van een werkzaam bestaan.

„Leef wel."

Neen, 't is geen ironie, geen haat, geen jalouzie, geen nijd, als de stem uit de diepte ons toeroept: „leef wel", maar met groote menschenliefde, met groote dankbaarheid moeten we denken aan allen die we niet eens kennen, maar die dagelijks ons het leven met zijn duizenden behoeften mogelijk maken.

En de twee honderd zestig?

De stem uit de diepte is ook een stem uit de eeuwigheid. Ze werden plotseling opgeroepen om rekenschap af te leggen.

Waar zijn ze?

Bij moeder?

Onbekend zijn ze voor ons; maar laten wij allen de twee honderd zestig en de mannen van de R. 101 gedenken op den dag van alle zielen.

(p. H. DE GREVE S.J. in „De Schakel)

••••••••••••••••••••

Naar Aken.

.....

't Was — nu niet eens een mooie zomerdag met stralende zon en kwinkeleerende vogels — integendeel, 't was een mistig-kille regenmorgen, toen we, waterdicht ingepakt in onze regenjassen, op weg togen voor 't traditioneele bezoek aan de Akensche Heiligdomsvaart.

De uittocht was triestig. Er hing een beklemmende examenspanning in de lucht, die bij niemand goed te maken was door 't „uitstapje" of door „de laatste dag". De wolken lieten geen wimpeltje blauw door en naarmate we Aken naderden, werden zij somberder en dreigender. Van de West-Bahnhof ging 't in angstige haast regelrecht naar het intieme kleurig-versierde straatje bij den Dom, waar men ons een rustig plekje had gereserveerd: de lagere klassen beneden op straat, de hoogere op de daken der omliggende huizen, die voor deze gelegenheid tot kijktribunes waren ingericht. Onmiddellijk op deze inkwartiering volgde een vervelend pijnlijk wachten. Men wachtte gelaten op de tooning der relieken. Men wachtte angstig op examenuitslagen. Men wachtte hoopvol op de vacantie. Men wachtte moedig op den regen, die ieder oogenblik komen kon. Verveeld keken de jongens naar den donkeren, voor hen oprijzenden Domtoren en naar de laaghangende wolkenmassa's eromheen.

Plotseling trompetgeschal — 'n schoone volle klank over de sombere stad. Over de bovengalerij schreed plechtig-langzaam de processie voorbij: koorknapen met flikkerende lampen, brevierende priesters en daarachter de eerbiedwaardige gestalte van den grijzen bisschop, het kleed der Moeder Maagd tusschen zijn bevende vingers. Intusschen was de voorlezer terzijde getreden en riep met luide stem het volk toe: „Man wird Euch zeigen das heilige Kleid, das die allerseligste Jungfrau getragen, als sie den Erlöser gebahrt."

Menig hoofd neeg uit vroomen eerbied.

Het heilige oogenblik liet een zoeten indruk bij ons achter, ook toen de kleine stoet alweer verder getrokken was voor een nieuwe tooning aan de andere zijde van den Dom. In de nu volgende tusschenpoos kwam de langverwachte regen: eerst in dunne grijze straaltjes, later in frissche forsche stroomen. We kropen dicht op elkaar, zetten de kragen op, en plantten de handen diep in de zakken. De tooning van de windselen van 't Jezuskind en de onthoofdingsdoek van Sint Jan werd nog moedig bijgewoond. Toen vluchtten we hals over kop naar alle mogelijke schuilplaatsen. Het was een jammerlijke stoornis tijdens de zoo indrukwekkende plechtigheid, waarvoor we gekomen waren.

Nadat er buiten vanaf de balustrade voor 't laatst de zegen was gegeven met de lendendoek van Christus, werd er voor Rolduc verzamelen geblazen. Uit allerlei huizen en winkels kwamen studenten te voorschijn en na een vlugge verdeeling over de verschildende klassen begon de aftocht. Druipend van den regen landden we in de 4 Jahreszeiten. Dit bracht feitelijk een wending in den dag. Schuimende glazen en „heusche" sigaretten herinneren nu eenmaal meer aan vacantie dan aan examenuitslag. Nu lachte men met 't leed en overal hoorde men een scherpe, vroolijke critiek op het „vochtige uitstapje."

Dan door een fijnen motregen weer terug naar den Dom, waar de schitterende mozaieken en de pracht van 't oude gebouw op menigeen een diepen indruk maakte. Na een vlugge bezichtiging der Heiligdommen ging 't naar het oude Kurhaus, waar ons een keurig verzorgde tafel wachtte. De goede stemming is na het bezoek aan de Jahreszeiten steeds crescendo gegaan en thans werd er na 't diner.... gezongen. Het begon met „Lève Rolduc". Toen kwam „Wilhelmus" en „Limburg mijn vaderland". De twee bekende regels van 't Duitsche volkslied deden de dienstdoende kellners stijf staan en glimlachen. Tegen den tijd dat men ontaardde in

„Es war einmal....” en men den lof begon te zingen van Duitsche huzaren, werd er opgebroken.

Er volgde nu een klasse-uitstapje naar Lousberg of Rathaus, dat volgens dorstige kelen zeer door 't regenweer begunstigd werd. Op den terugtocht sloten verschillende klassen zich bij elkaar aan. Er vormden zich grootere groepen, die al „zum Bahnhof” trokken. Daar nam de trein ons op.

De laatste dag liep ten einde, zes vacantieweken lagen voor ons. In de intieme coupéhokjes lachte men, rookte men, zong men. Alleen de heeren zongen niet, maar glimlachten geheimzinnig-wijs.

Niet alle zangers zouden dien avond blijven zingen.

H. D.

INHOUD

Een voorvechter van het vrije Katholieke onderwijs (Dr. Jan Paquay) 3
Cornelius van Bommel en het Collegium Philosophicum te Leuven (Mgr. Dr. A. H. L. Hensen) 11
Kroniek 1930—1931 17
Prijsuitdeeling 24
Jaarverslagen:
Maria-Congregatie 34
Derde Orde van St. Franciscus 35
Missievereeniging „Rolduc" 36
Academie „St. Augustinus" 38
Academie Alberdingk Thijm 39
Tooneel, Muziek en Zang 41
Sport en Spel:
Voetbal 46
Tennisclub R. T. C. 50
Hockeyclub Unitas 50
Leerarencorps 51
Lijst van Leerlingen 52
Personalia 58
In Memoriam:
Jozef van Loo † 60
Van der Vrecken en het Apostolisch-Vicariaat van Limburg in 1839 (J. Kleijntjens S.J.) 61
Rolduc's Orgel (H. E.) 64
Et Kloëster-kapelche (J. G.) 66
Licht- en schaduwzijden van een Abbatiaal Recht (B. Hermesdorf) . 67
De krijgslist van den Abt (1570) (Marie Koenen) 70
Herinnering aan Rolduc (L. J. M. Feber) 75
Voor 60 jaar en meer (H. E.) 76
Een Sportpraatje (Rolducien) 81
De Kunstenaar van de Crypte 84
Het uitstapje naar Schin op Geul, Gulpen en Wittem (R. R.) . . . 86
An English visitor (Philip E. Hallett) 89
De Engelsche Martelaren 90
De Mijnramp te Alsdorf (P. H.) 96
De Profundis (p. H. de Greve S.J.) 97
Naar Aken (H. D.) 99

PLATEN.

Mgr. C. van Bommel, Bisschop van Luik: 1829—1852 .	tegenover	pag.	3
Philosophie sup.	„	„	16
6e Klas Gymnasium	„	„	16
5e Klas H. B. S.	„	„	17
5e Klas H. H. S.	„	„	17
De Groote Reis	„	„	40
Prof. Dr. F. L. R. Sassen	„	„	41
Academie St. Augustinus	„	„	41
Jozef van Loo †	„	„	41
Bezoek van den Ierschen Minister Mulchaly . . .	„	„	41
Bezoek der Ned. Dagbladpers	„	„	41
Pantarei	„	„	46
Limburgia I	„	„	46
Concordia (Klein Rolduc)	„	„	47
Harmonie en Orchest	„	„	47
De restauratie van den Kerktoren	„	„	66
Het oude Orgel	„	„	66
Directeursfeest	„	„	67
Et Kloëster=kapelche	„	„	67
De nieuwe slaapzaal	„	„	67
Directeursfeest (2e dag)	„	„	80
Directeursfeest (id.)	„	„	81
Uitstapje Schin=op=Geul, Gulpen en Wittem . . .	„	„	86
Uitstapje Schin=op=Geul, Gulpen en Wittem . . .	„	„	87
Mijnramp van Alsdorf	„	„	69
Het carré met de nieuwe slaapzaal III	„	„	97
Verbouwing van slaapzaal III	„	„	97